

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра менеджменту та адміністрування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи

магістра

(освітній рівень)

на тему:

**“ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРЕБОВЛЯНСЬКОЇ ОБ’ЄДНАНОЇ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК
РЕГІОНУ”**

(Тернопільська обл., м. Тербовля, вул. Шевченка, 8)

Виконала: студент 6 курсу, групи БАМ-61
спеціальності 281 “Публічне управління та
адміністрування”
(шифр і назва спеціальності)

	<hr/> <small>(підпис)</small>	<u>Табас Л. Б.</u> <small>(прізвище та ініціали)</small>
Керівник	<hr/> <small>(підпис)</small>	<u>Кужда Т.І.</u> <small>(прізвище та ініціали)</small>
Нормоконтроль	<hr/> <small>(підпис)</small>	<u>Галуцак М.П.</u> <small>(прізвище та ініціали)</small>
Рецензент	<hr/> <small>(підпис)</small>	<u>Стойко І. І.</u> <small>(прізвище та ініціали)</small>

м. Тернопіль – 2019

АНОТАЦІЯ

Табас Л.Б. “Дослідження впливу діяльності Тербовлянської об’єднаної територіальної громади на соціально-економічний розвиток регіону” [Рукопис]: комплексна дипломна робота на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 281 “Публічне управління та адміністрування”/ Табас Людмила Богданівна; ТНТУ. – Тернопіль: [б. в.], 2019. — 127с.

Магістерська робота: 127 с. 38 рис., 25 табл., 5 додатків, 80 літературних джерел.

Об’єктом дослідження є соціально-економічний розвиток Тербовлянської об’єднаної територіальної громади.

Метою роботи є розробка шляхів вирішення основних соціально-економічних проблем Тербовлянської об’єднаної територіальної громади.

Методи дослідження – економіко-статистичного, системного та порівняльного аналізу, метод експертного опитування, діалектичного пізнання, економічного синтезу.

Розроблено проектні рішення щодо вирішення соціально-економічних проблем Тербовлянської об’єднаної територіальної громади, проаналізовано вплив Тербовлянської об’єднаної територіальної громади на розвиток регіону, внесено проектні пропозиції, щодо підтримки місцевого бізнесу та залучення інвесторів. Вказано шляхи надання підтримки місцевого бізнесу на території Тербовлянської ОТГ.

Ключові слова: об’єднана територіальна громада, соціально-економічний розвиток регіону, бізнес, інвестор.

SUMMARY

Tabas L.B. “An investigation of the Terebovlya United Territorial Community impact on socio-economic development of the region” [Manuscript]: Master Degree thesis, 281 “Public administration and administration” / Liudmyla B. Tabas; TNTU. – Ternopil, 2019. – 127 p.

Master Degree thesis consists of 127 pages, 38 figures, 25 tables, 5 appendices, and 80 references.

The object of investigation is the socio-economic development of the Terebovlya United Territorial Community.

The aim of the work is to develop the applied recommendations aimed at solving the main socio-economic problems of Terebovlya United Territorial Community.

The results are obtained with the following research methods: economic and statistical, comparative analysis, expert polling, dialectical knowledge, and economic synthesis.

The solutions were developed to address the socio-economic problems of the Terebovlya Unified Territorial Community, the impact of the Terebovlya United Territorial Community on the regional development has been analyzed, the proposals aimed at supporting local businesses and attracting investors have been given. The ways of providing support to local businesses of the Terebovlya Unified Territorial Community have been proposed.

Key words: united territorial community, socio-economic development of the region, business, and investor.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ	
1.1. Поняття й ознаки територіальної громади.....	10
1.2. Форми та особливості діяльності територіальних громад.....	16
1.3. Механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону.....	22
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРЕБОВЛЯНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ	
2.1. Загальна характеристика Теробовлянської об'єднаної територіальної громади.....	31
2.2. Аналіз публічної діяльності Теробовлянської об'єднаної територіальної громади та її впливу на розвиток регіону.....	39
2.3. Оцінка впливу Теробовлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону.....	47
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРЕБОВЛЯНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	
3.1. Шляхи вирішення соціальних проблем Теробовлянською об'єднаною територіальною громадою.....	60
3.2. Покращення інвестиційного забезпечення соціально-економічної діяльності Теробовлянської ОТГ.....	72
3.3. Шляхи надання підтримки місцевого бізнесу на території Теробовлянської ОТГ.....	77

РОЗДІЛ 4. СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

4.1. Аналіз основних показників розвитку регіону, у межах якого функціонує Теробовлянська об'єднана територіальна громада.....87

4.2. Організаційно-правові аспекти регулювання діяльності Теробовлянської об'єднаної територіальної громади.....91

РОЗДІЛ 5. ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

5.1. Прогнозовані результати програми щодо покращення публічних послуг та інфраструктури.....98

5.2. Очікувані результати програми розвитку бізнесу та залучення інвестицій.....101

5.3. Результати розвитку туризму.....103

РОЗДІЛ 6. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

6.1. Охорона праці.....106

6.2. Безпека в надзвичайних ситуаціях116

РОЗДІЛ 7. ЕКОЛОГІЯ

7.1. Вплив соціально-економічних чинників на управління ресурсами підприємств.....120

7.2. Концепції ресурсозбереження в умовах розвитку ринкових відносин.122

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....124

БІБЛІОГРАФІЯ.....128

ВСТУП

Актуальність теми дослідження пов'язана з тим, що реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади на засадах децентралізації, концептуальні засади якої були схвалені у 2014 році, а практична реалізація розпочалась у 2015 році, виявилась найрезультативнішими і найпомітнішими із проголошених стратегічних реформ.

Реформа децентралізації спрямована на створення сучасної системи місцевого самоврядування в Україні на основі європейських цінностей розвитку місцевої демократії, наділення територіальних громад повноваженнями та ресурсами, що забезпечать місцевий економічний розвиток, надання населенню високоякісних та доступних публічних послуг.

Роль об'єднаних територіальних громад у забезпеченні інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території має стати ключовою.

Мета роботи полягає в розробці шляхів вирішення основних соціально-економічних проблем Тереховлянської об'єднаної територіальної громади.

Предметом дослідження є розробка шляхів вирішення соціально-економічних проблем Тереховлянської об'єднаної територіальної громади.

Об'єктом дослідження є соціально-економічний розвиток Тереховлянської об'єднаної територіальної громади.

Для досягнення мети в роботі були поставлені такі завдання:

- дослідження поняття та ознак територіальної громади;
- вивчення форм та особливостей діяльності територіальних громад;
- дослідження механізмів впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону;
- вивчення діяльності Тереховлянської об'єднаної територіальної громади;
- аналізування та оцінювання впливу Тереховлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону;
- розробка шляхів вирішення соціальних проблем Тереховлянської

об'єднаної територіальної громади;

- покращення інвестиційного забезпечення соціально-економічної діяльності Теробовлянської об'єднаної територіальної громади;

- розроблення пропозицій щодо шляхів підтримки місцевого бізнесу Теробовлянською об'єднаної територіальної громади;

- аналізування основних показників розвитку регіону;

- дослідження організаційно-правових аспектів діяльності Теробовлянської об'єднаної територіальної громади.

Методи дослідження, використані в роботі – економіко-статистичного, системного та порівняльного аналізу, метод експертного опитування, діалектичного пізнання, економічного синтезу.

Розроблено проектні рішення щодо вирішення соціально-економічних проблем Теробовлянської об'єднаної територіальної громади, проаналізовано вплив Теробовлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону, внесено проектні пропозиції, щодо підтримки місцевого бізнесу та залучення інвесторів. Вказано шляхи надання підтримки місцевого бізнесу на території Теробовлянської ОТГ.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

1.1. Поняття й ознаки територіальної громади

Характеризуючи територіальну громаду, переважна більшість соціологів і юристів сходиться на тому, що вона є необхідною демократичною протизагою центральної владі, сприяє своєю легітимною діяльністю обмеженню можливостей свавілля з боку держави. Передача тих чи інших повноважень територіальним громадам дозволяє запобігти зайвій концентрації влади на центральному рівні, переобтяженню центрального апарату місцевими справами [1].

В Європейській хартії місцевого самоврядування, зокрема, зазначено, що “одним із специфічних суб’єктів місцевого самоврядування є територіальна громада. Її специфіка полягає в тому, що на місцевому рівні можна розглядати перетворення територіальної громади з учасника управління на його первинного суб’єкта. Як відомо, під управлінням розуміють будь-який цілеспрямований вплив суб’єкта управління на об’єкт управління. Але в умовах самоврядування очевидно сильнішим є вплив управлінської системи самої на себе. Отже, є не дві системи – управлінська і та, якою управляють, а одна – самоуправлінська. Самостійність місцевого самоврядування, що знаходить свій вияв у організаційній і матеріально-фінансовій відокремленості, самостійному вирішенні місцевих справ у рамках компетенції, закріпленої законодавством, самостійній відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування”.

У Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” [7] також надається визначення територіальній громаді, а саме: “первинним суб’єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень є територіальна громада села, селища, міста; територіальні громади в порядку, встановленому законом, можуть об’єднуватися в одну сільську, селищну, міську

територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати відповідно сільського, селищного, міського голову; територіальні громади села, селища, міста, що добровільно об'єдналися в одну територіальну громаду, можуть вийти із складу об'єднаної територіальної громади в порядку, визначеному законом” .

Енциклопедія державного управління надає таке тлумачення: “територіальна громада – це спільнота людей, об'єднаних різноманітними стійкими формальними та неформальними зв'язками, які обумовлені спільним проживанням у межах села, селища, міста” .

Проаналізувавши визначення різних джерел можна дійти висновку, що територіальна громада – це спільнота людей, які проживають на одній території, мають право добровільно об'єднуватися в територіальні громади для можливості спільно вирішувати проблеми місцевого значення. Для цього вони обирають собі голову, депутатів, які в подальшому представляють інтереси жителів територіальної громади та забезпечують від їхнього імені вирішення всіх питань місцевого значення: забезпечення соціальних, естетичних, екологічних, економічних, правових, моральних та інших норм для організації життєдіяльності на території громади.

Наразі переважна більшість територіальних громад України, маючи право вирішувати питання місцевого значення, неспроможна їх виконувати через брак власних коштів, занепад або відсутність інфраструктури (необхідних будівель, споруд, доріг тощо), а також брак кадрів відповідної кваліфікації. Тому значна частина питань місцевого значення не вирішується належним чином – не утримуються приміщення шкіл і лікарень та інші будівлі комунальної власності, не забезпечується благоустрій території, вуличне освітлення тощо.

Реформа місцевого самоврядування, враховуючи позитивний як європейський, так і власний історичний досвід, передбачає об'єднання (укрупнення) територіальних громад, забезпечення їхньої спроможності самостійно, за рахунок власних ресурсів вирішувати питання місцевого значення. Ідеться про наділення територіальних громад більшими ресурсами та про

мобілізацію їхніх внутрішніх резервів [2].

Стаття 140 Основного Закону закріпила конституційну правосуб'єктність територіальної громади, визначивши, що саме їй належить право на здійснення місцевого самоврядування, і реалізується воно в самостійному вирішенні громадою питань місцевого значення в межах Конституції і законів України. Це конституційне положення вимагає формування та функціонування територіальної громади не як простої сукупності жителів певного населеного пункту, а як дієздатного суб'єкта, соціально і політично активного, самодостатнього з точки зору забезпечення матеріально-фінансовими ресурсами, спроможного на ефективне та відповідальне управління власними справами. Відповідно до цього можна виокремити основні ознаки територіальної громади (табл. 1.1).

Інтеграційна ознака – територіальна громада виступає як сукупність фізичних осіб, причому законодавче застосування узагальнюючого терміна “жителі” дає підстави включити до її складу не лише громадян України, але й іноземних громадян і осіб без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах [3].

Територіальна ознака – громада формується як сукупність тих осіб, що пов'язані з територією певного населеного пункту фактом постійного проживання. Відповідно до цього визначаються просторові межі функціонування громади та основні види територіальних громад: територіальна громада села або добровільного об'єднання в сільську громаду жителів декількох сіл; територіальна громада селища; територіальна громада міста. Опосередковано Закон України “Про місцевесамоврядування в Україні” вказує і на такий вид громад, як територіальна громада району в місті (ч. 5 ст. 6, ч. 4 ст. 16) [8].

Таблиця 1.1 – Характеристика ознак територіальної громади

Ознака	Коротка характеристика
Інтеграційна	означає включення до територіальної громади не лише жителів, які є громадянами України, але й іноземних громадян і осіб без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах
Територіальна	визначає просторові межі функціонування громади та основні види територіальних громад: територіальна громада села або добровільного об'єднання в сільську громаду жителів декількох сіл; територіальна громада селища; територіальна громада міста
Інтелектуально-комунікативна	означає створення громадської інфраструктури громади, до якої можна віднести різноманітні організаційні форми та інститути, спрямовані на задоволення потреб та інтересів членів громади
Функціонально-цільова	означає те, що територіальна громада має самостійні функції та компетенцію у вирішенні питань місцевого значення
Організаційна	формує систему органів та посадових осіб місцевого самоврядування, а також форми здійснення місцевого самоврядування
Майнова	територіальна громада є суб'єктом права комунальної власності
Історико-культурна	територіальна громада має історичні, культурні й інші особливості та традиції

Інтелектуально-комунікативна ознака – в територіальних громадах існує система різноманітних інтересів, соціальних зв'язків і відносин їхня дія призводить до утворення громадської інфраструктури громади, до якої можна віднести різноманітні організаційні форми та інститути, спрямовані на задоволення потреб та інтересів членів громади, – громадські об'єднання, засоби масової інформації, органи самоорганізації населення, підприємства, організації, суб'єкти підприємницької діяльності [3].

Функціонально-цільова ознака – територіальна громада має самостійні функції та компетенцію у вирішенні питань місцевого значення, що визначають особливе місце та роль цього суб'єкта в системі місцевого самоврядування.

Функції територіальних громад являють собою основні напрямки діяльності цих соціальних спільнот щодо реалізації місцевих інтересів шляхом вирішення в

межах Конституції і законів України питань місцевого значення. Систему функцій громад становлять об'єктні – соціальна, політична, економічна, екологічна функції, та управлінські – установча, нормотворча, контрольна [3].

Соціальна функція – це напрям діяльності територіальних громад, пов'язаний із задоволенням потреб життєзабезпечення її членів, створенням умов вільної реалізації членами громади їх вікових, фахових, культурних, національно-етнічних, релігійних та інших інтересів, розвитком системи соціальної взаємодії та розбудовою громадянської інфраструктури громади.

Політична функція виступає одним з основних напрямків діяльності громад як інституції не лише громадянського суспільства, але й правової держави, зміст якого становить здійснення на місцевому рівні особливої форми публічної влади [3].

Економічна функція характеризує діяльність територіальних громад щодо формування достатньої для задоволення потреб громад та їх членів матеріально-фінансової бази і здійснення заходів з ефективного її використання [3].

Поняттям “екологічна функція” охоплюється напрямок діяльності, пов'язаний з підтриманням безпечного для життя і здоров'я громадян навколишнього середовища, доцільним, ефективним і дбайливим використанням належних громаді природних ресурсів.

Забезпечення ефективної реалізації функцій територіальної громади вимагає нормативного встановлення її компетенції. До виключної компетенції територіальної громади належать питання:

- а) формування місцевої ради, обрання місцевого голови й ухвалення рішення про дострокове припинення їх повноважень;
- б) заслуховування звітів депутатів та місцевого голови;
- в) здійснення контролю за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування у встановлених законодавством і статутом формах;
- г) об'єднання з іншими територіальними громадами і вихід із таких об'єднань [3].

Організаційна ознака – територіальна громада як первинний суб'єкт

місцевого самоврядування запроваджує організаційну систему – сукупність інститутів і форм здійснення місцевого самоврядування. Її складовими виступають система форм безпосереднього здійснення громадою місцевого самоврядування та система органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Майнова ознака – важливим елементом правового статусу територіальної громади є характеристика її як суб'єкта права комунальної власності. Громада має право володіти, користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і у своїх інтересах належним їй майном як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування [3].

Історико-культурна ознака – територіальна громада зазнає впливу чинників історико-культурного характеру, під дією яких формуються соціокультурні надбання, що шануються громадою як особлива цінність, – звичаї, традиції, свята. Історичні, культурні й інші особливості та традиції територіальної громади відбиває її символіка – герб, прапор тощо. Зміст, описання та порядок використання символіки, згідно з ч. 3 ст. 22 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, визначаються рішенням місцевої ради [3].

Таким чином, територіальна громада виступає як специфічний первинний колективний суб'єкт місцевого самоврядування, що складається з громадян України, іноземних громадян й осіб без громадянства, об'єднаних фактом постійного проживання на території населеного пункту (села, селища або міста) та спільністю місцевих інтересів, який наділений гарантованим державою правом самостійно на підставі власної матеріально-фінансової основи в межах Конституції і законів України вирішувати питання місцевого значення в різноманітних формах реалізації компетенції [3].

1.2. Форми та особливості діяльності територіальних громад

В Україні право територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення гарантується Конституцією.

Так, у ст. 140 зазначено, що місцеве самоврядування є правом територіальної громади – мешканців села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [8].

В Україні територіальні громади являють собою первинний головний суб'єкт місцевого самоврядування. І розвиток кожної окремої територіальної громади, з однієї сторони, впливає на розвиток конкретних органів місцевої влади, а, з іншої сторони, – на розвиток місцевого самоврядування всієї країни. Тобто, від якості та ефективності діяльності територіальних громад залежить «дієвість» як усього механізму державного управління в цілому так і місцевого, зокрема.

У свою чергу, ефективність та якість будь-якої територіальної громади залежать від законодавчого закріплення можливостей і гарантій їх розвитку та функціонування. У зв'язку з цим є підстави стверджувати, що особливості правового статусу окремих видів територіальних громад в Україні на сьогодні потребують ґрунтовного та всебічного дослідження [9].

Територіальна громада є особливим суб'єктом місцевого самоврядування, поєднуючи в собі одночасно як функції низової адміністративно-територіальної одиниці, так і функції носія місцевого самоврядування, інституту місцевої влади. Вона виконує важливі суспільні функції з метою задоволення захисту законних прав та інтересів громадян. У зв'язку з цим, маємо підстави однією із основних особливостей правового статусу територіальних громад визнати їх особливу соціально-юридичну природу [9].

Таким чином, першою особливістю правового статусу територіальної громади, незалежно від її виду, є розподіл повноважень територіальних громад на власні (ті, які територіальні громади реалізують самостійно) та делеговані (ті, які територіальні громади здійснюють через органи місцевого самоврядування).

Наступною особливістю правосуб'єктності територіальних громад є діапазон та правова природа об'єктів їхнього впливу.

Основними об'єктами муніципально-правових відносин є влада народу; державна влада; права, свободи і обов'язки людини і громадянина; влада територіальних громад; питання місцевого значення; функції місцевого самоврядування; об'єкти комунальної власності; місцеві бюджети, доходи місцевих бюджетів, місцеві податки і збори, місцеві позики; природні блага, природні об'єкти, природні ресурси, об'єкти природно заповідного фонду, земля; духовні блага (освіта, наука, культура, інформація, пам'ятки історії, архітектури, містобудування); соціальні блага (об'єкти житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку, охорони здоров'я, фізкультури і спорту); програми економічного та соціально-культурного розвитку сіл, селищ, міст та цільові програми з інших питань самоврядування; плани підприємств і організацій; адміністративно-територіальний устрій тощо [9].

Однією з особливостей правового статусу територіальних громад є нормативно-правова основа їх діяльності.

У перелік джерел права, які закріплюють правове положення територіальних громад в Україні на локальному рівні, входять такі нормативно-правові акти, як статут (устав, положення чи хартія).

Показово, що статут територіальної громади покликаний детально конкретизувати її права та обов'язки, визначити модель (вид) обраного представницького органу, його структурний та кількісний склад, порядок укладення різних договорів та угод, де визначається процедура їх затвердження і прийняття, обсяг матеріальної та іншої відповідальності, а також спосіб та умови внесення зміни до них.

Іншими словами, статут територіальної громади закріплює особливості правового статусу конкретної територіальної громади [9].

Основними формами діяльності територіальних громад є форми їх безпосереднього (прямого) волевиявлення, спрямовані на забезпечення

здійснення безпосередньо територіальними громадами самоврядування в межах Конституції і законів України [5].

Існування і законодавче закріплення таких форм діяльності територіальних громад є не тільки свідченням широкої локальної децентралізації, а й доповненням її внутрішньо-муніципальною децентралізацією, що виявляється розвитком і вдосконалюванням громадських засад у діяльності місцевих співтовариств і розкріпаченням самодіяльної активності членів таких співтовариств – жителів певних територій, об'єднаних у громаду.

Становлення і розвиток форм діяльності територіальних громад в Україні – це дуже актуальні проблеми у становленні та функціонуванні самого інституту місцевого самоврядування, тому що ці форми засновані на розкріпаченні громадянської ініціативи місцевих співтовариств, зростанні соціальної активності кожного жителя, залученні населення в самоврядний процес [5].

До форм безпосереднього волевиявлення територіальних громад, які набули свого законодавчого закріплення, належать місцеві вибори, референдуми, загальні збори громадян за місцем їхнього проживання, місцеві ініціативи, громадські слухання та ін. (табл. 1.2).

Місцеві вибори і місцеві референдуми в Україні мають конституційну і законодавчу регламентацію. Відповідно до Конституції України (ст. 71, 141) територіальні громади сіл, селищ, міст на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування обирають терміном на чотири роки депутатів сільських, селищних, міських рад, а також сільського, селищного, міського голову, який очолює виконавчий орган ради і головує на її засіданнях. Крім цього територіальні громади сіл, селищ, міст, що функціонують на базовому рівні місцевого самоврядування, за допомогою місцевих виборів формують представницькі органи місцевого самоврядування не тільки свого, а й асоційованого рівня місцевого самоврядування (районні, обласні ради) [5].

Таблиця 1.2 – Форми волевиявлення територіальних громад

Форми волевиявлення	Характеристика
Місцевий референдум	проводиться з питань місцевого значення, а його результати є обов'язковими до виконання місцевими органами влади
Громадські слухання	можуть проводитися з будь-яких питань, що належать до місцевої юрисдикції, включаючи бюджетні питання
Дорадчий комітет	виконує консультативну роль при місцевих органах виконавчої влади та зазвичай керується регламентом місцевої ради
Громадська комісія	створюється на короткий проміжок часу, ніж дорадчий комітет, як правило, для надання місцевим радам допомоги при розгляді певних питань
Загальні збори громадян	можуть висувати рекомендації для місцевих органів щодо вирішення певних питань в межах їх компетенції
Місцеві ініціативи	право членів громади ініціювати закриті та відкриті обговорення будь-якого питання в межах компетенції місцевих органів на засіданнях місцевої ради

За допомогою місцевих виборів територіальна громада формує представницький орган, який, відповідно до чинного законодавства, діятиме від її імені і реалізуватиме в більшій частині її функції та повноваження [5].

Місцевий референдум є найвищою нормативною формою безпо-середнього волевиявлення територіальної громади щодо вирішення питань місцевого значення, а також основним актом локальної нормотворчості територіальної громади, який дозволяє їй брати участь в управлінні місцевими справами.

Предметом місцевого референдуму може бути будь-яке питання, віднесене Конституцією України, цим та іншими зако-нами до відання місцевого самоврядування. На нього не виносяться питання, віднесені законом до відання органів державної влади. Рі-шення, прийняті ним, є обов'язковими для виконання на відповідній території. Порядок призначення та проведення місцевого референдуму, а також перелік питань, які ним вирішуються, визначається законом про референдуми [5].

Загальні збори громадян за місцем проживання – це одна із форм безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення. Під

загальними зборами розуміється збір всіх або частини жителів села (сіл), селища, міста для вирішення питань місцевого значення.

На відміну від місцевого референдуму, який в формою вирішення питань місцевого значення шляхом голосування всіма членами громади, загальні збори проводяться на рівні “мікрогромад”, у межах окремих частин сіл, селищ, міст як адміністративно-територіальних одиниць (будинків, вулиць, кварталів, мікрорайонів), а тому є формою участі окремих груп членів територіальної громади в обго-воренні та вирішенні питань, що належать до відання місцевого самоврядування [5].

Загальні збори громадян за місцем проживання скликаються сільськими, селищними, міськими головами, виконавчими органами відповідних рад, органами територіальної самоорганізації населення для обговорення найважливіших питань, що зачіпають інтереси громадян, формування органів місцевого самоврядування та інші питання місцевого життя.

Спеціальними формами безпосереднього волевиявлення територіальних громад, відповідно до чинного законодавства про місцеве самоврядування, є місцеві ініціативи та громадські слухання[5].

Право територіальної громади, її членів на місцеві ініціативи закріплено у ст. 9 Закону “Про місцеве самоврядування в Україні”.

Це право може бути обумовлене, виходячи із тлумачення ст. 140 Конституції України, згідно з якою місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування: сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи. Розвиваючи це положення, ст. 9 згаданого Закону закріплює право членів територіальної громади ініціювати розгляд у раді (у порядку місцевої ініціативи) будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування. Відповідно до п. 2. ст. 9 Закону порядок внесення місцевої ініціативи на розгляд ради визначається представницьким органом міс-цевого самоврядування або статутом територіальної громади. Таким чином, надаючи таке право органам місцевого самоврядування, Закон допускає різні варіанти, що дає можливість

найбільш оптимально врахувати історичні, національно-культурні, соціально-економічні та інші особливості здійснення місцевого самоврядування, але на основі Конституції та в межах Закону [7].

Слід мати на увазі, що місцева ініціатива, внесена на розгляд ради у встановленому порядку, підлягає обов'язковому розгляду на засіданні ради, яка відбувається у відкритій формі за участю членів ініціативної групи з питань місцевої ініціативи. Місцева рада, розглянувши питання, внесені на розгляд шляхом місцевої ініціативи, приймає рішення. Це рішення, яким би воно не було, обов'язково має бути обнародоване. Порядок обнародування визначається органом місцевого самоврядування або статутом територіальної громади.

Відповідно до ст. 13 Закону “Про місцеве самоврядування в Україні” територіальна громада має право проводити громадські слухання – зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, які належать до відання місцевого самоврядування [7].

Правова природа цієї, як і більшості інших форм діяльності, територіальної громади також витікає зі змісту ст. 140 Конституції України, яка первинним суб'єктом місцевого самоврядування проголошує територіальну громаду як певну самоорганізацію громадян, об'єднаних за територіальною ознакою з метою задоволення в межах закону сво-їх колективних потреб і запитів та захисту законних прав та інтересів [5].

Таким чином, безпосереднє волевиявлення членів територіальної громади, пов'язане з їхнім входженням у сферу суспільно-політичного життя, можна класифікувати за декількома основами[5].

По-перше, це самореалізація власних запитів, у тому числі самостійне прийняття публічно-владних рішень: а) нормативних; б) індивідуальних; в) кадрових (на місцевих виборах і референдумах).

По-друге, це самозаява членами територіальної громади своїх запитів (на загальних зборах громадян за місцем їхнього проживання, за допомогою місцевих

ініціатив).

По-третє, це участь територіальної громади у виконанні органами місцевого самоврядування владно-управлінських функцій:

а) участь в обговоренні проектів місцевих планів і програм, проектів нормативних актів, прийняття рішень про їх реалізацію;

б) участь у здійсненні вже прийнятих планів, програм, актів;

в) оцінка результатів діяльності органів і посадових осіб місцевого самоврядування, загального положення справ у рамках своєї громади, в окремих галузях місцевого життя (місцеві референдуми, загальні збори громадян за місцем проживання, місцеві ініціативи, громадські слухання) [5].

По-четверте, це контроль з боку членів територіальної громади за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів (місцеві вибори, громадські слухання) [5].

1.3. Механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону

Як невід'ємна і складова частина процесу демократизації українського суспільства органи місцевого самоврядування дедалі відіграють провідну роль у суспільному житті, особливо житті як регіонів, так конкретних територіальних громад. На сьогодні, децентралізація є умовою успішної реалізації політики на регіональному рівні.

Децентралізація означає делегування повноважень від вищого до нижчих рівнів управління для вирішення питань різного характеру, а в рамках бюджетної політики регіонів це передача повноважень і відповідальності за спільні функції від уряду до органів місцевого самоврядування.

Існують такі види децентралізації:

1) політична передбачає більше можливостей для громадян чи обраних ними представників для законотворчої діяльності, розподіл політичної влади між національним та нижчими рівнями управління, можливість органів влади нижчого рівня приймати політичні рішення незважаючи на національний рівень;

2) економічна передбачає запровадження дерегулювання та повного скасування обмежень для бізнесу та підприємств, що конкурують з державними підприємствами;

3) фінансова поділяється на:

- бюджетну, яка включає: перерозподіл та закріплення загальнодержавних податків та зборів за місцевими бюджетами; розподіл видаткових повноважень між рівнями бюджетної системи; прямі міжбюджетні відносини та горизонтальне бюджетне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів; розширення бюджетної автономії місцевих бюджетів: спрощення процедури здійснення місцевих запозичень, розширення доступу до вітчизняного та міжнародного фінансового ринку; забезпечення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування;

- фіскальну, яка передбачає: розширення прав та компетенцій органів місцевого самоврядування у сфері місцевих фінансів, надання органам місцевого самоврядування певної податкової влади;

4) адміністративна означає розширення прав та компетенцій органів місцевого самоврядування у прийнятті управлінських рішень.

Регіональна політика реалізується через механізми (які реагують на розв'язання стратегічних та тактичних завдань), функціональна структура яких, в тому числі, визначається рівнем розвитку відносин “держава-регіони”.

Якщо говорити про механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону, то, перш за все, варто наголосити на практиці прийняття регіональних і комплексних програм.

Регіональна програма – це комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку області або окремих галузей економіки області, здійснюються з використанням коштів обласного бюджету (загального або спеціального фонду) та узгодження за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням. Вона не повинна мати аналогів, а заходи програми не повинні дублюватися іншими регіональними (чи комплексними) програмами. У випадку, якщо програма передбачає залучення

коштів декількох місцевих бюджетів і (або) передбачення виконання, напрямків, які будуть фінансуватися за кількома кодами функціональної класифікації видатків бюджету, така програма вважається комплексною. Районні (міські) програми, прийняті на виконання комплексної програми, вважаються її складовими.

Регіональна (комплексна) програма розробляється з метою вирішення проблем розвитку окремої галузі чи території, забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних, інших ресурсів, а також координації діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій для розв'язання найважливіших проблем у випадку, якщо зазначені проблеми не можуть бути розв'язані у процесі їх поточної роботи.

Основні критерії, яким повинні відповідати програми:

- відповідність програми стратегічним напрямкам розвитку області;
- очікуваний результат виконання заходів на прогнозний рік;
- позитивні тенденції щодо виконання результативних показників програми та ефективності реалізації програми в попередні бюджетні періоди;
- можливість залучення додаткових коштів на виконання програми за рахунок інших джерел фінансування.

Програма розробляється за сукупності таких умов:

- мета програми відповідає пріоритетним напрямкам розвитку області;
- існування проблеми, розв'язання якої неможливе у процесі поточної роботи та потребує вкладень бюджетних коштів, координації діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, територіальних органів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій;
- можливості місцевого бюджету забезпечити виконання програми [6].

Основними стадіями розроблення та виконання регіональних цільових програм є:

- ініціювання розроблення регіональної цільової програми, розроблення та громадське обговорення концепції програми;

- схвалення концепції програми та прийняття рішення щодо розроблення програми, визначення регіонального замовника та строків розроблення;

- розроблення проекту програми - визначення заходів і завдань, що пропонуються до неї, а також обсягів і джерел фінансування;

- регіональна експертиза проекту програми;

- затвердження програми;

- проведення конкурсного відбору виконавців заходів і завдань програми;

- організація виконання заходів і завдань програми, здійснення контролю за їх виконанням;

- підготовка та оцінка щорічних звітів про результати виконання програми, а в разі потреби - проміжних звітів;

- підготовка та опублікування в офіційних друкованих виданнях заключного звіту про результати виконання програми [11].

Підставою розроблення регіональної цільової програми можуть бути укази Президента України, постанови Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, рішення обласної ради, розпорядження голови облдержадміністрації, місцеві органи виконавчої влади та їх структурні підрозділи ініціюють розроблення регіональних цільових програм, розробляють та проводять громадське обговорення концепції програми [11].

Іншим механізмом впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону є бюджетний. Бюджетні механізми – це сукупність, специфічних методів, форм, стимулів та інструментів формування і використання бюджетних ресурсів з метою досягнення цілей бюджетної політики розвитку регіону. Множинність фінансових взаємозв'язків передбачає існування значної кількості інструментів, форм, методів та видів їх організації. Кожний окремий елемент, що входить до фінансового механізму є складовою єдиного цілого, а отже ця обставина потребує постійного взаємоузгодження з іншим складовими [10].

Виходячи із економічної сутності бюджетної політики, механізми поділяться на:

- механізми формування бюджетних ресурсів;
- механізми розподілу та використання бюджетних ресурсів;
- механізми регулювання міжбюджетних відносин;
- механізми управління місцевими запозиченнями [10].

Бюджетні механізми – це добре налагоджена економічна структура, що відображає послідовність та методи дій відповідних державних органів у процесі мобілізації та використання бюджетних коштів. Ключовим призначенням (метою функціонування) бюджетного механізму соціально-економічного розвитку регіону є забезпечення стійкого розвитку соціальної та економічної сфер відповідного регіону (територіальної громади).

Ключовими завданнями механізмів бюджетної політики соціально-економічного розвитку регіонів є:

- формування та підтримка ефективно діючої системи управління бюджетними ресурсами на всіх етапах бюджетного процесу;
- визначення пріоритетних напрямків витрачання бюджетних ресурсів;
- організація процесів регулювання та стимулювання розширеного відтворення економічної системи регіону бюджетними методами;
- підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів як результат дієвості бюджетної політики;
- підвищення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування;
- зменшення диспропорцій в ресурсній базі місцевих бюджетів;
- розмежування повноважень між державним та місцевими бюджетами на засадах збалансування загальнодержавних і регіональних інтересів;
- систематизація видаткових повноважень місцевих бюджетів.

Бюджетний механізм соціально-економічного розвитку регіонів – сукупність методів, інструментів та важелів, за допомогою яких реалізуються певні управлінські рішення в процесі формування та використання централізованих грошових фондів місцевої громади відповідного регіону задля

виконання завдань регіональної соціально-економічної політики [10].

Основні методи та інструменти бюджетного механізму соціально-економічного розвитку представлено на рисунку 1.1.

Основними методами бюджетного механізму є:

- оподаткування – законодавчо врегульований процес встановлення та утримання податків на місцевому рівні, визначення їхніх розмірів і ставок, відповідних об'єктів та кола юридичних і фізичних осіб, що підлягають оподаткуванню, а також порядок сплати податків з метою наповнення місцевого бюджету;

- бюджетне нормування, у процесі якого визначаються норми видатків і фінансові нормативи бюджетної забезпеченості, та оперативне управління бюджетними коштами;

- бюджетний контроль на регіональному рівні – сукупність заходів, які здійснюють місцеві органи з метою встановлення законності, доцільності й ефективності дій в утворенні, розподілі і використанні бюджетних ресурсів. Бюджетний контроль дає можливість постійно відслідковувати рух фінансових потоків, він забезпечує перевірку законності здійснення фінансових операцій і тим самим забезпечує ефективність дії бюджетного механізму;

- бюджетна звітність – система взаємопов'язаних узагальнюючих показників, що відображають фінансовий стан бюджету та результати його виконання за звітний період;

- бюджетне кредитування – це операції з надання коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, внаслідок чого виникають зобов'язання перед бюджетом (надання кредитів з бюджету), та операції з повернення таких коштів до бюджету, а також бюджетні позички та фінансова допомога з бюджету на поворотній основі;

- бюджетне фінансування – фінансування відповідної частки договору про концесію чи спільну діяльність, що укладається в рамках реалізації державного публічно-приватного партнерства.

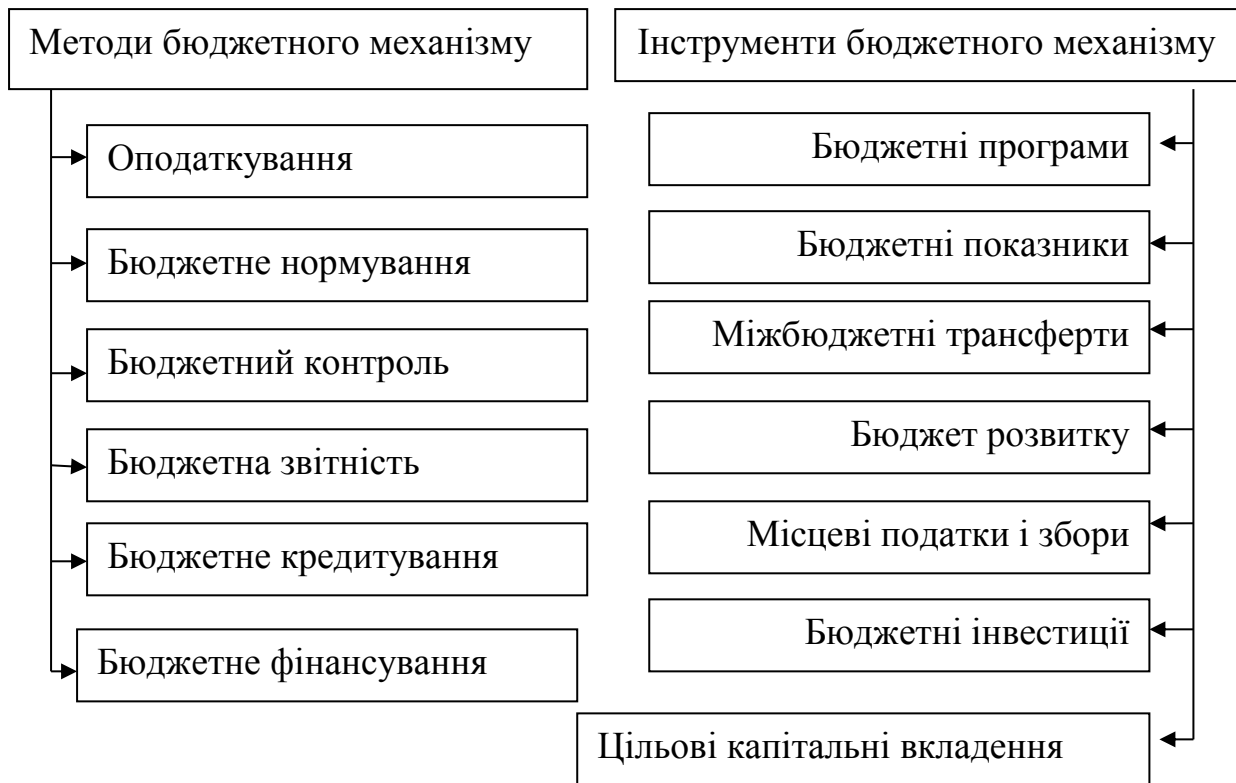

Рисунок 1.1 – Основні методи та інструменти бюджетного механізму соціально-економічного розвитку

Інструментами бюджетного механізму соціально-економічного розвитку регіону є:

1) бюджетні програми місцевого рівня практично усі направлені на соціально-економічний розвиток відповідного регіону і передбачають, як правило, реалізацію заходів (проектів) із залученням коштів приватних інвесторів;

2) бюджетні показники (бюджетне асигнування, бюджетне призначення, бюджетні резерви, бюджетні доходи та видатки) дозволяють задати основні параметри бюджетної політики, слугують орієнтиром діяльності місцевих фінансових органів в частині забезпечення ефективного бюджетного управління;

3) система міжбюджетних трансфертів – цілковите збалансування бюджетів одного рівня, яке неможливо провести лише шляхом розмежування їх доходів і видатків, досягається за рахунок бюджетного регулювання, тобто перерозподільчих процесів у межах бюджетної системи через: надання коштів

територіям, які потребують фінансової допомоги у формі відрахування від загальнодержавних доходів, дотацій та субвенцій; вилучення коштів у територій, які відносно фінансово забезпечені, у формі передачі коштів із відповідних бюджетів до державного бюджету;

4) бюджет розвитку є реальним фінансовим інструментом забезпечення програми розвитку територій і його “можна визначити як частину місцевого бюджету, що формується у складі спеціального фонду місцевого бюджету і містить встановлені рішенням про місцевий бюджет бюджетні асигнування, надані відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов’язання та здійснення платежів, що спрямовуються на інноваційну та інвестиційну діяльність, пов’язану з капітальними вкладеннями в соціально-економічний розвиток та іншими витратами на розширене відтворення;

5) місцеві податки і збори – органи місцевого самоврядування, виходячи із конкретних завдань регіональної економічної політики та реалій соціально-економічної динаміки регіону, можуть самостійно встановлювати ставки місцевих податків та зборів, запроваджувати або скасовувати місцеві податки, що визначені законом (податкове маніпулювання);

6) бюджетні інвестиції мають сприяти забезпеченню високого рівня соціально-економічного розвитку відповідного регіону, підвищенню матеріального добробуту населення, забезпеченню розвитку матеріально-технічної бази соціальної сфери регіону, а також активізації інвестиційних процесів та економічному зростанню;

7) бюджетні програми підтримки регіонального розвитку (фінансування угод щодо регіонального розвитку та програм подолання депресивності окремих територій); державні цільові програми, субвенції на виконання інвестиційних проектів;

8) цільові державні капітальні вкладення у розвиток виробничої, комунікаційної та соціальної інфраструктури; фінансування реалізації угод щодо регіонального розвитку; програми подолання депресивності окремих територій; фінансова підтримка малим підприємствам.

Висновки до розділу 1

В даному розділі магістерської роботи висвітлено теоретичні аспекти дослідження впливу діяльності об'єднаної територіальної громади на соціально-економічний розвиток регіону, виокремлено ознаки об'єднаної територіальної громади та дано визначення терміну “об'єднаної територіальної громади”, виявлено форми та особливості діяльності об'єднаної територіальної громади, розкрито механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону.

Розглянуто різні підходи щодо визначення об'єднаної територіальної громади. Характеризуючи територіальну громаду, переважна більшість соціологів і юристів сходиться на тому, що вона є необхідною демократичною протизагою центральній владі. Передача повноважень територіальним громадам дозволяє запобігти концентрації влади на центральному рівні.

Охарактеризовано особливості та форми об'єднаної територіальної громади. Особливостями об'єднаної територіальної громади є: розподіл повноважень територіальних громад на власні та делеговані; діапазон та правова природа об'єктів їхнього впливу; нормативно-правова основа їх діяльності.

Основними формами діяльності територіальних громад належать місцеві вибори, референдуми, загальні збори громадян за місцем їхнього проживання, місцеві ініціативи, громадські слухання та ін.

Якщо говорити про механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону, то, перш за все, варто наголосити на практиці прийняття регіональних і комплексних програм. Виходячи із економічної сутності бюджетної політики, механізми поділяться на: механізми формування бюджетних ресурсів; механізми розподілу та використання бюджетних ресурсів; механізми регулювання міжбюджетних відносин; механізми управління місцевими запозиченнями. Через створення регіональних та комплексних програм, через залучення коштів місцевих бюджетів місцеві громади мають можливість вирішувати важливі проблеми на місці.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРЕБОВЛЯНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ НА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

2.1. Загальна характеристика Теробовлянської об'єднаної територіальної громади

Теробовлянська об'єднана територіальна громада була утворена 29 липня 2015 року. Адміністративний центр – м. Теробовля. Площа Теробовлянської ОТГ складає 399 км². До складу Теробовлянської об'єднаної територіальної громади входить 26 населених пунктів. Із них 1 місто та 25 сіл. Громади, які увійшли до Теробовлянської об'єднаної територіальної громади, наведено у рисунку 2.1.

Ради	Населені пункти
Теробовлянська міська рада	м. Теробовля
	с. Боричівка
Довгенська сільська рада	с. Довге
	с. Деренівка
Кровинківська сільська рада	с. Кровинка
Мшанецька сільська рада	с. Мшанець
	с. Острівець
Острівецька сільська рада	с. Гумніська
	с. Застіноче
	с. Плебанівка
Плебанівська сільська рада	с. Залав'є
	с. Підгайчики
Підгайчицька сільська рада	с. Малів
	с. Семенів
	с. Зеленче
	с. Підгора
Сущинська сільська рада	с. Сущин
	с. Остальці
Вербовецька сільська рада	с. Вербівці
Долинська сільська рада	с. Долина
	с. Слобідка
Ласковецька сільська рада	с. Ласківці
Могильницька сільська рада	с. Нова Могильниця
Романівська сільська рада	с. Романівка

Рисунок 2.1 – Склад Теробовлянської об'єднаної територіальної громади

З 26 населених пунктів, які входять до складу Теробовлянської об'єднаної територіальної громади чисельність населення в одному із них складає 13500 чол., в п'яти – від 1000 до 2000 чол., в десяти – 500-1000 чол., в інших десяти – до 500 жителів.

Теробовлянська ОТГ на сьогоднішній день межує з Іванівською, Микулинецькою, Золотниківською та Великогаївською об'єднаними територіальними громадами. Через адміністративний центр Громади пролягають залізничні та автошляхи.

Рисунок 2.2 – Карта Теробовлянської об'єднаної територіальної громади

Структура Теробовлянської об'єднаної громади подана на рисунку 2.3.

Нами також представлено характеристику депутатського корпусу досліджуваної ОТГ за віковими категоріями: жінки (рис. 2.4) та чоловіки (рис. 2.5), за здобутою освітою та спеціальністю (рис. 2.6.). Із досліджуваного депутатського корпусу громади, кількість чоловіків становить 23 (або 67,4% до загального числа депутатів); кількість жінок – 11 (або 32,6% до всього підсумку).

Рисунок 2.3 – Структура Тербовлянської об'єднаної громади

На рисунку 2.4 представлено розподіл жінок-депутатів за віковою категорією. Встановлено, що відсоток жінок-депутатів Тербовлянської ОТГ у віці 31-40 складає 64%; у віці 41-50 років – 18%; у віці 51-60 років – 9%; у віці до 30 років – 9%.

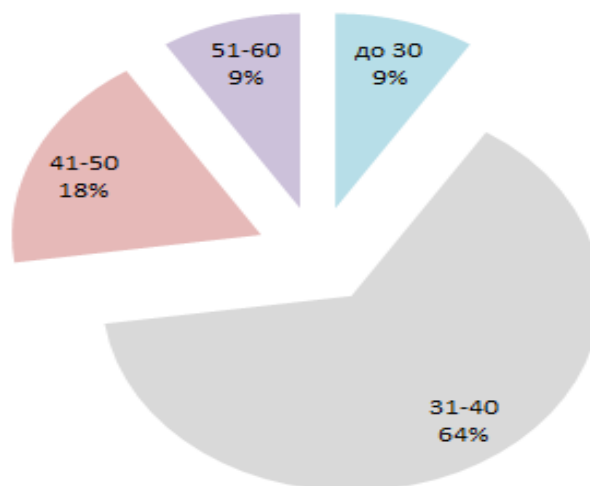

Рисунок 2.4 – Розподіл жінок-депутатів за віком у Тербовлянській ОТГ, %

На рисунку 2.5 наведено розподіл чоловіків-депутатів за віковою категорією. Питома вага чоловіків-депутатів в ОТГ у віці до 30 років становить 4%; у віці 31-40 років – 61%; у віці 41-50 років – 22%; у віці 51-60 років – 13%.

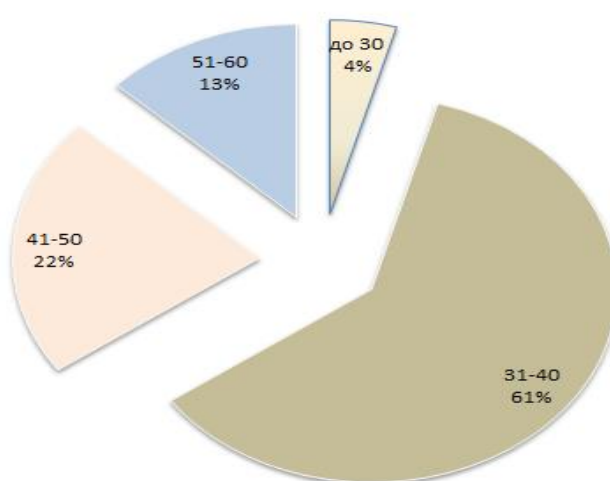

Рисунок 2.5 – Розподіл чоловіків-депутатів за віком у Тербовлянській ОТГ,

%

З огляду на вищесказане, можна прийти до висновку, що депутати у віці 31-40 років займають найбільшу частку, яка становить 62%; до 30 років – лише 6%; у віці 41-50 років – 20%; та у віці 51-60 років – 12% (рис. 2.6).

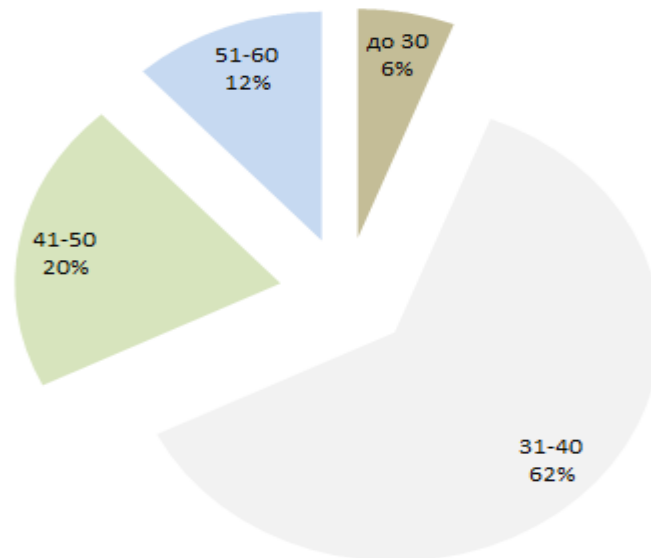

Рисунок 2.6 – Вікова діаграма депутатів Тербовлянської ОТГ, %

Згідно із даними Тербовлянської ОТГ, 20 депутатів (59%) мають педагогічну освіту, технічну освіту – 9 депутатів (26%), економічну освіту – 5 (15%) (рис. 2.7). Також 14 депутатів пройшли курси підвищення кваліфікації та перепідготовки зі спеціальності “Публічного управління”.

Рисунок 2.7 – Розподіл депутатів Тербовлянської ОТГ за освітою, %

Загальна кількість населення Теробовлянської ОТГ станом на 01.2018 р. становить 30698 осіб, з яких:

- 48% населення проживає у адміністративному центрі громади і є міським,
- 52% населення – проживає у сільських населених пунктах.

За статевою ознакою населення громади поділяється наступним чином – 53% – жіноче населення, 47% – чоловіче.

На рисунку 2.8 подано вікову діаграму населення Теробовлянської об'єднаної територіальної громади.

Рисунок 2.8 – Вікова діаграма населення Теробовлянської об'єднаної територіальної громади у 2018 р.

Ринок праці Теробовлянської ОТГ відповідно до галузей зайнятості, наведений в таблиці 2.1. Майже порівну працездатне населення працює в сільському господарстві (7,46%) та у промисловості (7,13%). Коли мова йде про приватний та державний сектор, то тут переважає приватний. Питома вага працевлаштованих в приватному секторі є досить висока (46,42%), тоді як в державному секторі в тричі менша (24,96%). 24,96% населення працює в районному центрі. Негативним явищем є висока частка працездатного населення 20,79%, які працюють закордоном. В обласному центрі працює лише 1,42% працездатних людей.

Таблиця 2.1 – Ринок праці Теробовлянської об'єднаної територіальної громади станом на 2018 р.

№	Назва галузі	% до працездатного населення	% до всього населення
1.	Сільське господарство	7,46	2,14
2.	Промисловість	7,13	2,025
3.	Будівництво	0,72	0,204
4.	Транспорт	1,86	0,53
5.	Зв'язок	1,13	0,31
6.	Лісове господарство	0,19	0,06
7.	Торгівля	2,45	0,7
8.	Державна служба	3,58	1,02
9.	Освіта	13,4	3,81
10.	Харчова промисловість	4,64	1,32
11.	Охорона здоров'я	8,47	2,41
12.	Колективний сектор	22,5	6,39
13.	Приватний сектор	46,42	13,126
14.	Державний сектор	15,83	4,50
15.	Приватні підприємці	10,95	3,11
16.	Фермери	0,315	0,08
17.	Із працездатного населення працюють: - в даному населеному пункті	59,8	16,98
18.	- в районному центрі	24,96	7,09
19.	- в обласному центрі	1,42	0,40
20.	мігрують з України	20,79	5,90
21.	з них: - в Росію	5,8	1,65
22.	- до інших країн	15,0	4,26

Згідно таблиці працездатне населення становить близько 60%. Із всього працюючого населення найбільша частка працює у приватному секторі – 46%. Лише 11 % підприємці. Рівень зареєстрованого безробіття 4% (до населення працездатного віку).

Середня заробітна плата за 2017 станом на 01.2018 – 3103 грн. За межі України по офіційних даних виїжджає 21% працюючого населення, 15 % із них в країни Європи.

Найбільша кількість населення задіяна у таких сферах, як: освіта – 13,4%, охорона здоров'я – 8,47% та сільське господарство – 7,46 %.

Теробовлянська міська рада веде облік соціально незахищених категорій населення Теробовлянської ОТГ та реалізовує соціальні програми,

в ході яких здійснюються заходи щодо покращення становища громадян похилого віку, ветеранів війни, інвалідів та інших соціально незахищених категорій населення.

В Теробовлянській ОТГ станом на 01.01.2018 р. діють 3 міських та 12 сільських дошкільних закладів, в яких 89 вчителів виховують 667 дітей (табл. 2.2).

Громада налічує 24 загальноосвітні школи I-III ступенів (міських і сільських), в яких навчаються 2509 учнів та працюють 494 вчителів. Загалом на території громади є 38 освітніх закладів, 15 бібліотек, 5 Центрів КіД, 22 заклади охорони здоров'я, 17 промислових підприємств та 29 сільськогосподарських, а також ряд різноманітних центрів.

Таблиця 2.2 – Освітні заклади Теробовлянської ОТГ у 2018 р.

№	Школи	Кількість шкіл	Кількість учнів	Кількість вчителів
1.	Загальноосвітні школи I-III ст. (міські та сільські)	24	2509	494
2.	Школи початкові (1-4 класи)	6	93	24
3.	Школи середні (1-9 класи)	12	706	240
4.	Школи середні (1-11 класи)	6	1656	230

Питома вага початкових шкіл у загальній кількості усіх шкіл становить 25%; середніх шкіл (9 класів) – 50%; та середніх шкіл (11 класів) – 25%. Аналізуючи частку учнів у школах, то слід зазначити, що відсоток учнів початкових шкіл складає лише 3,74%; середніх шкіл (9 класів) – 28,1%; середніх шкіл (10 класів) – 66%. Стосовно вчителів, то їх відсоткове співвідношення по школах до загальної кількості шкіл становить: початкових – 4,85%; середніх (9 класів) – 48,6%; середніх шкіл (10 класів) – 46,55%.

Також, на території Теробовлянської об'єднаної територіальної громади налічується 15 бібліотек, 20 будинків культури, 22 пам'ятки місцевого і 15 регіонального значення (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Парки, сквери та дитячі майданчики Тереховлянської об'єднаної територіальної громади

№	Назва	Адреса	Площа (м ²)	Активність проведення заходів	Орієнтовна кількість відвідувачів
Парки					
1.	Молодіжний	м. Тереховля, вул. Паркова	3050	+	2000
2.	Замкова гора	м. Тереховля	28000	+	1200
Сквери					
1.	Т. Шевченка	м. Тереховля, пл. Шевченка	1280	+	-
2.	Князя Василька	м. Тереховля, вул. кн. Василька	1157	+	-
3.	Степана Бандери	м. Тереховля, вул. Шевченка, 3	327	+	-
Дитячі майданчики					
1.	Рошен	вул. 22 Січня, 17 м. Тереховля	500	+	-

На території ОТГ знаходяться 2 парки та 3 сквери загальною площею 33814 м² і лишень 1 дитячий майданчик із площею 500 м².

2.2. Аналіз впливу публічної діяльності Тереховлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону

Вплив публічної діяльності Тереховлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону виявляється в:

- плануванні соціально-економічного розвитку регіону;
- сприянні розвитку підприємств, соціальному та культурному розвитку регіону;
- розробці бюджету громади, забезпечення надходжень до бюджету, а також в управлінні доходами та видатками бюджету.

Згідно із паспортом громади на території Тереховлянської ОТГ зареєстровано 17 підприємств та 29 сільськогосподарських виробництв (Додаток А).

Загалом Тереховлянський район має всі необхідні умови для розвитку сільського господарства. Площа орних земель регіону становить 75 565 гектарів. Перше місце серед галузей сільського господарства займає рослинництво. Його частка становить 84% у продукції району. Так, а вирощування картоплі використовують 60 га, кормових культур – 11648 га, різноманітних овочів – 4 га, а також інших культур – 1265 га. Загалом сільськогосподарськими виробництвами регіону вирощено та зібрано 88,4 тис. тонн овочів.

В основному посівні площі використовують для посіву зернових культур, а також ячменю, гороху, кукурудзи, гречки, овесу та ін..

На території Тереховлянської ОТГ зареєстровано 29 фермерських господарств, які вирощують зернові та технічні культури. Дані господарства обробляють 18170 га землі, а також працевлаштовують 483 чол.

Статистичні дані про найбільші сільськогосподарські виробництва подано у таблиці 2.6.

Також, у Тереховлянському районі розташовано понад 15 промислових підприємств (табл. 2.4), де 31% в структурі ВВП району займає промисловість.

Пріоритетними галузями є:

- харчова промисловість (ТзОВ “Микулинецький Бровар”, ТзОВ “Микулинецький хлібзавод”, ТзОВ “РМФ”, ПП “Альма-Віта”);

- хімічна промисловість, паливна промисловість та промисловість хімічних волокон (Кобиліволоцьке МПД ДП “Укрспирт”, ПМП “Юстас”, ТзОВ “Уніпак-Україна”, ТзОВ “Феро-пласт”, ТзОВ “Орбітал”, ТзОВ “Домобудівник”, Філія “Деренівський асфальтобетонний завод”);

- важка промисловість, представлена металургійним виробництвом (ТзДВ “Булат”).

Таблиця 2.4 – Сільськогосподарські виробництва на території Тереховлянської об'єднаної територіальної громади станом на 2018 р.

№	Назва фермерського господарства	Площа господарства (га)	Характер вирощування	Кількість працюючих
1.	ПРАТ “Мшанецьке”, с. Мшанець	2176	Велика рогата худоба Зернові і технічні культури	157
2.	ТОВ АП “Колос-2”, м. Тереховля	2578	Зернові культури	73
3.	ТзОВ “Ласковецький Бровар”, с. Ласківці	2150	Зернові і технічні культури	52
4.	ПАП “Крок”, с. Ласківці	2677	Зернові і технічні культури	45
5.	ПП АП “Агро Дружба”, с. Могильниця	1947	Зернові і технічні культури	26
6.	ТОВ “Агропрогрес Тереховля”, с. Лошнів	1682	Зернові і технічні культури	25

Зовнішньоекономічний торговельний оборот товарами у 2018 році склав майже 12,8 млн. дол. США що становить 147,7% до показників 2017 року.

Експорт у порівнянні до 2017 року збільшився на 750 тис. дол. США та складає 1,9 млн. дол. США. Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами склало 8,9 млн. дол. США.

Серед промислових підприємств району до підприємств з іноземним капіталом можна віднести ТзОВ “Уніпак-Україна” – австрійський капітал та Філія ТОВ “РексШузМейкер ЛТД” – італійський капітал.

Сьогодні у Тереховлянській міській об'єднаній територіальній громаді підтримка місцевого бізнесу відбувається опосередковано через громадські організації:

- 1) Спілка підприємців Тереховлянщини – керівник Муж В.В.
- 2) Тереховлянський осередок “Асоціації платників податків”.

А також безпосередньо через рішення Тереховлянської міської ради.

Таблиця 2.5 – Приватні та публічні підприємства на території Тереховлянської об'єднаної територіальної громади

№	Назва підприємства	Сфера бізнесу	Кількість працюючих
1.	Філія ТОВ «РексШузМейкер»	Жіноче взуття	250
2.	«ВАТ «Тереховлянське заводоуправління будматеріалів «Будівельник»	Добування та обробка каменю	48
3.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Уніпак-Україна»	Ремонт обладнання м'ясої промисловості та виготовлення термоусадкових пакетів	17
4.	Філія «Деренівський асфальтобетонний завод»	Виробництво асфальту	15
5.	ПМП «Юстас»	Виробництво бітумної емульсії	12
6.	МП «Каменяр»	Добування та обробка каменю	19
7.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Феро-пласт»	Будівельні матеріали	55
8.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Орбітал»	Ялинкові іграшки	18
9.	Товариство з обмеженою відповідальністю «РМФ»	Виробництво кукурудзяних паличок	26
10.	ПП «Тер-Агро»	Підприємство по забою тварин	6
11.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Біо-Альтернатива»	Виробництво паливних брикетів	4
12.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Елагре-Деренівка»	Послуги по зберіганню та обробці зерна	59
13.	МПП «Квін»	Обробка каменю	9
14.	Товариство з обмеженою відповідальністю НВП «Геліос»	Виробництво будівельних матеріалів	12
15.	Товариство з обмеженою відповідальністю «Ферозіт»	Виробництво будівельних матеріалів	354
16.	ПМП «Лотос»	Оптова торгівля рибою	39
17.	МПП «Сяйво»	Роздрібна торгівля пальним	18

За 2018 рік бюджет Тереховлянської об'єднаної територіальної громади склав трохи більше 190 млн. гривень, що на 17% більше у порівнянні із попереднім роком. 81 млн. гривень – власні надходження громади (42 % усіх доходів).

Видатки на заробітну плату складають 54 % із бюджету. Близько 31 млн. усіх видатків спрямовані на капітальні та поточні ремонти, придбання комп'ютерної техніки, меблів, спів фінансування великих інфраструктурних проектів.

Протягом 2018 року за кошти міського бюджету в громаді реалізовано 71 проект. Загалом із бюджету об'єднаної територіальної громади на економічну діяльність у 2018 році виділили 22 млн. грн.

У таблиці 2.8 подано перелік показників соціально-економічного розвитку Тереховлянської об'єднаної територіальної громади у 2017-2018 рр.

За результатами підрахунку темпу росту показників, можна зробити висновок, що загалом економічний та фінансовий стан Тереховлянської об'єднаної громади значно покращився у 2018 р., порівняно із 2017 р.

Позитивним аспектом є те, що фінансування на проекти регіонального розвитку, які виконують у межах Тереховлянської ОТГ зросло на 11,8 % в 2018 р. Порівняно з 2017 р. відбулося зростання доходів загального фонду бюджету об'єднаної територіальної громади на одну особу на 38,7% в 2018 р. у порівнянні з 2017 р.

Демографічна ситуація, надання якісних та доступних адміністративних послуг населенню та створення комфортних умов залишились на тому ж рівні, що і були у 2017 році. Спостерігається покращення економічних показників. Так, величина капітальних інвестицій на одну особу в 2018 р. порівняно з минулим роком зросла на 70,7%. Найбільше цьому сприяли кошти, виділені з бюджету досліджуваної ОТГ.

Стосовно обсягу фінансування, спрямованого на реалізацію проектів розвитку в об'єднаній територіальній громаді, то вона зросла в 2018 р. порівняно з 2017 р. на 11,8%. Кошти на фінансування проектів виділялися з державного бюджету, а їх розмір зріс на 5,5 % за аналізований період.

Коли говорити про надходження до бюджету громади, то по кожному з аналізованих показників маємо зростання, яке коливається від 40-45%.

Таблиця 2.6 – Перелік показників соціально-економічного розвитку Тербовлянської об'єднаної територіальної громади у 2017-2018 рр.

№	Показник	Од. виміру	Значення показника у 2017 році	Значення показника у 2018 році	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6
I. Демографічна ситуація					
1	Кількість населення	ос.	30 698	30 698	100
2	Чисельність дітей (до 16 років)	ос.	3383	3386	100,1
II. Економічна ефективність					
3	«Розмір капітальних інвестицій на 1 ос. »	грн.	729,98	1246	170,7
	«включно із коштами державного бюджету»	грн.	600,18	900	150,0
	«включно із коштами обласного бюджету»	грн.	-	-	-
	«включно із коштами бюджету ОТГ»	грн.	129,80	347	267,41
4	«Чисельність підприємців малого і середнього бізнесу на 1000 ос. населення регіону»	од.	16,75	16,6	99,1
5	«Проекти розвитку регіону, які реалізуються у громаді, включно за рахунок»:	од.	8	8	100
	«надходжень із державного фонду регіонального розвитку»		2	2	100,00
	«грантові кошти державного бюджету місцевим бюджетам на підготовку інфраструктури ОТГ»		6	6	100
6	«Розмір фінансів, виділених на реалізацію проектів розвитку ОТГ»	грн.	15918764	17792,8	111,8
	«із державного бюджету»		15918764	16791000	105,5
	«із місцевого бюджету»		-	1001,6	-
III. Фінансова самодостатність					
7	«Дохід із загального бюджету об'єднаної територіальної громади (без урахування трансфертів) на особу»	грн.	1903,9	2641,8	138,7
8	«Капітальні витрати бюджету громади (без урахування трансфертів) на особу»	грн.	129,80	347	267,4
9	«Частка основної дотації у надходженнях до загального фонду бюджету ОТГ (без субвенцій)»	%	10,59	9,09	85,8

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
10	«Частка витрат бюджету на розвиток у загальних витратах об'єднаної територіальної громади (без врахування ресурсів бюджетних установ громади)»	%	10,81	21,87	202,4
11	«Сума доходу бюджету об'єднаної територіальної громади від сплати ПДФО на 1 особу»	грн.	1068,55	1599,98	149,7
12	«Сума доходу у бюджет громади від оренди за землю на 1 ос.»	грн.	225,91	322,59	142,7
13	«Надходження у бюджет громади від оплати єдиного податку на 1 ос.»	грн.	299,15	341,29	114,1
14	«Надходження у бюджет за оплату акцизного збору на 1 ос.»	грн.	152,97	217,13	141,9
15	«Надходження у бюджет громади за сплату податку на нерухомість на 1 ос.»	грн.	24,36	37,82	155,2
IV. Якість та доступність державних послуг					
16	«Середня кількість учнів дошкільних навчальних закладів на території громади»	осіб	21	16,7	79,5
17	«Відсоток дітей дошкільного віку, що навчаються у дошкільних навчальних закладах, у загальній чисельності дітей дошкільного віку»	%	67,7	76	1123
18	«Середня кількість учнів у класах загальноосвітньої школи не території громади»	осіб	13,8	14	101,4
19	«Відсоток учнів, що забезпеченні послугою підвезення до навчального закладу та додому, у загальній чисельності учнів, що потребують цього»	%	100	100	
20	«Відсоток випускників шкільних навчальних закладів, що здали ЗНО з іноземної мови на більше ніж 160 балів, у загальній чисельності учнів, які здавали ЗНО із іноземної мови тестування з іноземної мови»	%	48,15	33,3	69,2

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6
21	«Відсоток випускників шкільних навчальних закладів, що згідно із результатами ЗНО здобули із української мови більше 160-ти балів, у загальній чисельності випускників, які здавали тестування із української мови»	%	45,3	38,3	84,5
22	«Відсоток випускників навчальних закладів, що згідно із результатами ЗНО здобули більше 160-ти балів з математики, у загальній чисельності випускників, які проходили оцінювання із математики»	%	30,43	8,3	27,3
V. Створення комфортних умов для життя					
23	«Відсоток домашніх господарств, які забезпечені централізованим водопостачанням, у загальній чисельності домогосподарств на території громади»	%	15	15	0
24	«Відсоток домашніх господарств, які забезпечені централізованим водовідведенням, у загальній чисельності домашніх господарств на території громади»	%	16	16	0
25	«Відсоток міст та сіл, у яких організовано роздільне збирання побутових відходів, у загальній чисельності населених пунктів на території громади»	%	60	60	0
26	«Відсоток міст та сіл, які мають укладені договори із організаціями, які обслуговують вивезення побутових відходів, у загальній чисельності міст та сіл на території громади»	%	60	60	0

З наведених даних таблиці [12] можна зробити висновок, що окрім економічного розвитку громади, керівництву Теребовлянської ОТГ потрібно звернути увагу на культурний та соціальний розвиток регіону.

2.3. Оцінка впливу Тереховлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону

Розвиток місцевого самоврядування, створення об'єднаних територіальних громад, передача ресурсів, повноважень на місця в рамках проведення реформи з децентралізації влади передбачає насамперед підвищення фінансової спроможності, економічної, інвестиційної привабливості територій для якісного й комфортного проживання людей на них. В уряді неодноразово наголошують, що об'єднані територіальні громади – це точки економічного зростання з новим якісним менеджментом і ресурсами. Лідери громад – це менеджери, які зацікавлені в залученні іноземних інвестицій, а це насамперед сплата податків, наповнення місцевих бюджетів і створення інфраструктурних проектів.

На сьогодні питання підвищення рівня фінансової спроможності громади вирішують шляхом розвитку економіки на своїх територіях, забезпечення стратегічного управління розвитком територій, популяризації територій, сприяння залученню інвестицій, підтримки місцевого бізнесу та розвитку галузей.

Для соціально-економічного розвитку Тереховлянської громади найбільше значення має бюджет. Окрім бюджету на рік, затверджено декілька програм регіонального розвитку. Відповідно до цих програм із бюджету будуть давати кошти на розвиток малого та середнього бізнесу у районі.

Місцевий бюджет складається із загального та спеціального фондів. В таблиці 2.7 здійснено порівняння надходжень у бюджет громади за 2017-2018 рр., а також планові на 2019 р.

За даними таблиці, питома вага загального фонду складає більше 98%, а спеціального фонду – трохи більше одного відсотка протягом трьох років. Також, слід зазначити, що в загальній сумі надходжень загального фонду бюджету громади за 2018 р. власні доходи складають 41,7 %. Власні доходи міського бюджету склали 48,35 млн. грн. в 2018 р.

Таблиця 2.7 – Обсяг надходжень у бюджет Теробовлянської ОТГ за 2017-2019 роки, млн. грн.

Фонди	2017 р.	Питома вага, %	2018 р.	Питома вага, %	Плановий 2019 р.	Питома вага, %
Загальний фонд	170,5	98,96	187,36	98,94	194,7	98,98
Спеціальний фонд	1,8	1,04	2	1,06	2	1,02
Всього	172,3	100	189,36	100	196,72	100

Основним джерелом власних доходів Теробовлянської ОТГ є податок на доходи фізичних осіб і питома вага його в доходах бюджету району складає 62%. Питома вага надходження ПДФО Теробовлянської ОТГ склала 48,35 млн. грн.

До доходів, що закріплюються за місцевими бюджетами належить також єдиний податок. Фактично за 2018 рік надійшло до загального фонду бюджету громади від плати єдиного податку – 10 млн. грн. Питома вага єдиного податку в доходах громади склала 12,8%.

В загальному фонді власні надходження акцизного збору на третьому місці після ПДФО і єдиного податку, і питома вага складає 8,5 %. Зазначений платіж забезпечує значні додаткові надходження до місцевих бюджетів. За 2018 р. до загального фонду бюджету громади надійшло акцизного збору 6,66 млн. грн.

Одним з основних джерел власних надходжень до бюджету громади також є і плата за землю, яка складається із земельного податку з юридичних і фізичних осіб, орендної плати з юридичних і фізичних осіб. Питома вага плати за землю складає 12,5 %.

До спеціального фонду бюджету Теробовлянської ОТГ включено власні надходження бюджетних установ, екологічний податок, надходження коштів від відчуження майна, що знаходиться у комунальній власності, надходження від продажу землі та нематеріальних активів, штрафи за здійснення неправомірних дій щодо екологічної безпеки регіону, надходження від відшкодування втрат с/г і л/г виробництва, цільові фонди, утворені органом місцевого самоврядування.

Структуру доходів бюджету Тербовлянської ОТГ у 2018 р. подано на рисунку 2.9.

Рисунок 2.9– Доходи бюджету Тербовлянської ОТГ у 2018 р.

У таблиці 2.8 наведено структуру дохідної частини бюджету Тербовлянської ОТГ за 2017-2018 рр.

Таблиця 2.8 – Дохідна частина бюджету Тереховлянської ОТГ за 2017-2018 рр.

Доходи, млн. грн.	2017 р.	Частка у 2017 р., %	2018 р.	Частка у 2018 р., %	Темп росту, %
Трансфери з державного бюджету	98,5	57,17	109,22	57,68	110,88
Податкові надходження	71,94	41,75	78,14	41,27	108,62
Неподаткові надходження	1,6	0,93	1,76	0,93	110,00
Доходи від операцій з капіталом	0,18	0,10	0,15	0,08	83,33
Цільові фонди	0,08	0,05	0,09	0,05	112,50
Всього	172,3	100	189,36	100	109,9

Дохідна частина бюджету Тереховлянської ОТГ у 2018 р. збільшилась порівняно із 2017 р. на 9,9%.

Зріс обсяг трансферів із державного бюджету на 10,88%, податкових надходжень на 8,62%, неподаткових надходжень на 10%, цільових фондів на 12,5%. трансфери із місцевих бюджетів та ін., однак доходи від операцій з капіталом скоротилися на 16,67%.

У таблиці 2.9 подано структуру видаткової частини бюджету Тереховлянської ОТГ за 2017-2018 рр. та проаналізовано динаміку обсягів видатків.

Питома вага видатків на освіту за 2017-2018 рр. є найбільшою і сягає понад 50%, однак обсяг видатків на освіту в 2018 р. порівняно з 2017 р. скоротився на 2,75%.

Обсяг видатків на молодіжну політику, духовний та фізичний розвиток, соціальний захист, економічну діяльність, житлово-комунальне господарство та охорону навколишнього середовища зріс в 2018 р. порівняно з 2017 р.

Відбулося скорочення видатків на виконання місцевих функцій на 1,54% в 2018 р. у порівнянні з 2017 р.

Таблиця 2.9 – Видаткова частина бюджету Тереховлянської ОТГ за 2017-2018 рр.

Напрями видатків, млн. грн.	2017	Частка у 2017 р., %	2018	Частка у 2017 р., %	Темп росту, %
Освіта	65,1	57,09	63,31	51,99	97,25
Молодіжна політика	8,67	7,60	12,43	10,21	143,37
Духовний та фізичний розвиток	11,2	9,82	12,2	10,02	108,93
Соціальний захист	7,34	6,44	9,31	7,65	126,84
Економічна діяльність	6,78	5,95	8,79	7,22	129,65
Житлово-комунальне господарство	7,02	6,16	7,92	6,50	112,82
Місцеві функції	7,8	6,84	7,68	6,31	98,46
Охорона навколишнього середовища	0,12	0,11	0,13	0,11	108,33
Всього	114,03	100	121,77	100	106,79

Динаміка видаткової частини бюджету Тереховлянської ОТГ наведена на рис. 2.10. Загалом витрати у 2018 році збільшились порівняно із 2017 роком.

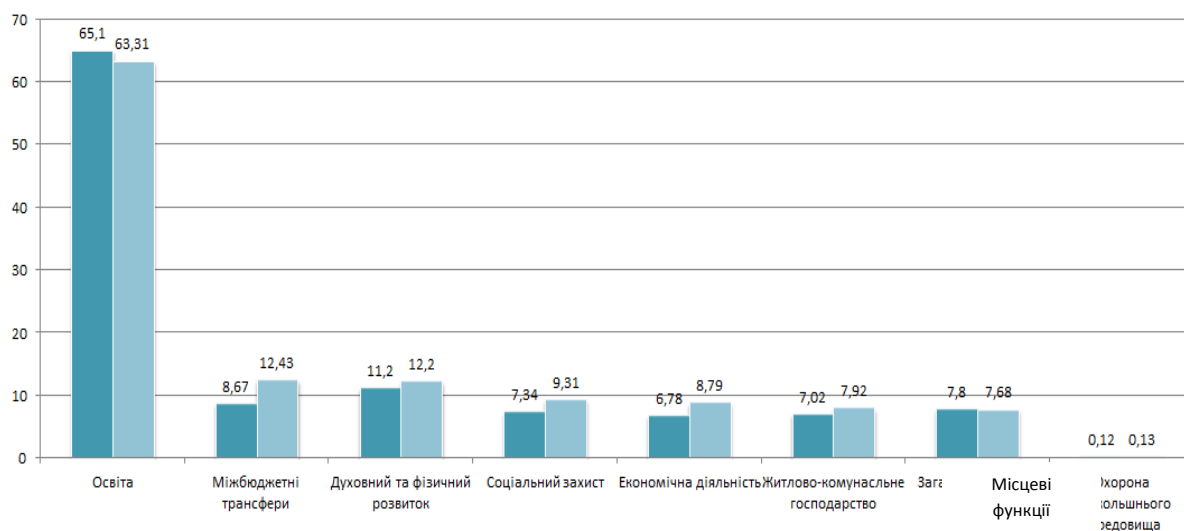

Рисунок 2.10 – Видаткова частина бюджету Тереховлянської ОТГ за 2017-2018 рр.

Одним із основних джерел формування спеціального фонду району є власні надходження бюджетних установ, які займають 88 % загальній сумі надходжень спеціального фонду і складають 1,76 млн. грн.

Як свідчить аналіз структури спеціального фонду за 2018 рік, значну питому вагу у доходах спецфонду мають надходження від продажу землі, які склали 0,15 млн. гривень або 7,5 %.

Планування власних надходжень бюджетних установ здійснювалось на підставі розрахунків бюджетних установ, в яких враховувались фактичні надходження та очікуване виконання власних надходжень за попередній рік.

У кожному з регіонів України створюються інвестиційні паспорти об'єднаних громад, які надають інформацію про економічний потенціал ОТГ.

Для зростання доходів власного бюджету Теробовлянська ОТГ прийняла програму, орієнтовану на розвиток співробітництва з представниками малого й середнього бізнесу та профспілками задля ефективного використання трудових ресурсів, запобігання зростання безробіття й забезпечення соціального захисту населення громади. Керівництво громади спрямовує свої зусилля на збереження і створення на території громади робочих місць з достойними умовами праці та заробітною платою.

У досліджуваній Теробовлянській громаді сформовано план, який включає чотири напрямки:

- підвищення рівня зацікавленості працедавців у збільшенні кількості нових робочих місць на території громади;
- підвищення конкурентоспроможності економічно активного населення за допомогою навчання, шляхом залучення експертів;
- сприяння працевлаштуванню громадян, які потребують соціального захисту та нездатних конкурувати на ринку праці на рівних умовах.

У Теробовлянській об'єднаній громаді створюються інвестиційні умови для розвитку агропромислової галузі.

Вагомого значення набула сільськогосподарська кооперація. Із практики випливає, що сільськогосподарська кооперація є ефективною для створення та розвитку місцевих сільськогосподарських виробників та забезпечує їх конкурентоспроможність. Діяльність сільськогосподарських кооперативів сприяє:

- зменшенню рівня безробіття;
- використанню спільного технічного оснащення, що знижує витрати та, відповідно, зменшує собівартість продукції;
- раціональному використанню ресурсів, модернізації засобів та технологій виробництва.

На 2019 рік розроблено Програму соціально-економічного розвитку Тереховлянської ОТГ. Програмою розроблено пріоритетні напрямки соціально-економічного розвитку Тереховлянської ОТГ у 2019 р. Визначено важливі завдання органів місцевого самоврядування відносно децентралізації, реформи щодо економіки та соціального розвитку регіону, політики сприяння зменшенню безробіття, створення нових робочих місць, економічного зростання та збільшення доходів населення.

Основні прогностичні показники соціально-економічного розвитку району на 2019 рік погоджено членами обласної робочої групи при облдержадміністрації.

Заходи програми спрямовані на забезпечення єдиної політики розвитку регіону в 2019 році шляхом об'єднання інтересів і можливостей виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, громадськості.

Програма району спрямована на покращення добробуту та якості життя населення шляхом забезпечення позитивних структурних змін в економіці, посилення її конкурентоспроможності.

До основних проблем соціально-економічного розвитку регіону належать проблеми, які неможливо вирішити в коротко- та середньостроковій перспективі, зокрема:

- неефективна структура валового регіонального продукту, характер сировини промислового виробництва в умовах низького коефіцієнта перетворення чистої сировини;
- зростання розмірів амортизації ОВФ суб'єктів господарювання;
- значне споживання енергії та виробничих матеріалів;
- недостатньо ефективно впровадження інновацій у виробництво;
- не розробляються нові види товару, які є конкурентоспроможними на

відповідному ринку;

- низький розвиток ринкової інфраструктури;
- перевершення якісних характеристик певної закордонної продукції порівняно з національною продукцією (сільськогосподарська техніка, комплектуючі та запчастини, вантажні автомобілі) ;
- невелика кількість експортно-орієнтованих виробничих фірм регіону, що виробляють конкурентоспроможну продукцію на зовнішніх ринках;
- низька інвестиційна діяльність району, неефективне використання інвестиційного потенціалу регіону;
- незбалансована структура зайнятості населення в умовах дисимуляції економічних процесів.

Пріоритетні цілі програми розвитку регіону на 2019 рік, спрямовані на подолання термінових проблем регіону та сприяння покращенню добробуту населення регіону. Головними завданнями програми є:

- забезпечення високопродуктивної діяльності сільськогосподарського комплексу;
- закупівля та використання інноваційних технологій, які є більш ресурсо- та енергозберігаючими;
- реконструкція житлово-комунальних послуг;
- створення програм по охороні навколишнього середовища;
- розвиток об'єктів освіти, спорту, культури та охорони здоров'я;
- розвиток дорожньої інфраструктури.

Програма визначає низку основних цілей на 2019 рік, включаючи:

- підвищення ефективності реформ в економічному та соціальному секторах з метою помітного поліпшення розміру всіх макроекономічних показників, поліпшення ситуації на ринку праці, збільшення доходів бюджету на різних рівнях і «покращити умови життя місцевого населення;
- створення сприятливих умов для залучення інвестицій та ведення бізнесу в регіоні шляхом збільшення обсягу адміністративних послуг, дерегуляції економічної діяльності, зменшення тиску контролюючих органів на суб'єктів

господарювання, використання можливості "пільгове оподаткування окремих видів економічної діяльності;

- збільшення виробництва продукції тваринництва шляхом будівництва та реконструкції молочних комплексів, встановлення технологічного обладнання у свинарських комплексах;

- садівництво та розвиток ягід;

- будівництво зерносховищ та зберігання овочів з метою збереження якості, продажу та переробки рослинних виробництв;

- створення сучасних об'єктів туристичної інфраструктури; збереження об'єктів культурної спадщини; розвиток, звичаї, традиції, народна творчість ;

- захистити населені пункти, території, сільськогосподарські угіддя та виробничі споруди від шкідливого впливу промислових відходів, покращити санітарний та епідеміологічний стан водних об'єктів при використанні ресурсів та знизити рівень негативний вплив на охорону здоров'я ;

- забезпечення ефективного споживання енергії в бюджетних установах з метою запобігання надмірному використанню енергоресурсів та збільшення витрат з Державного бюджету на утримання бюджетних установ; забезпечити економію енергії та якісне постачання тепла за рахунок використання альтернативних видів палива ;

- покращити якість медичних та освітніх послуг та надати сучасну медичну допомогу населенню регіону та туристам, які відвідують регіон; знизити рівень міграції за кордон висококваліфікованих лікарів та викладачів медичних наук; створити умови, необхідні для впровадження здорового способу життя, залучення населення до масових видів спорту, важливого елемента, що покращує якість та працездатність населення регіону.

Досягнення цих цілей забезпечить хорошу основу для реформ у різних сферах, що, в свою чергу, забезпечить збалансований розвиток регіону, збільшить реальні доходи жителів регіону та створить умови для сильнішої економічної та соціальної ситуації для населення.

Висновки до розділу 2

В даному розділі здійснено дослідження діяльності Тереховлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону, охарактеризовано склад та структуру Тереховлянської ОТГ, проаналізовано вікову діаграму населення Тереховлянської об'єднаної територіальної громади та ринок праці регіону, вивчено вплив публічної діяльності Тереховлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону.

Встановлено, що вплив публічної діяльності Тереховлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону виявляється в:

- плануванні соціально-економічного розвитку регіону;
- підтримці розвитку підприємств, в соціальному та культурному розвитку регіону;
- плануванні бюджету громади, забезпеченні надходжень до бюджету, а також в управлінні доходами та видатками бюджету.

В даному розділі проаналізовано показники соціально-економічного розвитку Тереховлянської об'єднаної територіальної громади та зроблено висновок, що окрім економічного розвитку громади, керівництву Тереховлянської ОТГ потрібно звернути увагу на культурний та соціальний розвиток регіону.

Здійснено оцінювання впливу Тереховлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону, встановлено, що найбільший вплив на розвиток Тереховлянської об'єднаної територіальної громади має бюджет та ряд цільових програм. З проведеного аналізу видно, що питома вага загального фонду складає більше 98%, а спеціального фонду – трохи більше одного відсотка протягом трьох років, а власні доходи в загальній сумі надходжень загального фонду бюджету громади за 2018 р. склали 41,7 % (48,35 млн. грн.).

Також, проаналізовано переваги та недоліки Програми соціально-економічного розвитку Тереховлянської ОТГ на 2019 р.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРЕБОВЛЯНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЯК ОСНОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

3.1. Шляхи вирішення соціальних проблем Теробовлянською об'єднаною територіальною громадою

Соціально-економічною програмою Теробовлянської ОТГ на 2019 рік визначено основні цілі та пріоритети розвитку територіальної громади:

- 1) Підтримка громадянського суспільства
- 2) Публічні послуги та інфраструктура
- 3) Бізнес та інвестиції – наповнення скарбниці громади
- 4) Різносторонній розвиток туризму та інновації в сфері енергозбереження та благоустрою.

Налагодження діалогу в Теробовлянській ОТГ дасть змогу ефективніше управляти спільними ресурсами, взаємодіяти різним соціальним, віковим, професійним та іншим групам населення, залучати громадськість до вирішення ключових питань діяльності громади та виробити найоптимальніші вектори спільного руху.

Співпраця з громадськими організаціями:

- підтримка діяльності громадських організацій;
- залучення їх представників до вирішення актуальних питань функціонування та розвитку ОТГ;
- проведення зборів та конференцій з активними членами ГО;
- проведення засідань Ради підприємців для проведення консультацій щодо економічного розвитку громади та залучення інвесторів.

Розвиток інших громадських об'єднань:

- навчальна діяльність щодо створення та діяльності в межах громади ОСББ, вуличних комітетів, районних об'єднань, а згодом, створення громади

громади на службі місцевим громадам;

- впровадження нових інструментів для участі громадськості в органах місцевого самоврядування:

– проведення регулярних зборів у селах громади, серед міського населення з приводу прогресу реформи, доцільності тих чи інших заходів з її реалізації;

– збір інформації про місцеві проблеми та створення спільного бачення щодо єдиного напрямку розвитку.

– використання платформи «Електронні петиції», «Громадський бюджет», тощо.

Молодь самоврядна:

– ініціативна співпраця з Молодіжною міською радою;

– стимулювання створення таких молодіжних рад та формувань для обговорення потреб та втілення можливостей дітей і молоді віком до 18 років ;

– створення молодіжного центру – нової платформи для втілення ідей молоді щодо реалізації особистості в економічному середовищі.

Підтримка двостороннього співробітництва з містами-партнерами.

– взаємодія через партнерів з місцевими та волонтерськими об'єднаннями.

Соціальне благополуччя та якість життя кожної окремої людини диференціюють рівень (індекс) щастя цілого суспільства. Тереховлянська громада має на меті збільшити індекс щастя, залучивши своїх жителів до активної співпраці, збільшуючи потенціал їх самореалізації як соціальних суб'єктів через реалізацію державних та місцевих цільових програм, всеукраїнських та міжнародних проєктів .

а) Якісні адміністративні послуги – ЦНАП

– здійснення капітального будівництва приміщення під розташування центру надання адміністративних послуг (ЦНАП) у Тереховлянській ОТГ;

– створення та забезпечення відповідного функціонування Центру надання адміністративних послуг для населення Громади;

– організація ефективної роботи Центру надання адміністративних послуг;

- оновлення системи соціальних послуг;
- спрощення та пришвидшення процедур надання муніципальних та інших видів пільг.

б) Життя без обмежень – створення комфортних умов проживання та обслуговування різних соціальних категорій населення у громаді .

- формування на рівні громади середовища, комфортного для людей з обмеженими фізичними можливостями, облаштування безперешкодним доступом для інвалідів соціальних об'єктів, місць відпочинку, тощо;

– залучення як державних, так і громадських інституцій до вирішення питань зайнятості людей з обмеженими фізичними можливостями.

– створення та розвиток інституту третього віку, що функціонуватиме при відділенні денного перебування Територіального центру надання соціальних послуг.

– покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я та надання соціальних послуг ;

– своєчасне виявлення сімей, що опинилися в складних життєвих обставинах;

– психологічний та юридичний супровід для тих, хто не в силі самостійно подолати життєві труднощі.

в) Вшанування пам'яті

– будівництво загорожі біля міського кладовища;

– проектування та будівництво пам'ятників та пам'ятних знаків;

– облаштування військового поховання часів Другої світової війни біля лісу на території військової частини;

– капітальний ремонт вул. Лошнівської на під'їзді до нового міського кладовища.

г) Розвиток інфраструктури – як основна складова соціального благополуччя.

Розвиток інфраструктури є основним пріоритетним напрямком розвитку

громади. Добра інфраструктура це посилена безпека та сильніші зв'язки мешканців та економіки.

Дорожній транспорт відіграє важливу роль у внутрішній та зовнішній комунікації громади. Громада розробила регіональні та районні транспортні маршрути. Зв'язок з обласним центром та іншими районними центрами забезпечується приватними операторами. У громаді є автовокзал. Громада встановлює перевезення пасажирів між населеними пунктами та іншими селами. Також функцію перевезення виконує комерційне таксі.

Між усіма населеними пунктами громади забезпечено транспортне сполучення. Через транспортні зв'язки забезпечено доступ до районних та обласних центрів.

Стан покриття доріг громади є однією із найважливіших проблем ОТГ. Дорожнє покриття громади знаходиться у незадовільному стані у середині і поза населеними пунктами. Для покращення стану дорожньої інфраструктури необхідно провести капітальний ремонт дорожнього покриття, а декуди і повну заміну. Щороку проводяться ремонтні роботи доріг, проте це не дає можливості повного вирішення проблеми.

д) Опорна школа – якісна шкільна освіта.

У Теробовлянській ОТГ створено три основні навчальні заклади, зокрема: Теробовлянська ЗОШ I-III ступенів №1, Лошнівська ЗОШ I-III ступенів, Ласковецька ЗОШ I-III ступенів.

Основними напрямками забезпечення якісної освіти в громаді є:

– підтримка шкіл у Теробовлянській громаді через шляхом зміцнення матеріально-технічної бази та запровадження концепції опорної школи у навчальних закладах;

– розширення профілю та впровадження на базі Теробовлянської школи-ліцей спортивно-рятувального напрямку навчання та виховання;

– сприяння співпраці шкіл, дошкільних навчальних закладів Громади з новоутвореними Центрами культури і дозвілля з метою створення єдиного культурно-просвітницького та інформаційного простору.

е) Центри культури дозвілля – культурно-інформаційне середовище для виховання нового покоління.

Неможливо досягти всебічного культурного розвитку без проведення низки організаційних заходів та робіт з ремонтних робіт, відновлення матеріальної бази закладів культури, а саме:

- співпраця зі шкільним персоналом та персоналом дошкільних навчальних закладів задля утворення єдиного цікавого та якісного культурно-освітнього продукту;

- налагодження співпраці з Терехівлянським вищим училищем культури щодо професійної підготовки кадрів для майбутніх Центрі КіД, що частково вирішить питання зайнятості молодих спеціалістів.

є) Розвиток спорту та фізичної культури у громаді.

Терехівлянська міська ОТГ серед головних завдань діяльності громади передбачає створення позитивного та сприятливого клімату для залучення інвесторів та активізації підприємницької діяльності. На даний час Громадою міста готуються інвестиційно-привабливі пропозиції для майбутніх інвесторів, також суб'єктів підприємницької діяльності, які працюють на території Громади.

Перелік інвестиційних портфельів, які планується реалізувати на території громади в агропромисловому комплексі, сфері послуг та виробництво альтернативних видів палива наведено в додатку Б.

а) Сприяння зниженню кількості безробітних на території громади

- для того, щоб створити нові робочі місця, міська рада провела земельні торги у формі аукціону з продажу права оренди трьох земельних ділянок несільськогосподарського призначення для будівництва торгових точок та станції технічного обслуговування автомобілів.

- контроль за забезпеченням роботодавцями належних умов праці для усіх верств населення загалом та для вразливих його груп зокрема.

б) Рациональне використання земельних та інших природних ресурсів – розвідка родовищ, наявних на території ОТГ, розробка загальної стратегії їх рационального використання та налагодження співпраці з суб'єктами

видобування.

Результативні показники реалізації політики у справах бізнесу та інвестицій Тербовлянської ОТГ наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Результативні показники реалізації політики у справах бізнесу та інвестицій 2017-2019 роки.

Показники	2017	2018	2019	Очікуваний ріст, %
1. Кількість безробітних, осіб	1110	1045	805	-25%
2. Кількість вільних вакансій	100	105	120	14%
3. Розмір середньомісячної заробітної плати, грн.	3400	3907	4353	20%

Таблиця 3.2 – Очікувані результативні показники реалізації політики у справах бізнесу та інвестицій у 2020 р.

Показники	Середнє значення показника	Очікуваний ріст у 2020 р., %	Значення очікуваного показника у 2020 р.
1. Кількість безробітних, осіб	987	-25%	$987+(987*(-0,25))=740$
2. Кількість вільних вакансій	108	14%	$108+(108*0,14)=123$
3. Розмір середньомісячної заробітної плати, грн.	3887	20%	$3887+(3887*0,2)=4664$

Для визначення очікуваних результативних показників реалізації політики у справах бізнесу та інвестицій у 2020 р. використано метод прогнозування на основі середнього значення з урахуванням темпів росту.

Отже, в результаті покращення реалізації політики у справах бізнесу та інвестицій у 2020 р., кількість безробітних зменшиться до 740 осіб, кількість вільних вакансій буде становити 123. Кількість безробітних зменшиться значною

мірою через вплив робочої сили у інші міста, а також за кордон. Розмір середньомісячної заробітної плати зростає до 4664 грн.

Теребовлянська громада має усі шанси та можливості для розвитку різних видів туризму. Ми виділяємо наступні пріоритетні види туризму в Теребовлянській ОТГ: рекреаційно-оздоровчий, історико-пізнавальний та подієвий туризм, спортивний відпочинок, паломницько-релігійний, сільський зелений туризм. Розвиток туризму та рекреації допоможе побудувати інфраструктуру громади та покращити якість і безпеку життя Теребовлянської ОТГ.

З метою розвитку туризму в теребовлянській ОТГ створено Туристично-інформаційний центр, метою якого буде організація екскурсійних турів по Теребовлянській громаді, виготовлення та поширення сувенірів із теребовлянським брендом. Завдяки його діяльності Теребовлянська громада отримала перемогу в проєкті «Сім чудес України» та було відзнято професійний проморолик про туристичні принади громади .

Метою діяльності туристично-інформаційного центру та промоуції туризму є:

- утворення інформаційно-туристичної платформи;
- сприяння запровадженню громадських ініціатив щодо поширення в Інтернеті та соціальних мережах інформації про Теребовлянську громаду та її туристичні переваги;
- розширення співпраці з містами-побратимами щодо реалізації культурно-туристичних акцій, спрямованих на розвиток спільних культурних ініціатив та розвиток туристичних обмінів;
- розроблення проєктів щодо привабливого зовнішнього вигляду автомобільних в'їздів в м. Теребовля в т. ч. дизайну вітальних написів, благоустрою території, карт-схем та дизайну оригінального освітлення, сприяння їх втіленню;
- створення інформаційних друкованих та електронних матеріалів для представлення туристичного потенціалу міста;

- створення інформаційно-туристичних карт міста і громади;
- створення та модернізація туристичної Інтернет-сторінки Теробовлі, забезпечення її системного оновлення та розміщення промоційних матеріалів про туристичний потенціал та інфраструктуру (готелі, ресторани, садиби тощо)[12].

б) Кооперація органів місцевого самоврядування із громадськістю та представниками туристичного бізнесу:

- організація зустрічей та конференцій з активними членами ГО, представниками місцевого бізнесу та зацікавленими сторонами;
- організація заходів для сприяння розвитку туризму громади.

в) Рекреаційно-оздоровчий туризм:

- дослідження та використання мінеральних та лікувальних вод на території Теробовлянської ОТГ, пошук та залучення інвесторів для побудови санаторіїв;

- організація акцій з благоустрою на рекреаційних територіях, у парках, заказниках, річках чи ставків тощо.

г) Історико-пізнавальний туризм:

- розвиток екскурсійної діяльності на території ОТГ;
- розвиток Теробовлянського музею-майстерні та налагодження його роботи;

- активна участь у створенні історично-археологічних гуртків;

- організація проведення археологічних розкопок трипільської культури, княжої доби та збереження знахідок в міському музеї, що збільшить туристичну привабливість громади і міста;

- налагодження роботи з консервації, охорони та догляду культурних пам'яток громади.

д) Паломницько-релігійний туризм:

- відновлення міста Теробовлі як релігійного центру;
- розробка паломницьких маршрутів в межах громади;
- співпраця з іншими громадами.

е) Сільський зелений туризм:

– консультація сільського населення щодо організації власних туристичних сільських господарств;

– підтримка зайнятості сільського населення у сфері сільського зеленого туризму.

є) Безпечне середовища без сміття

– сприяння підвищенню рівня екологічної свідомості громадян, провівши інформаційні компанії та акції із збереження довкілля;

– ліквідація протягом року стихійних сміттєзвалищ на території громади;

– закупівля та встановлення смітєвих баків у селах ОТГ, організація регулярного збору та вивезення ТПВ в усіх населених пунктах ОТГ;

– співпраця з ТОВ «ЕКО БалансТер» , ПП «Катруб» щодо подальшого впровадження роздільного збору сміття на території громади .

ж) Благоустрій – основа комфорту – приведення у належний стан тротуарів та доріг для підтримки безпечного руху водіїв та пішоходів;

– придбання спеціального обладнання (екскаватори, асигнаційні машини, грейдери, самоскиди) для організації безпечного, регулярного та безперебійного надання комунальних послуг для жителів(центральне водопостачання, водовідведення, житлово-комунальні послуги з благоустрою території).

– влаштування автобусних зупинок з метою відкриття міського автобусного маршруту .

– розробка ефективної моделі функціонування громадського транспорту між населеними пунктами громади.

з) Розвиток альтернативних джерел енергії та енергетичний менеджмент

– участь у освітніх та менеджерських програмах регіонального та всеукраїнського рівнів щодо впровадження сучасних технологій енергозбереження у об'єднаних громадах;

– впровадження заходів з подальшого переведення закладів освіти та культури на альтернативні види палива, заміна існуючих опалювальних систем на

економні;

– поступовий перехід на економне світлодіодне та автономне на сонячних батареях вуличне освітлення;

– заохочення фізичних та юридичних осіб встановлювати та використовувати альтернативні джерела енергії у власних господарствах, через дотації та субсидії.

Таблиця 3.3 – Статистичні дані для визначення очікуваних результативних показників, які мають бути досягненні при реалізації удосконаленої програми у 2020 році

Показники	2017	2018	2019
1. Кількість туристів, осіб	570	640	1015
2. Кількість проведених культурних заходів	3	7	10
3. Кількість проведених екскурсій	19	25	68
4. Кількість спортивних подій	4	12	28

Для визначення очікуваної кількості туристів, проведених культурних та спортивних заходів та екскурсій при реалізації удосконаленої програми у 2020 році використано трендове прогнозування (рис. 3.1-3.3).

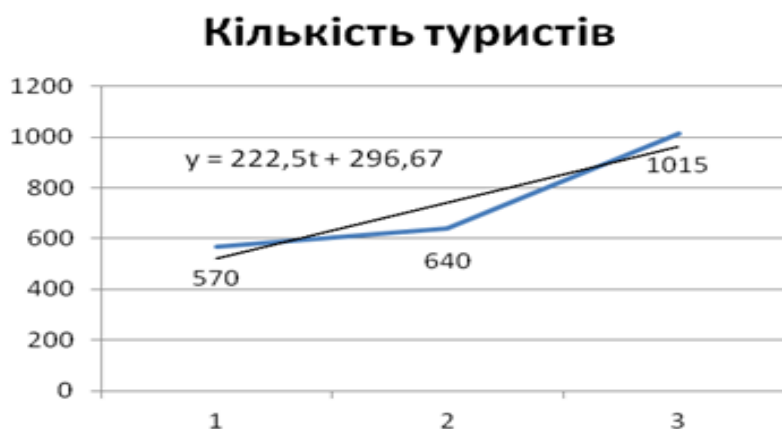

Рисунок 3.1 – Результати трендового прогнозування для визначення очікуваної кількості туристів у 2020 р.

Рисунок 3.2 – Результати трендового прогнозування для визначення очікуваної кількості культурних заходів у 2020 р.

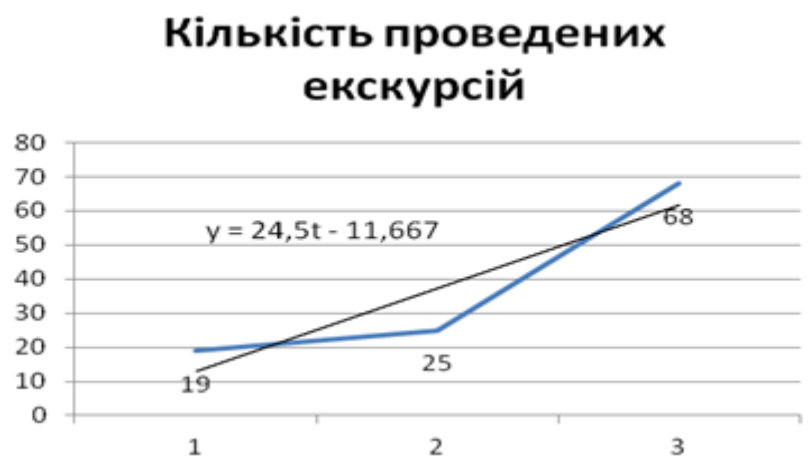

Рисунок 3.3 – Результати трендового прогнозування для визначення очікуваної кількості проведених екскурсій у 2020 р.

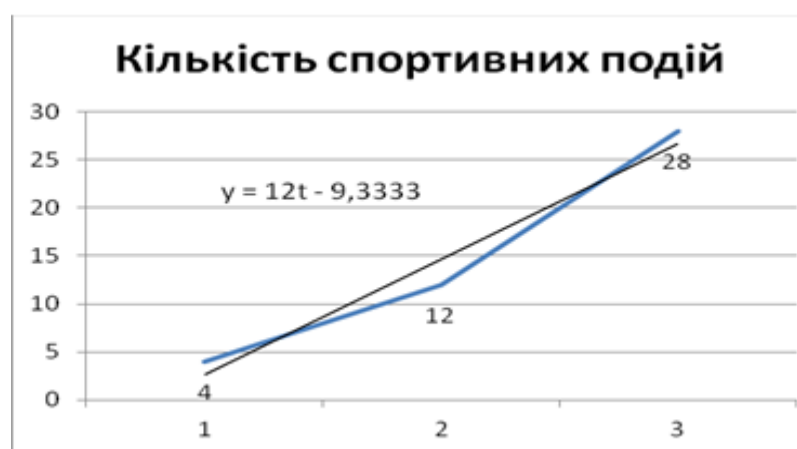

Рисунок 3.4 – Результати трендового прогнозування для визначення очікуваної кількості спортивних подій у 2020 р.

Отже, до основних орієнтовних показників, які мають бути досягненні при реалізації удосконаленої програми у 2020 році ми відносимо такі:

1) кількість туристів:

$$y=222,5*4+296,67=1187 \quad (3.1);$$

2) кількість проведених культурних заходів:

$$y=3,5*4-0,33=14 \quad (3.2);$$

3) кількість проведених екскурсій:

$$y=24,5*4-11,67=8 \quad (3.3);$$

4) кількість спортивних подій

$$y=12*4-9,33=39 \quad (3.4).$$

Слід зазначити, що в результаті запропонованих напрямків діяльності та заходів для вдосконалення програми розвитку туризму у м. Тереховлі зростуть усі очікувані результативні показники у 2020 р., що є позитивною тенденцією.

3.2 Покращення інвестиційного забезпечення соціально-економічної діяльності Тереховлянської ОТГ

Залучення інвестора є одним з найважливіших факторів стабільного розвитку громади. Навіть найменші територіальні громади можуть успішно досягти великих амбіцій, вдосконалюючи транспортні маршрути, розвиваючи освіту, організовуючи тематичні фестивалі, виробляючи та доставляючи продукцію для регіону, беручи участь у міжнародних програмах.

Тереховлянська міська ОТГ серед основних завдань своєї діяльності передбачає створення позитивного та сприятливого клімату для залучення інвесторів та активізації підприємницької діяльності. На даний час Громадою

міста готуються інвестиційно-привабливі пропозиції для майбутніх інвесторів, також суб'єктів підприємницької діяльності, які працюють на території Громади.

На сайті Тербовлянської ОТГ створено карту для інвесторів, на якій зображено населені пункти громади, основні діючі підприємства – промисловості та сільського господарства, а також інвестиційні ділянки – ділянки, які в даний момент не використовуються проте мають потенціал для розвитку (будівництво, сільське господарство).

Також розроблено ряд пропозицій для можливих інвесторів. Пріоритетними напрямками у залученні інвестицій є:

- інвестиції в агропромисловий комплекс;
- інвестиції в сферу послуг.

На рисунку 3.5 зображено розташування інвестиційних ділянок, а у таблиці 3.4 подано їхній детальний опис.

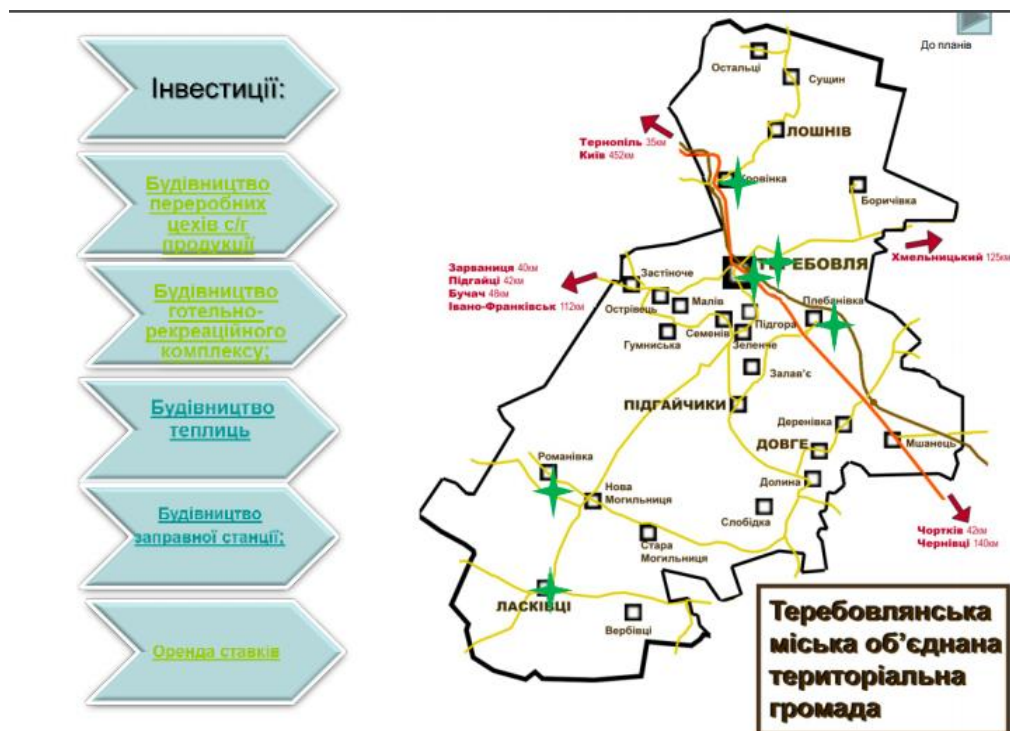

Рисунок 3.5 – Інвестиційні ділянки Тербовлянської ОТГ

Таблиця 3.4 – Пропозиції для інвесторів

Назва пропозиції	Характеристика
1. Інвестиції в агро-промисловий комплекс	1.1. Будівництво тепличного господарства в с. Романівка на земельній ділянці площею 27,5 га. Дана земельна ділянка характеризується високою родючістю земель, під'їзні дороги з твердим покриттям. В населеному пункті відсутні суб'єкти підприємницької діяльності (окрім торгової мереж), що дає змогу забезпечити власними трудовими ресурсами виробника.
	1.2 Будівництво переробних ліній (цехів) по переробці сільськогосподарської продукції у с. Плебанівка, площею 28,5 га. Ділянка під будівництво характеризується близьким розміщенням до районного центру. Актуальністю даної інвестиційної пропозиції є значний ресурсний потенціал с/г підприємств не лише Громади, а й району в цілому. Аналогів даного виробництва немає на території Громади та району.
2. Інвестиції в сферу послуг	2.1. Будівництво АЗС на території населеного пункту с.Кровинка на земельній ділянці, площею 1,35 га. Дана земельна ділянка розташована на міжнародній трасі Брес-Бухарест, на відстані 3 км. від районного центру.
	2.2. Будівництво АЗС на території населеного пункту м.Теребовля на земельній ділянці, площею 0,29 га. Дана земельна ділянка розташована в межах міста. Дана дорога сполучає місто Теребовлю з обласним центром та районними центрами області. Слід зазначити, що на даному напрямку відсутні будь-які інші АЗС.
2. Інвестиції в сферу послуг	2.3. Будівництво готельно-розважального комплексу на території Замкової гори м. Теребовлі площею 6,85 га. Земельна ділянка межує з пам'яткою національного значення «Замок О.Балабана 17 ст.» та з ботанічним заказником «Чорна європейська сосна». Слід зазначити, що на території м. Теребовлі немає будь-яких готелів, у яких могли б розміщуватись гості та туристи. Додатковою родзинкою земельної ділянки є природній ландшафт з лісовим масивом та цілющими джерелами.
	2.4. Будівництво мотелю на території населеного пункту с. Кровинки площею 0,34 га. Дана земельна ділянка розташована на міжнародній трасі Брес-Бухарест, на відстані 3 км. від районного центру. На території Теребовлянської Громади відсутні подібні мотелі для надання послуг з розміщення.
	2.5. Будівництво гіпермаркету на території населеного пункту с. Мшанець площею 2,65 га. майбутня будівля гіпермаркету розташовуватиметься на трасі міжнародного значення Брест – Бухарест. Вигідність розташування підкреслюється ще й відділеністю подібних гіпермаркетів (найближче – у обласному центрі за 40 км.).
3. Інвестиції в виробництво альтернативних видів палива	3.1. будівництво міні-заводу по виробництву паливних брикетів у населеному пункті с. Залав'є площею 7,57 га. Продукція даного заводу матиме попит не лише на ринку України, а й, насамперед, забезпечить потреби Громади в опалюванні альтернативними видами палива закладів освіти, культури, охорони здоров'я . Важливим фактором є наявність великої кількості трудових ресурсів та значної сировинної бази. Додатковою перевагою даної земельної ділянки є віддаленість її від районного центру лише на 5 км.

Очікувані результати:

- зростання економічної активності Громади, залучення нових коштів та інвестицій в різні сфери економічної діяльності;
- підвищення рівня зайнятості населення, як наслідок – рівня життя населення Громади;
- зростання економічної активності та створення нових суб'єктів господарювання, в основному це впливатиме на збільшення вливання коштів до бюджету;
- інвестиції у сферу послуг призведуть до позитивних змін щодо туристичної привабливості регіону та громади зокрема.

Однією із пропозицій для інвестування є будівництво СТО. Розглянемо наскільки ефективним є цей проект.

Станцію технічного обслуговування (СТО) автомобілів планується збудувати до 02.2020 року. Вона розташована при в'їзді у м. Тербовлю із сторони м. Тернополя. Площа СТО – 250 м². Прогнозовані витрати на будівництво та обладнання СТО становлять – 197 тис. грн.

Очікуваний прибуток за перший рік роботи СТО – 42 тис. грн., протягом 2 року – 63 тис. грн., 3 року – 79 тис. грн., 4 – 72 тис. грн. (рис.3.6).

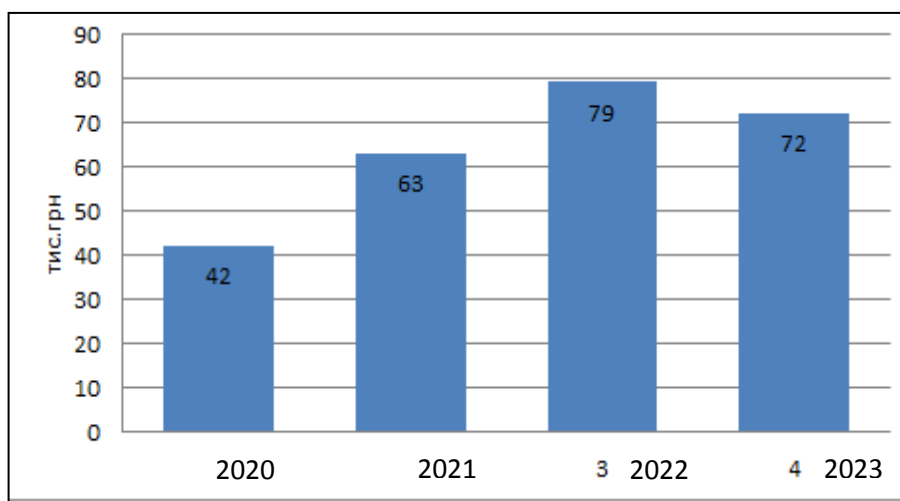

Рисунок 3.6 – Очікуваний прибуток роботи СТО

Отже, за перший рік роботи СТО буде отримано прибуток 42 тис.грн, що є меншим за витрати;

за два роки:

$$42000+63000=105000 < 197000 \quad (3.5);$$

за три роки :

$$42000+63000+79000=184000 < 197000 \quad (3.6);$$

за чотири роки:

$$184000+72000=256000 > 197000 \quad (3.7).$$

За три роки роботи СТО буде покрито не повну його вартість, протягом четвертого року потрібно буде перекрити ще 13 тис. грн. Розрахуємо, яка частина четвертого року потрібна підприємству, щоб перекрити 13 тис. грн, що залишилися. Для цього розділимо ту суму, яка у нас залишилася на грошовий потік за 4 р.:

$$13000 / 72000 = 0,18 \text{ (року = 9 тижнів)}. \quad (3.8).$$

Тобто потрібно 3 роки та 2 місяці, щоб повністю перекрити вартість проекту. Чистий прибуток за четвертий рік становитиме 59 тис. грн.

Термін окупності даного проекту розрахую прямим підрахунком років, протягом яких витрати будуть погашені.

Планується, що постійна кількість працівників на СТО буде – 8 осіб.

Із створенням СТО буде досягнуто декілька цілей для громади:

- створено нові робочі місця;
- отримання надходжень до бюджету громади – орендна плата та податок на прибуток;
- ефективне використання вільних земельних ділянок.

3.3. Шляхи надання підтримки місцевого бізнесу на території Тербовлянської ОТГ

Розвиток малого та середнього підприємництва є одним із важливих інструментів реалізації цілей розвитку, визначених Програмою розвитку малого та середнього підприємництва у Тернопільській області на 2019-2020 роки, а саме: досягнення стабільного зростання якості життя населення області на основі збалансованого та узгодженого розвитку регіональної економіки, базованої на інноваціях, ощадливому ставленні до природного середовища, збереженні природної системи розселення в області, а також з урахуванням стратегічних інтересів держави.

Основна мета програми - створити цілісну та ефективну систему підтримки малих та середніх підприємств, створити сприятливі умови для її сталого розвитку, що збільшить зайнятість та покращить добробут населення.

Головними завданнями програми є:

- усунення зайвих та покращення наявних регуляторних бар'єрів;
- розвиток діалогу між підприємницьким сектором та місцевими органами влади;
- посилення співробітництва як міжрегіонального, так і міжнародного для розвитку МСП, сприяння виходу малого і середнього підприємництва району та області на нові ринки збуту, включають вітчизняні та закордонні ринки (експорт продукції);
- дешевші фінансові та кредитні ресурси для бізнесу;
- організація навчання та перепідготовки кадрів для малого та середнього бізнесу;
- розвиток інфраструктури підтримки бізнесу в районі.

Структурний підрозділ Тернопільської ОДА – «Департамент економічного розвитку і торгівлі обласної державної адміністрації» здійснює координацію та регулювання діяльності місцевих органів влади, взаємодії з підприємницькими структурами, громадськими об'єднаннями та навчальними закладами щодо здійснення програмної діяльності.

Головним розпорядником коштів є департамент економічного розвитку і торгівлі обласної державної адміністрації, який встановлює пріоритетність виконання заходів враховуючи головні напрямки програми, забезпечення фінансовими та іншими ресурсами за погодженням з постійною комісією Тернопільської обласної ради з питань соціально-економічного розвитку, промисловості, енергетики, транспорту, зв'язку, туризму, курортно-рекреаційної та зовнішньоекономічної діяльності.

Пріоритетні напрями та конкретні завдання програми можуть бути скориговані, враховуючи соціально-економічну ситуацію в регіоні із повідомленням у порядку, що встановлений Міністерством економічного розвитку і торгівлі України.

Механізм реалізації програми вимагає:

- аналіз протягом виконання програми;
- обов'язки виконавців, які беруть участь у здійсненні заходів програми;
- розробка пропозицій щодо удосконалення програми.

Департамент економічного розвитку і торгівлі Тернопільської обласної державної адміністрації щоквартально проводить аналіз виконання програмної діяльності та звітує перед Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, обласною державною адміністрацією.

Програма реалізується у 2019-2020 роки. Програма реалізовується за рахунок за рахунок коштів державного бюджету –1860 тис. гривень, обласного бюджету – 9120 тис. гривень, районних, міських міст обласного значення, сільських, селищних, міських бюджетів місцевих рад об'єднаних територіальних громад – 2900 тис. гривень.

Окремі заходи програми можуть здійснюватися за рахунок фінансування із бюджету Державного фонду підтримки фермерських господарств, Фонду загальнообов'язкового державного соцстрахування у випадку безробіття, навчальних закладів (згідно з кошторисними витратами та прийнятими рішеннями), проектів/програм міжнародної технічної допомоги.

Таблиця 3.5 – Ресурсне забезпечення Програми розвитку малого і середнього підприємництва в Тернопільській області на 2019-2020 роки

Обсяг коштів на реалізацію програми	2019 рік		2020 рік		Загальні витрати	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Обсяг ресурсів загалом, у тому числі:	6645,0	100	7235,0	100	13880,0	100
державний бюджет	1520,0	23	340,0	5	1860,0	13,4
обласний бюджет	3710,0	55	5410,0	75	9120,0	65,7
районні, міські, міст обласного значення, сільські, селищні, міські бюджети, місцевих рад, ОТГ бюджети	1415,0	22	1485,0	20	2900,0	20,9

На рисунку 3.7 подано діаграму обсягу коштів, що можуть бути залучені на реалізацію програми у 2019 році. З діаграми бачимо, що найбільше пропонується залучити кошти із обласного бюджету (55%). Практично однакову кількість пропонується залучити із державного та місцевих бюджетів.

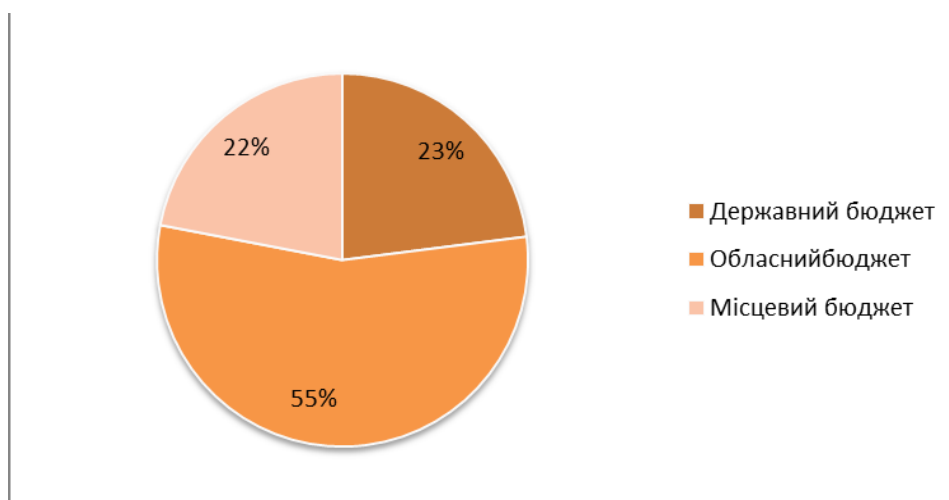

Рисунок 3.7 – Обсяг коштів, що можуть бути залучені на реалізацію програми у 2019 році (%)

На рисунку 3.8 подано діаграму обсягу коштів, які пропонується залучити на виконання програми у 2020 році. З діаграми бачимо, що найбільше пропонується залучити кошти із обласного бюджету (75%). 20 % пропонується

залучити із місцевого бюджету, і лише 5 % - із державного. Із цих даних, можна зробити висновок про все більше децентралізацію, і те, що ресурсне забезпечення все більше перекладається на обласні, районні та міські бюджети.

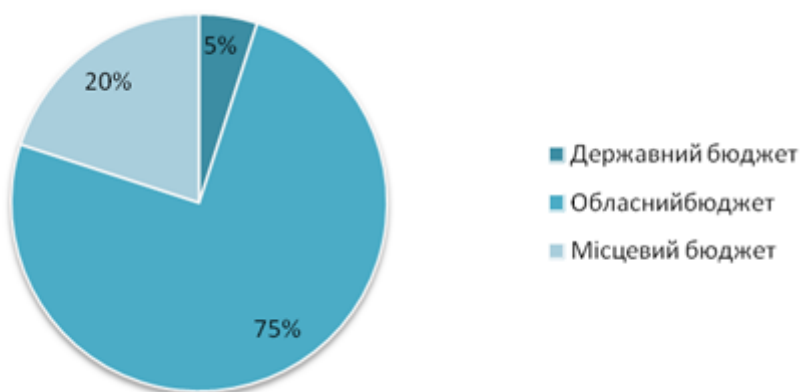

Рисунок 3.8 – Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання програми у 2020 році (%)

На рисунку 3.9 подано діаграму, на якій зображено загальні витрати на програму за 2019-2020 роки у відсотковому відношенні. Найбільше виділяється із обласного бюджету, це – 65,7% від загальної суми, що пропонується на виконання програми. Із місцевого бюджету – 20,9%, і лише – 13,4 % із державного бюджету.

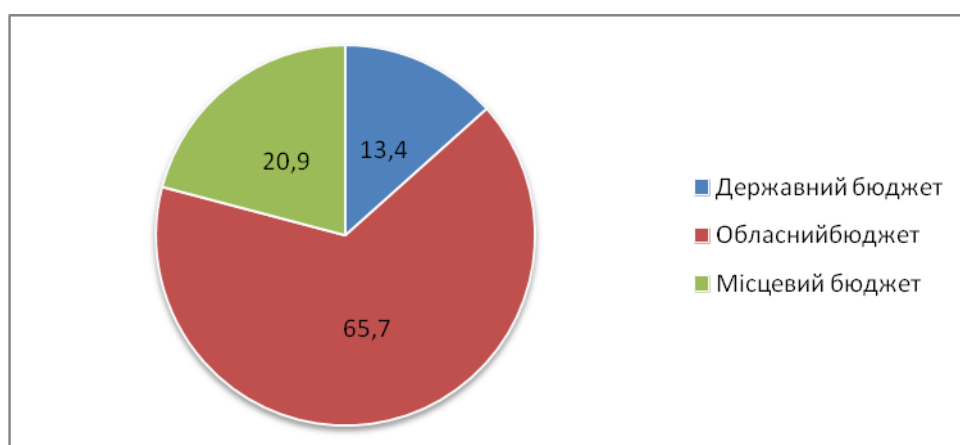

Рисунок 3.9 – Загальні витрати на програму протягом 2019-2020 років, %
 Реалізація заходів програми області по розвитку малого і середнього бізнесу в Тернопільській області на 2019-2020 рр. дозволить досягти збільшення:

- чисельності малих і середніх виробництв на 10 тис. осіб наявного населення до 48 одиниць;
- кількості зайнятих на місцевих підприємствах понад 71,2 тис. осіб;
- кількості діючих суб'єктів фізичних осіб-підприємців до 36,5 тис. осіб;
- обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) на малих підприємствах відносно загального обсягу реалізації в області до 34 %;
- надходжень до бюджету від діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва понад 1,95 млрд. грн.;
- чисельності новостворених робочих місць у сфері малого та середнього підприємництва протягом року до 8,4 тис. місць.

У липні 2019 року, було проведено опитування серед підприємців Теробовлянської об'єднаної громади стосовно ефективності надання підтримки місцевого бізнесу. Їм задали 5 питань, кількість опитаних 250 осіб.

1. Після створення Теробовлянської ОТГ у 2015 році, які зміни відбулися у розвитку та підтримці місцевого бізнесу?

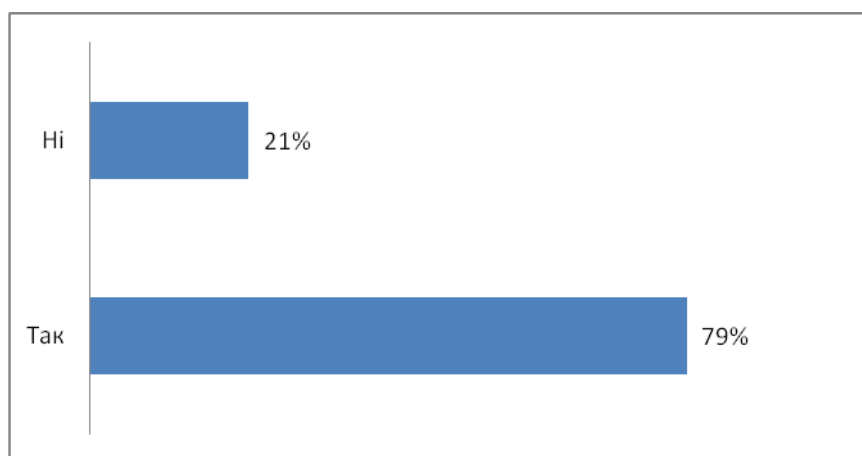

Рисунок 3.10 – Результати опитування по 1 питанні

2. Як Ви оціните зміни, що відбулися у підтримці місцевого бізнесу, після створення Теробовлянської ОТГ ?

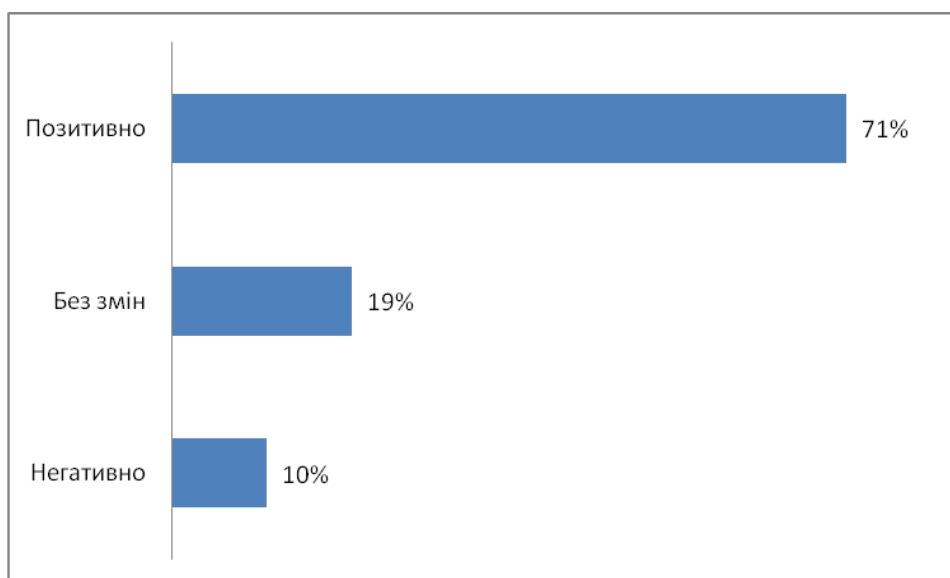

Рисунок 3.11 – Результати опитування по 2 питанні

3. Чи згодні Ви із висловлюванням Б.Геррманн, що ОТГ є своєрідними «теплячими» для розвитку місцевого бізнесу?

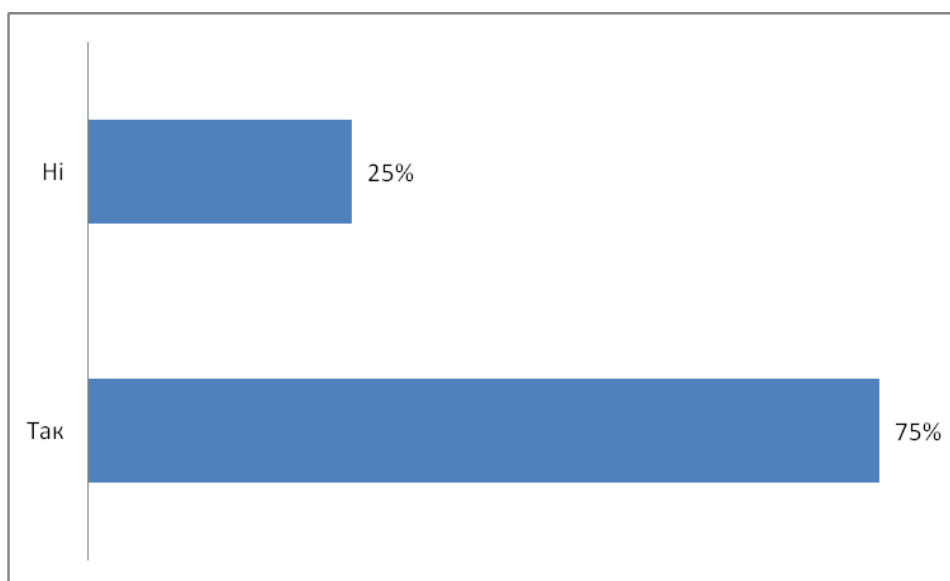

Рисунок 3.12 – Результати опитування по 3 питанні

4. Чи потрібно створити на території Теребовлянської ОТГ окрему раду підприємців?

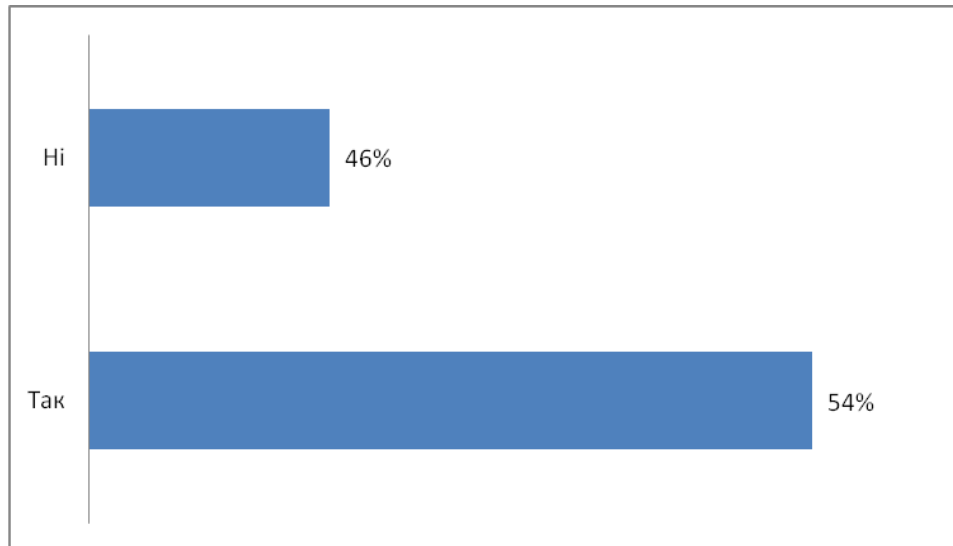

Рисунок 3.13 – Результати опитування по 4 питанні

5. Як Ви вважаєте, для чого потрібно створити раду підприємців Тербовлянської ОТГ?

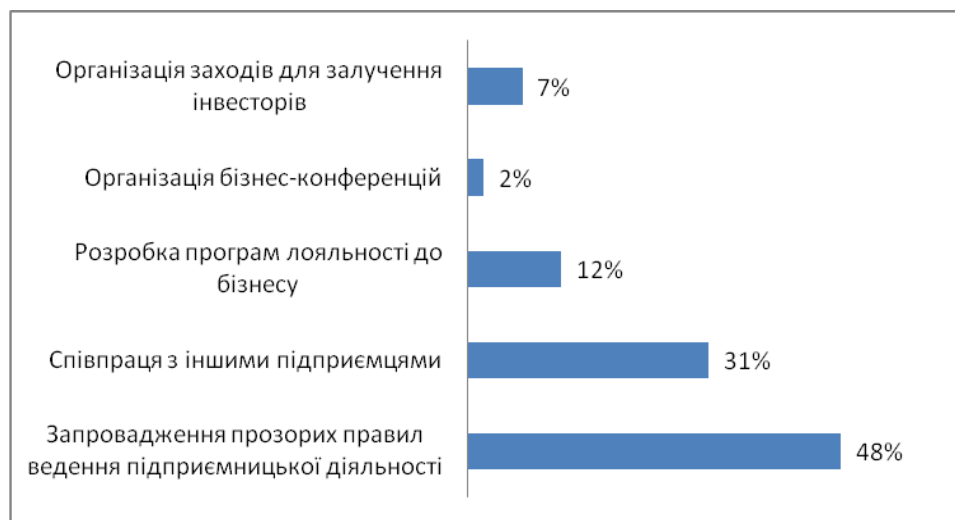

Рисунок 3.14 – Результати опитування по 5 питанні

Згідно із результатами опитування, можна зробити висновок, що:

- після створення Тербовлянської ОТГ відбулися значні позитивні зміни стосовно підтримки та розвитку місцевого бізнесу;
- підприємцям потрібно об'єднуватись, для створення прозорої конкуренції на ринку, та для співпраці між собою, підприємцями інших ОТГ, та безпосередньо керівництвом Тербовлянської ОТГ.

Висновок до розділу 3

В даному розділі магістерської роботи надано шляхи вирішення соціальних проблем та шляхи надання підтримки місцевого бізнесу Теробовлянської ОТГ, та запропоновано шляхи залучення інвестицій, подано перелік ділянок для інвестування.

Встановлено, що основними шляхами вирішення соціальних проблем Теробовлянської ОТГ є:

- надання підтримки громадянському суспільству;
- розвиток та удосконалення надання публічних послуг та інфраструктури;
- підтримка місцевого бізнесу;
- залучення інвестицій;
- розвиток туризму.

Розроблено пропозиції для інвесторів. Описано 8 основних інвестиційно привабливих проектів, зокрема: 2 пропозиції в агропромисловому комплексі, 5 – у сфері послуг, та 1 – виробництво альтернативних видів палива. Визначили ефективність проекту будівництва СТО, визначили що окупність даного проекту займе 3 роки.

Проаналізовано ресурсне забезпечення програми соціального та економічного розвитку 2019-20 років. Згідно із даних, основна частина витрат покривається із обласного та місцевого бюджету, лише незначна частка із державного.

Згідно із проведеним опитуванням встановлено, що створення ОТГ має позитивний вплив на розвиток місцевого бізнесу, вони є «теплицями» для розвитку місцевого бізнесу. Також, потрібно створити раду підприємців Теробовлянської ОТГ, для об'єднання підприємців та впровадження прозорих правил ведення бізнесу, прозорості конкуренції.

РОЗДІЛ 4

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

4.1. Аналіз основних показників розвитку регіону, в межах якого функціонує Тербовлянська об'єднана територіальна громада

Тербовлянська об'єднана територіальна громада функціонує в межах Тербовлянського району Тернопільської області. За даними Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області станом на 1 січня 2019 року Тербовлянський район є найбільшим районом у Тернопільській області. Його територія становить 1130 км². У Тербовлянському районі налічуються: міста – 1; селища міського типу – 2; сільські населенні пункти – 75. На території Тербовлянського району існує 4 об'єднані територіальні громади [14].

За чисельністю населення Тербовлянський район посідає 3 місце у Тернопільській області – 63865 осіб. Щільність населення у Тербовлянському районі – 56,5 осіб на 1 км².

На території Тербовлянського району, як і загалом по області спостерігається від'ємний приріст населення (табл. 4.1).

Таблиця 4.1 – Порівняльна характеристика коефіцієнтів народжуваності, смертності та природного приросту (скорочення) населення на 1000 осіб

Показник Регіон	Коефіцієнт народжуваності		Коефіцієнт смертності		Природний приріст, скорочення, (+/-)	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Тернопільська обл.	8,1	8,8	14,3	14,0	-6,2	-5,2
Тербовлянський р-н.	7,0	7,5	17,3	16,3	-10,3	-8,8

У 2018 р. порівняно із 2017 р. коефіцієнт народжуваності зменшився в Тернопільській області на 0,7%, в Тербовлянському районі на 0,5%. Коефіцієнт

смертності в Тернопільській області зріс на 0,3%, в Тербовлянському районі зріс на 1% в 2018 р. порівняно з 2017 р. Природне скорочення населення в 2018 р. в Тербовлянському районі зросло 10,3% порівняно з 2017 р.

Порівняно із іншими областями України у Тернопільській області кількість безробітних невелика. У 2018 р. кількість зареєстрованих безробітних зросла у Тернопільській області (табл. 4.2). Проте, у Тербовлянському районі кількість безробітних зменшилась на 9,2%. А кількість вакансій у районі збільшилось на 127%. В результаті завантаженість зареєстрованих безробітних на кожну вакансію зменшилася на 60%. Тому загалом по Тербовлянському районі спостерігається позитивні зміни щодо працевлаштування.

Таблиця 4.2 – Стан ринку праці в Тербовлянському районі

Показник	Кількість зареєстрованих безробітних, осіб		Кількість вакансій, од.		Навантаження зареєстрованих безробітних на одну вакансію, осіб	
	2018	2017	2018	2017	2018	2017
Регіон						
Тернопільська обл.	9602	9213	1212	1040	8	9
Тербовлянський р-н	571	629	41	18	14	35

У 2018 р. порівняно з 2017 р. кількість зареєстрованих безробітних осіб в Тербовлянському районі скоротилася на 58 чол., а кількість вакансій зросла на 23. Навантаження зареєстрованих безробітних на одну вакансію у 2018 р. порівняно з 2017 р. в Тербовлянському районі скоротилося на 21 ос.

У Тербовлянському районі активно розвивається сільське господарство. Район має вигідне географічне розташування для розвитку рослинництва і тваринництва, значні площі чорнозему, сприятливі кліматичні умови, рівнинний ландшафт .

Основну частку в рослинництві займає виробництво зернових та зернобобових культур (табл. 4.3).

У 2018 р. зернових та зернобобових культур вироблено на 18,4 тис. т. менше ніж у 2017 р. Загалом у Тернопільській області було вироблено 2093,8 тис. т., з них 224 тис. т. у Тербовлянському районі. Тербовлянський район займає перше місце у Тернопільській області по виробництві зернових та зернобобових культур.

Таблиця 4.3 – Виробництво сільськогосподарських культур у Тербовлянському районі

Вироблено, тис. т.		Абсолютне відхилення	Темп приросту	Урожайність, ц з 1 га		Абсолютне відхилення	Темп приросту
2018	2017			2018	2017		
Виробництво культур зернових та зернобобових							
224,0	242,4	-18,4	-7,5	70,5	72,0	-1,5	-2,08
Виробництво буряку цукрового фабричного							
158,3	150,8	7,5	4,97	552,9	688,8	-135,9	-19,7
Виробництво соняшнику							
17,1	13,1	4	30,5	27,8	30,2	-2,4	-7,95
Виробництво сої							
23,6	26,7	-3,1	-11,6	34,7	31,1	3,6	11,57
Виробництво ріпаку і кользи							
27,6	16,7	10,9	65,2	37,4	33,9	3,5	10,32

Виробництво цукрового буряку у 2018 р. збільшилось на 7,5 тис. т. порівняно із попереднім. У тернопільській області було вироблено 1671,3 тис. т., з них у Тербовлянському районі 158,3 тис. т. Тербовлянський район займає четверте місце у Тернопільській області по виробництві цукрового буряку.

Загалом у Тернопільській області було вироблено 190,6 тон соняшнику. Із них у Тербовлянському районі – 17,1 тис. т., що на 4 тис. т. більше ніж у 2017 р. Тербовлянський район займає п'яте місце по виробництву соняшнику у Тернопільській області.

Виробництво сої у 2018 р. зменшилось на 3,1 тис. т. порівняно із попереднім. У тернопільській області було вироблено 225,4 тис. т., з них у Тербовлянському районі 23,6 тис. т. Тербовлянський район займає перше місце у Тернопільській області по виробництві сої.

Загалом у Тернопільській області було вироблено 239 тон ріпаку і кользи. Із них у Тербовлянському районі – 27,6 тис. т., що на 10,9 тис. т. більше ніж у 2017 р. Тербовлянський район займає перше місце по виробництву соняшнику у Тернопільській області.

Окрім рослинництва у Тербовлянському районі розвивається тваринництво (табл. 4.4).

Таблиця 4.4 – Кількість сільськогосподарських тварин та виробництво продуктів тваринництва у Тербовлянському районі

Кількість сільськогосподарських тварин у підприємствах (на кінець року, голів)					
Велика рогата худоба		у тому числі корови		Свині	
2018	2017	2018	2017	2018	2017
3225	3245	1130	1104	11229	13625
Виробництво продуктів тваринництва у підприємствах (тонн)					
М'ясо (реалізація худоби та птиці на забій у живій вазі)			Молоко		
2018	2017	2018	2017	2018	2017
1778	1605	5920	5920	5885	5885

Загалом по Тернопільській області налічується 30819 голів великої рогатої худоби, у тому числі корів – 12306 голів, свині – 163654 голів. Із них у Тербовлянському районі: великої рогатої худоби – 3225, корови – 1130, свині – 11229.

У 2018 р. скоротилась кількість голів великої рогатої худоби та свиней (табл. 4.5).

Таблиця 4.5 – Зміни кількості сільськогосподарських тварин у Тербовлянському районі у 2017-2018 рр.

Велика рогата худоба		у тому числі корови		Свині	
Абсолютне відхилення	Темп приросту	Абсолютне відхилення	Темп приросту	Абсолютне відхилення	Темп приросту
-20	-0,6	26	2,36	-2396	-17,59

Виробництво продуктів тваринництва у 2018 р. зросло порівняно із 2017 р. Виробництво м'яса збільшилось у 10,8%, а виробництво молока – на 0,6% (табл. 4.6).

Таблиця 4.6 – Динаміка виробництва продуктів тваринництва на підприємствах у 2017-2018 рр.

М'ясо		Молоко	
Абсолютне відхилення	Темп приросту	Абсолютне відхилення	Темп приросту
173	10,8	35	0,6

Загалом за 2018 р. у Тербовлянському районі реалізовано продукції на 508,1 млн. грн., у розрахунку на одну особу – 7895,7 грн. (табл. 4.7).

Таблиця 4.7 – Реалізація продукції в 2018 р. в Тернопільській обл. та Тербовлянському р-н.

Показник	Усього		У розрахунку на одну особу, грн.
	Реалізація продукції, млн. грн.	у % до підсумку	
Регіон			
Тернопільська обл.	21791,6	100	20771,8
Тербовлянський р-н.	508,1	2,3	7895,7

Частка реалізованої продукції у Тербовлянському районі в 2018 р. становить 2,3% відносно до загальної реалізації по Тернопільській області.

4.2. Організаційно-правові аспекти регулювання діяльності Тербовлянської об'єднаної територіальної громади

Об'єднана територіальна громада (ОТГ, об'єднана громада) – адміністративно-територіальна одиниця в Україні, утворена згідно із умовами представленими у Законі України «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

Станом на серпень 2019 р. на території України було створено 881 ОТГ, у яких проживає 10,096 млн. осіб.

Розвиток територіальної громади вимагає ефективного використання її потенціалу з урахуванням усіх його аспектів під час розроблення та реалізації стратегії розвитку й інших місцевих нормативно-правових документів.

На сьогодні Кабінетом Міністрів України затверджена Державна стратегія розвитку регіонів на термін до 2020 р., у якій зазначено, що метою децентралізації влади є створення ефективної системи організації територіальної влади на території України, відхід від централізованої моделі управління, забезпечення ефективного використання ресурсів та можливостей на території регіонів.

Для вирішення проблем та регулювання діяльності ОТГ прийнято ряд нормативно-правових актів. Основні цитати нормативно-правових актів, що регулюють діяльність ОТГ наведено на рисунку 4.1.

Нормативно-правовий акт	Цитати
1. Закон України “Про добровільне об’єднання територіальних громад”	Метою є створення правових умов і можливостей для посилення гарантій місцевого самоврядування; сприяння створенню дієздатних територіальних громад; формування ефективних рад та їхніх виконавчих органів; забезпечення сталого розвитку відповідних територій, ефективного використання бюджетних коштів.
2. Закон України “Про співробітництво територіальних громад”	Закон визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю, підстави та особливості припинення співробітництва.
3. Закон України “Про засади державної регіональної політики”	Законом, який визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України. Метою державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання.

Рисунок 4.1 – Цитати нормативно-правових актів, що регулюють діяльність ОТГ

Також, окрім створення нових законів, було внесено зміни у вже діючі закони України. На рисунку 4.2 наведено мету із якою було внесено ці зміни.

Нормативно-правовий акт	Мета
1. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг”	Закон наділив органи місцевого самоврядування додатковими повноваженнями щодо можливості створення центрів надання адміністративних послуг, можливості ведення реєстру територіальної громади, надання відомостей з Державного земельного кадастру, реєстрації місця проживання громадян та з інших питань.
2. Закон України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об’єднаних територіальних громад”	У законі визначено особливості формування та виконання бюджетів об’єднаних територіальних громад, у т. ч. передбачено прямі міжбюджетні відносини об’єднаних територіальних громад із Міністерством фінансів України. Закон визначив, зокрема, склад доходів об’єднаних територіальних громад
3. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень із державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань”	Виконавчим органам місцевого самоврядування міст обласного значення передаються повноваження з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань та передбачена можливість іншим виконавчим органам рад набувати таких повноважень

Рисунок 4.2 – Нормативно-правові акти згідно із якими було внесено зміни до діючих законів

На рисунку 4.3 наведено основні умови, яких дотримуються у діяльності ОТГ села, селища та міста, які входять у склад ОТГ.

Добровільне об’єднання територіальних громад сіл, селищ, міст здійснюється з дотриманням таких умов:	1) У складі об’єднаної територіальної громади не може існувати іншої територіальної громади, яка має свій представницький орган місцевого самоврядування.
	2) Територія об’єднаної територіальної громади має бути нерозривною, межі об’єднаної територіальної громади визначаються по зовнішніх межах юрисдикції рад територіальних громад, що об’єдналися.
	3) Об’єднана територіальна громада має бути розташована в межах території Автономної Республіки Крим, однієї області.
	4) При прийнятті рішень щодо добровільного об’єднання територіальних громад беруться до уваги історичні, природні, етнічні, культурні чинники, що впливають на соціально-економічний розвиток ОТГ.
	5) якість та доступність публічних послуг, що надаються в об’єднаній територіальній громаді, не можуть бути нижчими, ніж до об’єднання.

Рисунок 4.3 – умови, яких дотримуються у діяльності ОТГ села, селища та міста, які входять у склад ОТГ

На рисунку 4.4 наведено основні нормативно-правові акти, які регулюють роботу об'єднаних територіальних громад.

Нормативно-правовий акт	Коротка характеристика
1. «Закон України “Про добровільне об'єднання територіальних громад”»	«Цей Закон регулює відносини, що виникають у процесі добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст, а також добровільного приєднання до об'єднаних територіальних громад».
2. «Закон України “Про співробітництво територіальних громад”»	«Цей Закон визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю».
3. «Закон України “Про засади державної регіональної політики”»	«Цей Закон визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України».
4. «Закону України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів”»	«Внесення змін до бюджету, про формування бюджету територіальних громад тощо».
5. «Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”»	«Цей Закон відповідно до Конституції України визначає систему та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правового статусу і відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування».

Рисунок 4.4 – Характеристика основних нормативно-правових актів, які регулюють роботу ОТГ

План-графік (рисунок 4.5) впровадження реформ презентовано 20 липня 2017 р. на форумі “Децентралізація – основа формування нової системи управління та місцевого розвитку”. Участь в форумі брав Прем'єр-міністр України Володимир Гройсман в Тернопільській області. Презентацію даного плану проводив Перший заступник Міністра регіонального розвитку – В'ячеслав Негода.

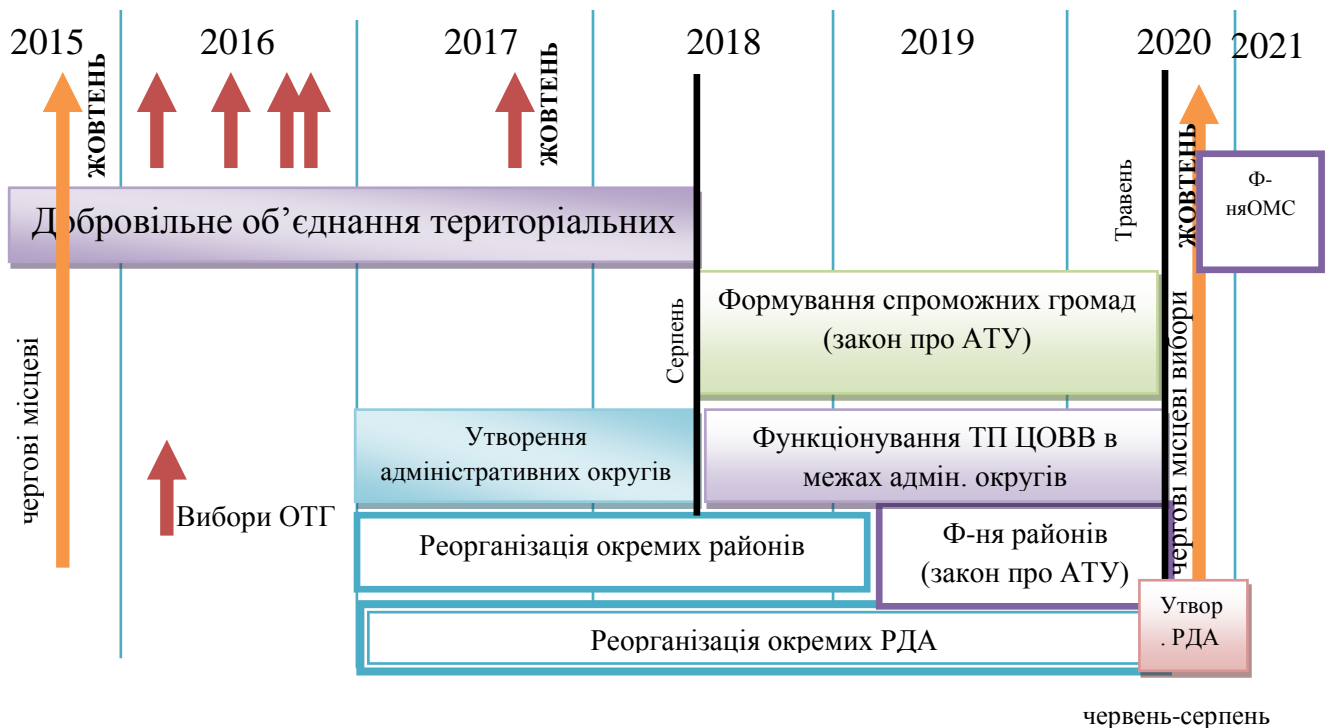

Рисунок 4.5 – План-график впровадження реформ (2015-2021 роки)

Із графіка ми бачимо, що провести реформу повністю повинні до 2021 р.

Для завершення процесу децентралізації життєво необхідним є прийняття цілої низки законодавчих та інших нормативно-правових актів. Зокрема для врегулювання певних питань очікується прийняття законів, що стосуються:

- внесення змін до головного закону України – Конституції (стосовно питань децентралізації влади) та засад та порядку вирішення питань адміністративно-територіального устрою України. Такі зміни стануть основою для пошуків законотворчого процесу з прийняття необхідних законодавчих актів, які сприятимуть підвищенню ефективності реалізації реформи місцевого самоврядування й територіальної організації влади;

- нової редакції Закону про місцеве самоврядування в Україні, що забезпечить місцеве самоврядування базового рівня реальними повноваженнями на основі принципу субсидіарності;

- розширення повноважень місцевих органів влади стосовно розпорядництва земельними ресурсами та посилення як державного, так і

місцевого контролювання використання й охорони земель, що дозволить розмежувати повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування з розпорядження земельними ділянками та здійснення контролю за використанням і охороною земель з урахуванням розширення повноважень об'єднаних територіальних громад;

– служби в органах місцевого самоврядування (нова редакція закону). Тобто реформа публічної служби передбачає прийняття нової редакції Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування”, побудованої на європейських принципах державної служби;

– внесення ряду поправок та змін до Бюджетного кодексу України, які необхідні для покращення ресурсного забезпечення органів місцевого самоврядування.

Зважаючи на вищезазначене, можна зробити висновок, що на сьогодні законотворчими органами (Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України) уже прийнято ряд нормативно-правових актів, спрямованих на ефективне проведення реформи децентралізації влади, проте ще залишаються невирішеними певні питання діяльності територіальних громад, які потребують законодавчого врегулювання.

РОЗДІЛ 5

ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

5.1. Прогнозовані результати програми щодо покращення публічних послуг та інфраструктури

Соціальне благополуччя та якість життя кожної окремої людини визначає рівень (індекс) щастя цілого суспільства. Тереховлянська громада має за мету підвищити цей рівень, залучаючи своїх жителів до активної співпраці, розширюючи можливості їх самореалізації як соціальних суб'єктів через втілення державних та місцевих цільових програм, всеукраїнських та міжнародних проєктів.

Очікувані результати:

- якісні адміністративні та соціальні послуги та як наслідок - полегшення співпраці кожного конкретного жителя громади з державними та приватними інституціями;
- ширша зона комфорту для соціально незахищених верств населення громади;
- підвищення рівня щастя в конкретному окремому суспільному середовищі – Тереховлянській об'єднаній територіальній громаді.

У Тереховлянській громаді діє Територіальний центр Соціального обслуговування Тереховлянської міської ради.

Жителі Тереховлянської громади користуються різного роду соціальною допомогою матеріального характеру. У переважній більшості – це:

- отримання допомоги при народженні дітей,
- отримання допомоги садиноким матерям,
- отримання житлових субсидій,
- виплата пенсій по втраті годувальника,
- отримання допомоги малозабезпеченим сім'ям.

Для того, щоб заяви та довідки було легше оформляти, створено сайт на якому можна в електронному вигляді подати необхідні довідки. Також працює гаряча лінія, для допомоги у будь яких питаннях.

Теребовлянська міська рада веде облік соціально незахищених категорій населення Теребовлянської ОТГ та реалізовує державні соціальні програми, в ході яких здійснюються заходи щодо поліпшення становища громадян похилого віку, ветеранів війни, учасників АТО, інвалідів та інших соціально-незахищених категорій. Зокрема у грудні 2017 року міською радою прийнято програму «Ветеран».

У таблиці 5.1 подано програми розвитку закладів територіального центру надання соціальних послуг, які планується здійснити Теребовлянською ОТГ в 2019 році.

Таблиця 5.1 – Перелік проектів / програм розвитку закладів територіального центру надання соціальних послуг, які плануються здійснити Теребовлянською ОТГ в 2019 році

№ п/п	Пріоритетне завдання соціально-економічного розвитку	Заходи спрямовані на реалізацію пріоритетного завдання	Обсяги фінансування (тис. грн.)			
			Усього	Держбюджет	Місцевий бюджет	Інші джерела
1	2	3	4	5	6	7
1	Життя без обмежень – створення комфортних умов проживання та обслуговування різних соціальних категорій населення у громаді	Проведення реставрації фасаду та заміна покрівлі у відділенні стаціонарного догляду для тимчасового або постійного проживання	3000	2700	300	
2		Поточний ремонт санвузлів у відділенні стаціонарного догляду для тимчасового або постійного проживання на першому і другому поверхах	199		199	

Продовження табл. 5.1

1	2	3	4	5	6	7
3		Поточний ремонт коридору і столової у стаціонарному відділенні	199		199	
4		Поточний ремонт їдальні «Гуманітар» м. Терехівля	199		199	
5		Поточний ремонт орендованого приміщення (управління статистики) для відділення денного перебування територіального центру	199		199	
6		Будівництво амбулаторії по вул. Центральна в с. Ласківці	8598,6	7738,7	859,9	
7		Будівництво амбулаторії по вул. Крушельницького, 21 в с. Долина	8627,4	7764,7	862,7	
		ВСЬОГО (ЗАГАЛЬНА СУМА)	21022	18203,4	2818,6	

Індекс щастя (HPI) – це міжнародний індекс, що відображає добробут людей в різних країнах світу. У традиційній економіці для порівняння рівня життя в країнах використовують показник валового внутрішнього продукту (ВВП). Індекс щастя покликаний з'ясувати реальний добробут націй.

Україна у 2018 році отримала 138-ме місце зі 156-ти за Міжнародним індексом щастя, за основу визначення якого беруть добробут людей, стан навколишнього середовища та чимало інших показників.

У той же час соціологи та економісти вважають, що дослідження та оцінки, зроблені укладачами рейтингу, не зовсім коректні. Зокрема, дивно, що незважаючи на покращення багатьох показників (про що повідомляють укладачі

інших глобальних рейтингів), Україна продовжувала втрачати своє "щасливе" становище в останні роки. Однак, цього року нам вдалося покращити показники у порівнянні з минулим роком – піднятися на 5 рядків. Але це не компенсує швидкого падіння, протягом останніх років – з 2013-го країна втратила майже на 50 рядків. Однак, враховуючи зміни в Україні, її місце, на думку експертів, – щонайменше на 30-40 позицій вище.

5.2. Очікувані результати програми розвитку бізнесу та залучення інвестицій

Теребовлянська міська ОТГ серед основних завдань своєї діяльності передбачає створення позитивного та сприятливого клімату для залучення інвесторів та активізації підприємницької діяльності.

Очікувані результати:

- ріст економічної активності Громади, вливання додаткових коштів та інвестицій в різні сфери економічної діяльності;
- підвищення рівня зайнятості населення, як наслідок – рівня життя населення Громади;
- зростання економічної активності та створення нових суб'єктів господарювання, насамперед, це впливатиме на збільшення дохідної частини бюджету;
- інвестиції у сферу послуг матимуть результатом підвищення туристичної привабливості регіону та Громади зокрема;
- чисті від сміття зони відпочинку на території громади, покращення стану екології в місті і селах ОТГ та як наслідок – здорові жителі;
- підготовлена платформа для створення рекреаційних зон на берегах річок Гнізна , Серет , Боричівка та штучних водойм;
- накопичення резервних коштів за рахунок ощадливого використання різних джерел енергії;
- додаткові можливості для благоустрою та містобудування з

використанням видобутих на території ОТГ природних матеріалів.

Для збільшення кількості робочих місць на території громади міською радою проведено земельні торги у формі аукціону з продажу права оренди трьох земельних ділянок несільськогосподарського призначення для будівництва об'єктів торгівлі та станції технічного обслуговування автомобілів.

Станцію технічного обслуговування (СТО) автомобілів планується збудувати до 02.2020 року. Вона розташована при в'їзді у м. Тербовлю із сторони м. Тернополя. Площа СТО – 250 м². Прогнозовані витрати на будівництво та обладнання СТО становлять – 197 тис. грн. Очікуваний прибуток за перший рік роботи СТО – 42 тис. грн., протягом 2 року – 63 тис. грн., 3 року – 79 тис. грн., 4 – 72 тис. грн. (рис. 5.1).

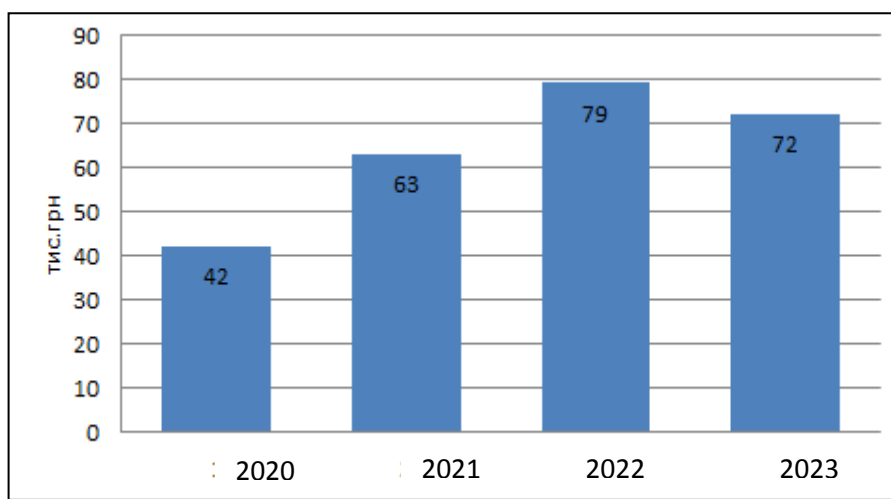

Рисунок 5.1 – Очікуваний прибуток роботи СТО

Отже, за перший рік роботи СТО буде отримано прибуток 42 тис. грн., що є меншим за витрати;

- за два роки:

$$42000 + 63000 = 105000 < 197000 \quad (5.1);$$

- за три роки:

$$42000 + 63000 + 79000 = 184000 < 197000 \quad (5.2);$$

- за чотири роки:

$$184000 + 72000 = 256000 > 197000 \quad (5.3).$$

За три роки роботи СТО буде покрито не повну його вартість, протягом четвертого року потрібно буде перекрити ще 13 тис. грн. Розрахуємо, яка частина четвертого року потрібна підприємству, щоб перекрити 13 тис. грн, що залишилися. Необхідно поділити суму, яка залишилася, на грошовий потік за 4 р.:

$$13000 / 72000 = 0,18 \text{ (року} = 9 \text{ тижнів)} \quad (5.4).$$

Тобто потрібно 3 роки та 2 місяці, щоб повністю перекрити вартість проекту. Чистий прибуток за четвертий рік становитиме 59 тис. грн.

Термін окупності даного проекту розрахую прямим підрахунком років, протягом яких витрати будуть погашені.

Планується, що постійна кількість працівників на СТО буде – 8 осіб.

Із створенням СТО буде досягнуто декілька цілей для громади:

- створено нові робочі місця;
- отримання надходжень до бюджету громади – орендна плата та податок на прибуток;
- ефективне використання вільних земельних ділянок.

5.3. Результати розвитку туризму

Розвиток туризму є одним із найбільш перспективних напрямків розвитку Тербовлянської ОТГ.

Очікувані результати:

- позитивний туристичний імідж Тербовлянської ОТГ на всеукраїнському та міжнародному рівнях;
- зайнятість міського та сільського населення, додаткові робочі місця в сфері готельного, ресторанного та розважального бізнесу
- зайнятість випускників Вищого культосвітнього училища в м. Тербовля,

за рахунок організації масових заходів, фестивалів, та вироблення сувенірної продукції;

- широкий спектр відпочинково-дозвільних та спортивних програм для молоді;

- «startup» для малого та середнього бізнесу (виробництво сувенірної, інформаційно-туристичної продукції, екскурсійне обслуговування).

Одним із найбільш привабливих міст є Тереховля. У м. Тереховлі є декілька старих церков, які мають цікаву та багату історію, Тереховлянський замок та монастир. Біля замкової гори розташований один із парків. Загалом у м. Тереховлі є 3 парки.

Активно розвивати туризм у м. Тереховлі розпочали із початку 2019 року, створено туристично-інформаційний центр. Основним видом туризму, що розвивається є історико-пізнавальний туризм. Інші види туризму займають незначну частку у розвитку туризму в Тереховлянській ОТГ (рисунок 5.2).

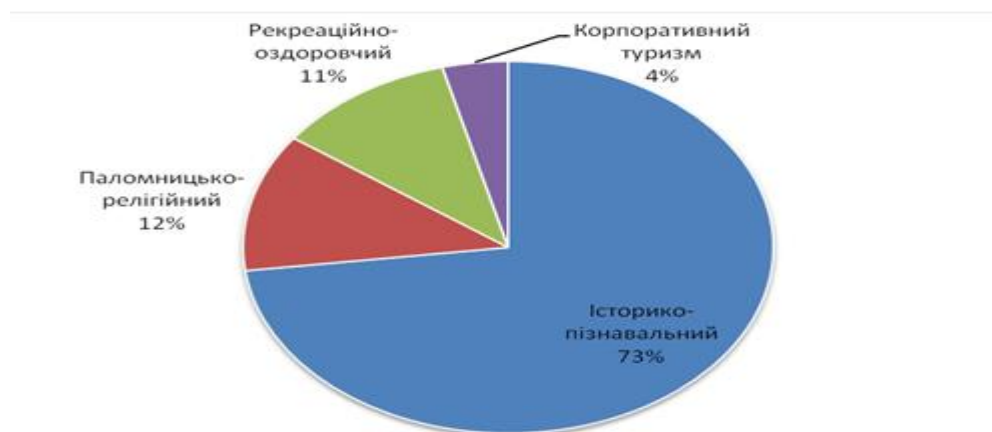

Рисунок 5.2 – Частка розвитку різних видів туризму у м. Тереховля

Для цього реставрували музей. У музеї облаштували майстерню, де проводять майстер-класи із різних видів діяльності (гончарство, розпис і т.д.).

Організують нічні екскурсії на замкову гору, встановлено покажчики та стенди для туристів по місту.

Із рисунку 5.3 ми бачимо, як змінилась кількість туристів та кількості проведених екскурсій у 2019 році порівняно із 2017-18 роками.

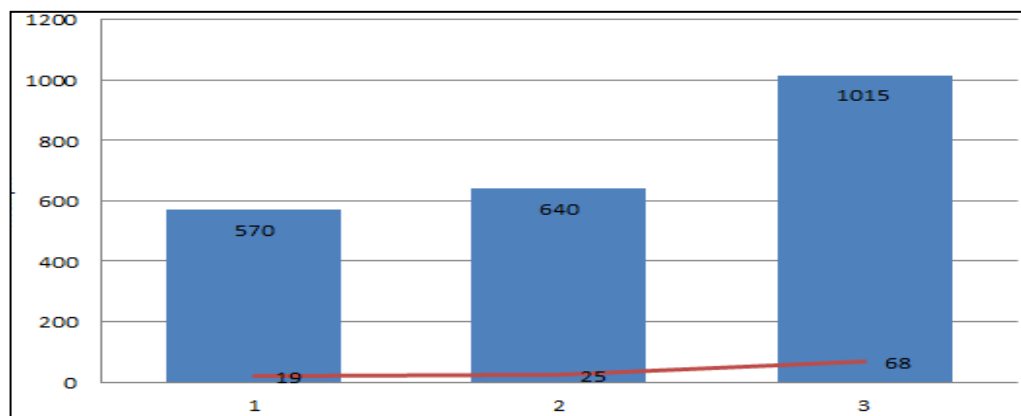

Рисунок 5.3 – Кількість туристів та проведених екскурсій у 2017-2019 роках.

У 2020 році планується створити інформаційно-туристичні центри міста і громади, туристичну Інтернет-сторінку, а також створення вигідних турів, разом із сусідніми містами.

Прогнозована кількість туристів за рахунок реалізації цих проектів становитиме – 1830 осіб, прогнозований прибуток – 36 тис. грн.

Прибутки 2017-19 років від туризму подано на рисунку 5.4, порівнюючи із очікуваним у 2020 році.

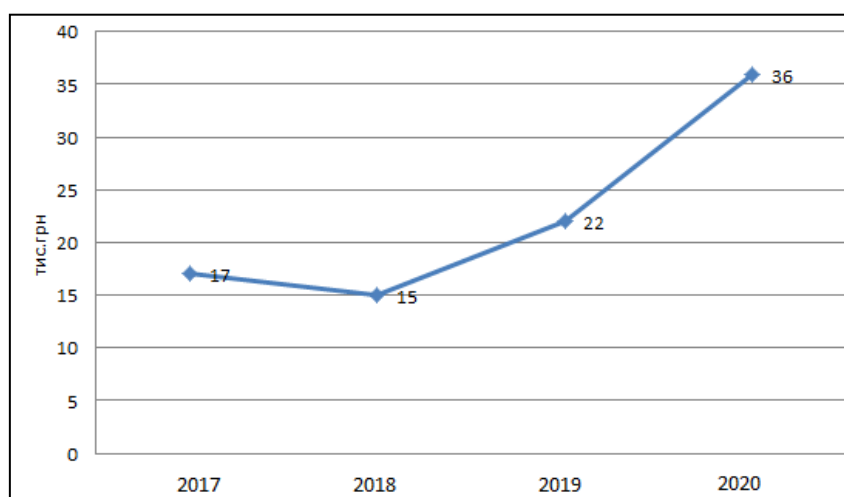

Рисунок 5.4 – Прибуток від туризму 2017-20 рр.

Очікується, що прибуток зросте у 1,6 порівняно із 2019 роком.

РОЗДІЛ 6 ОХОРОНА ПРАЦІ

6.1. Охорона праці

Державна політика в галузі охорони праці визначається відповідно до Конституції України Верховною Радою України і спрямована на створення належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням [26].

Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом [27].

Верховна Рада України 14 жовтня 1992 року прийняла Закон України „Про охорону праці” (далі – ЗУ «Про охорону праці»). Цей Закон визначає основні положення щодо реалізації конституційного права працівників на охорону їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці, регулює за участю відповідних органів державної влади відносини між роботодавцем і працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні [28].

Законодавство про охорону праці складається з цього Закону, Кодексу законів про працю України, Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності" та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів [28].

Державна політика в галузі охорони праці базується на принципах:

- пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці;
- підвищення рівня промислової безпеки шляхом забезпечення суцільного технічного контролю за станом виробництв, технологій та продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці;

- комплексного розв'язання завдань охорони праці на основі загальнодержавної, галузевих, регіональних програм з цього питання та з урахуванням інших напрямів економічної і соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки та охорони довкілля;

- соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

- встановлення єдиних вимог з охорони праці для всіх підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності;

- адаптації трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я та психологічного стану;

- використання економічних методів управління охороною праці, участі держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці, залучення добровільних внесків та інших надходжень на ці цілі, отримання яких не суперечить законодавству;

- інформування населення, проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці;

- забезпечення координації діяльності органів державної влади, установ, організацій, об'єднань громадян, що розв'язують проблеми охорони здоров'я, гігієни та безпеки праці, а також співробітництва і проведення консультацій між роботодавцями та працівниками (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з охорони праці на місцевому та державному рівнях;

- використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці на основі міжнародного співробітництва [27].

Теребовлянська міська рада — адміністративно-територіальна одиниця та орган місцевого самоврядування в Теребовлянському районі Тернопільської області. Адміністративний центр — місто Теребовля.

На 53 сесії (11.01.2019 р.) Теребовлянської міської ради прийнято Рішення

про затвердження Місцевої програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на період 2019-2023рр.

Розроблення Місцевої програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2019 - 2023 роки (далі – Програма) зумовлено необхідністю посилення державного регулювання у сфері охорони праці та координації дій центральних і місцевих органів виконавчої влади [29].

Законодавчою основою для розроблення Програми є Закон України від 14.10.1992 року № 2694 - XII "Про охорону праці"[29].

Реалізацію заходів Програми буде спрямовано на поліпшення економічного стану в громаді, зниження ризику виробничого травматизму, професійних захворювань та аварій на виробництві, що сприятиме зменшенню видатків з місцевого бюджету на їх ліквідацію та відшкодування шкоди потерпілим на виробництві. І в кінцевому результаті – спрямовано на збереження та оздоровлення трудового потенціалу, збереження й підвищення працездатності та функціональних можливостей працівників [29].

Організацію виконання Програми в межах повноважень здійснює виконавчий комітет міської ради спільно з керівниками підприємств, установ та організацій, що утримуються за рахунок коштів бюджету ОТГ [29].

Основними завданнями Програми є:

- забезпечення дотримання суб'єктами господарювання нормативно-правових актів з питань охорони праці;
- налагодження дієвого контролю за охороною праці на всіх організаційних рівнях;
- забезпечення функціонування системи управління охороною праці на кожному підприємстві, в установі та організації;
- приведення до нормативних рівнів (обмеження впливу) шкідливих і небезпечних факторів на робочих місцях шляхом впровадження новітніх безпечних технологій, нових видів засобів індивідуального та колективного захисту;
- зниження виробничих ризиків, безпеки виробничих об'єктів,

устаткування та запобігання аваріям на об'єктах підвищеної небезпеки;

– удосконалення системи навчання з охорони праці, в тому числі запровадження дистанційного навчання, з використанням комп'ютерних банків даних та нових інформаційних технологій [29].

Виконання зазначених завдань сприятиме поліпшенню стану охорони праці, його контролюваності та прогнозованості, зменшенню кількості аварій, нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань [29].

Теребовлянська міська рада розташована у м. Теребовля, вул. Тараса Шевченка, 8, Тернопільська область.

Це двохповерхове приміщення, площа якого – 640м², на першому поверсі розташовано 11 кабінетів, на другому поверсі – 15.

Детально розглянемо план першого поверху (рисунок 6.1).

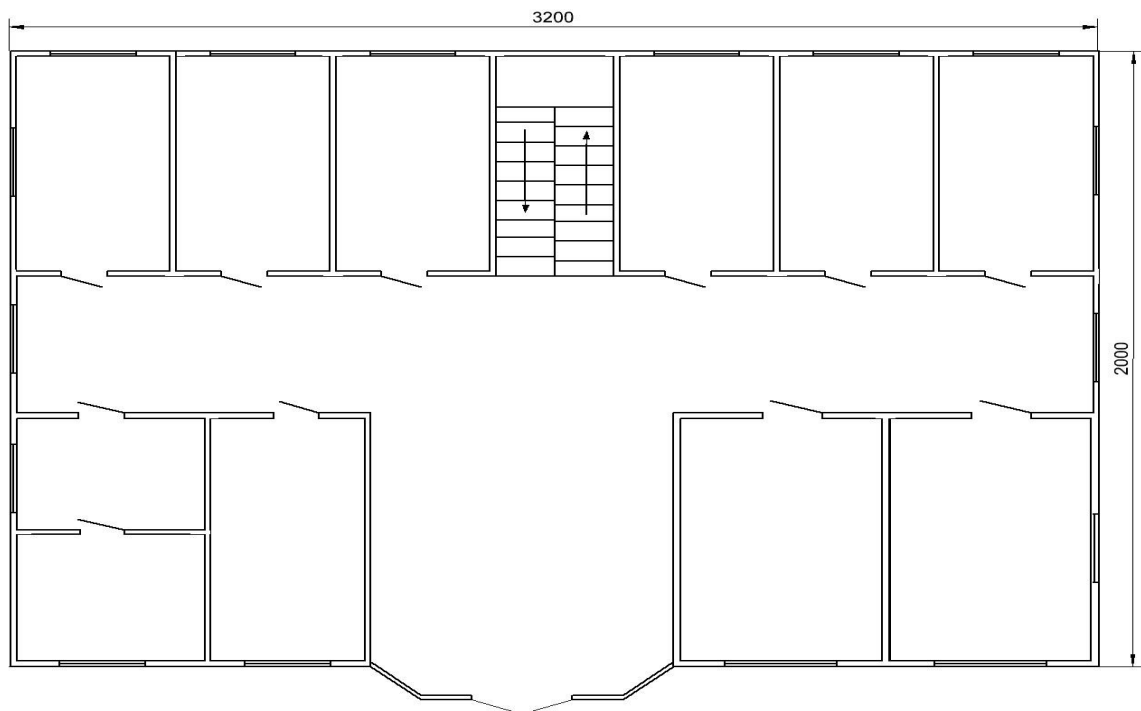

Рисунок 6.1 – План першого поверху Теребовлянської міської ради.

На першому поверсі є 16 металопластикових вікон, розмір одного вікна – 250*200 см. За рахунок таких розмірів вікон, а також те що у кожному окремому кабінеті та коридорі є вікна, основним джерелом світла у денний час є природне

бокове освітлення. Також використовується штучне освітлення загального типу.

Загальна кількість працюючих у Тербовлянській міській раді – 60 людей (станом на 01.07.19).

Технічне оснащення детально розглянемо на прикладі відділу управління праці та соціального захисту населення – кабінет керівника відділу (рисунок 2).

Рисунок 6.2 – План кабінету керівника.

Він розташований у правому крилі будівлі Тербовлянської міської ради. Загальна площа кабінету 45 м². Ширина кімнати – 500 см, а довжина – 900 см. Висота кімнати – 270 см.

У кімнаті є одне вікно. Розмір вікна 170*150 см. Вікно обладнане жалюзями. Також кабінет обладнаний світильником розміщеним у верхній зоні приміщення (не менше 250 см над підлогою) забезпечуючи загальне рівномірне освітлення.

Приміщення для роботи з персональними комп'ютерами мають бути обладнані системами опалення, кондиціонування повітря, або припливно-втяжною вентиляцією.

Приміщення забезпечене водяним опаленням. Водяне опалення низького тиску відповідає основним санітарно-гігієнічним вимогам. Основні переваги цієї системи:

- рівномірне нагрівання приміщення;
- можливість централізованого регулювання температури теплоносія (води);
- відсутність запаху гару, пилу при осіданні його на радіатори;
- підтримання відносної вологості повітря на відповідному рівні (повітря не пересушується);
- виключення опіків від нагрівальних приладів;
- пожежна безпека.

Завдяки такій системі опалення в приміщення підтримується оптимальна температура для робіт категорії легка 1а:

- холодна пора року – 22-24С;
- тепла пора року – 23-25С.

У кабінеті є два робочих місця : керівник та заступник керівника відділу управління праці та соціального захисту населення. На одне робоче місце припадає 22 м², що повністю відповідає нормам.

Робоче місце керівника знаходиться біля вікна. Природне світло падає із лівого боку на робоче місце. Стіл керівника знаходиться на відстані 100 см від стіни із вікном, та на 140 см від іншої стіни, без вікна.

Робоче місце заступника керівника знаходиться на відстані 250 см від столу керівника. Оскільки на робоче місце попадає мало природного світла, воно оснащено додатковим світильником на столі (місцеве освітлення).

Аналогічних принципів оснащення і організації безпечних умов роботи дотримуються загалом у всій будівлі.

Для кращої характеристики умов праці у Тереховлянській міській раді у таблиці 6.1 наведено необхідні дані.

Таблиця 6.1 – Статистичні дані Тереховлянської міської ради, які характеризують стан умов праці

Показники	Рік		
	2017	2018	2019 (станом на 01.07.19)
1	2	3	4
1. Загальна кількість працюючих, Р, чол.	58	65	60
2. Наявність можливих шкідливих виробничих факторів (ШВФ) у робочій зоні об'єкта дослідження:			
2.1. за наявністю токсичних парів та газів	–	–	–
2.2. за наявністю пилу	–	–	–
2.3. за мікрокліматом	–	–	–
2.4. за шумом	+	+	+
2.5. за вібрацією	+	+	+
2.6. за освітленням	+	+	+
2.7. за електромагнітним випромінюванням			
2.8. за ергономічними параметрами	+	+	+
2.9. психофізіологічні фактори	–	–	–
2.10. по інших шкідливих факторах	+	+	+
3. Наявність можливих небезпечних виробничих факторів (НВФ) у робочій зоні об'єкта дослідження:			
3.1. підвищена напруга в електричному ланцюгу	–	–	–
3.2. Небезпечні фактори пожежі	+	+	+
3.3. Інші небезпечні фактори	–	–	–
4. Кількість випадків захворювань, С, і днів непрацездатності через захворюваність, Д	10/30	7/36	8/16
5. Показник інтенсивності захворювань, Піз (100*С/Р)	17,24	10,77	13,33
6. Показник непрацездатності, Пнп (100*Д/Р)	51,72	55,38	26,67
7. Показник тривалості захворюваності, Птр (Д/С)	3	5	2
8. Кількість випадків травматизму, пов'язаного з виробництвом	–	–	–
9. Витрати на охорону праці, грн	45 050	33043	22046

Загалом умови роботи у Тереховлянській міській раді є безпечними. Спостерігається досить мала кількість захворювань працівників протягом року;

мала кількість шкідливих факторів; показник інтенсивності захворювань та непрацездатності низькі. Найбільш шкідливим фактором є психофізіологічні фактори. Основна робота у Тереховлянській міській раді це робота із людьми, та відповідною документацією. При роботі із іншими людьми виникають різні емоційні явища (конфліктні ситуації), що призводять до стресу, підвищеної емоційності, втоми.

Забезпечення пожежної безпеки є невід'ємною частиною державної діяльності щодо охорони життя та здоров'я людей, національного багатства і навколишнього природного середовища.

Відповідно до Правил пожежної безпеки в Україні до основних організаційних заходів із її забезпечення належать:

- визначення обов'язків посадових осіб щодо гарантування пожежної безпеки;
- призначення відповідальних за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, діляниць тощо, технологічного та інженерного устаткування, а також за утримання та експлуатацію наявних технічних засобів протипожежного захисту;
- встановлення на кожному підприємстві (установі, організації) відповідного протипожежного режиму;
- розроблення і затвердження загально об'єктової інструкції про заходи пожежної безпеки та відповідних інструкцій для всіх вибухо- та пожежо-небезпечних приміщень, організація вивчення цих інструкцій працівниками;
- розроблення планів (схем) евакуації людей на випадок пожежі;
- встановлення порядку (системи) оповіщення людей про пожежу, ознайомлення з ним усіх працівників;
- визначення категорій будівель та приміщень за вибухо- та пожежною небезпекою відповідно до вимог чинних нормативних документів, встановлення класів зон за Правилами улаштування електроустановок;
- забезпечення територій, будівель та приміщень відповідними знаками пожежної безпеки, табличками із зазначенням номера телефону та порядку

виклику пожежної охорони;

– створення та організація роботи пожежно-технічних комісій, добровільних пожежних дружин і команд.

Теребовлянська міська рада належить до категорії Д, щодовибухо- та пожежної небезпеки.

У будівлі на двох поверхах є вогнегасники, та плани евакуації. Теребовлянська міська рада розташована одразу біля пожежної частини Теребовлі, тому при оперативній роботі, загроза того, що пожежа досягне великих масштабів дуже низька.

Пожеж за останні декілька років у Теребовлянській міській раді не було.

Боротьба з пожежею, що виникла, залежить від того, як швидко її буде виявлено і повідомлено про її виникнення пожежні команди.

Для покращення пожежної безпеки Теребовлянської міської ради варто використовувати установки пожежної сигналізації та охоронно-пожежної сигналізації.

Головним елементом автоматичної пожежної сигналізації є засоби сповіщення, чутливі до тепла, диму, світла і швидкості наростання температури навколишнього середовища. Сигнал датчика посилюється електронними підсилювачами і за системою проводового зв'язку передається або на диспетчерський пункт, або на систему дзвінків внутрішньої тривоги пожежної охорони. У системах пожежної сигналізації замість датчиків-оповіщувачів встановлюються кнопки, що замикають електричний ланцюг при натисненні на них. При цьому сигнал передається на приймальну станцію пожежної охорони.

Для оперативного керівництва гасінням пожежі передбачається телефонний зв'язок для виклику пожежних команд і двосторонній радіозв'язок керівника гасіння пожежі з бійцями пожежних команд.

Також варто реставрувати дерев'яну башту з механічним годинником-курантами. Оскільки це створює додаткову небезпеку у випадку пожежі, або інших надзвичайних ситуаціях. Башта збудована у ХІХ ст., як і вся інша споруда. Проте на відміну від ремонту будівлі, який проводили декілька років тому,

ремонт башти не було проведено.

До заходів із поліпшення умов і охорони праці відносяться всі види господарської діяльності, спрямовані на запобігання, ліквідацію чи зниження негативного впливу на працівників небезпечних! шкідливих виробничих факторів.

Головною метою виконання заходів із поліпшення умов праці є досягнення соціальної ефективності: збереження здоров'я працівників, продовження віку активної життєдіяльності, запобігання травматизму і захворюваності. Тобто виконання заходу з охорони праці вважається виправданим, якщо ним досягається лише соціальний ефект.

Для визначення економічної ефективності потрібні будуть такі дані:

- $ВРЧ_б$ – витрати робочого часу через травматизм та захворюваність до впровадження заходів (2018 р.) на одного працюючого – 15 люд-дн.;
- $ВРЧ_п$ – витрати робочого часу через травматизм та захворюваність після впровадження заходів на одного працюючого – 10 люд-дн.;
- Φ – річний фонд робочого часу одного працюючого (2018 р.) – 225 люд-дн.;
- \mathcal{C} – середньорічна розрахункова чисельність працюючих – 65 люд.;
- \mathcal{Z}_c – середньорічна заробітна плата одного працівника – 5680 грн;
- \mathcal{P}_{cc} – відсоток відрахувань на соціальне страхування – 3,6%;
- $\mathcal{B}_б$ – сума витрат на оплату лікарняних листків за 2018 – 8 560 грн.;
- $\mathcal{P}_б$ – витрати робочого часу через травматизм, захворюваності в 2018 р. – 36 люд-дн.;
- $I_з$ – індекс зростання середньорічної заробітної плати робітників за планом – 1,2;
- \mathcal{K} – частка виробничої обумовленої захворюваності в її загальній величині – 0,6.

Підраховуємо економічну ефективність за такими показниками:

1. Умовне вивільнення чисельності працівників у результаті впровадження заходів з охорони праці, люд.:

$$\text{УВП}_\text{ч} = \left[\frac{\text{ВРЧ}_\text{б} - \text{ВРЧ}_\text{п}}{\Phi - \text{ВРЧ}_\text{п}} \right] * \text{Ч} = 1,5 \approx 2 \quad (6.1)$$

2. Можливе зростання продуктивності праці при постійній чисельності працюючих ,%:

$$\text{П} = 100 * \frac{\text{УВП}_\text{ч}}{\text{Ч} - \text{УВП}_\text{ч}} = 3,17 \quad (6.2)$$

3. Економію фонду заробітної плати ,грн.:

$$\text{Э}_{\text{зп}} = \text{УВП}_\text{ч} * \text{З}_\text{с} * \left(1 + \frac{\text{П}_{\text{сс}}}{100} \right) = 11769 \quad (6.3)$$

4. Економію коштів фонду соціального страхування на виплату за лікарняними листками непрацездатності, грн.:

$$\text{Э}_{\text{сс}} = \left(\frac{\text{В}_\text{б}}{\text{П}_\text{б}} \right) * [(\text{ВРЧ}_\text{б} - \text{ВРЧ}_\text{п}) * \text{I}_\text{з} * \text{К} * \text{Ч}] = 55\,640 \quad (6.4)$$

6.2. Безпека в надзвичайних ситуаціях

У випадку загрози або протікання масштабних надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру може бути проведена евакуація значної кількості населення Тереховлянської ОТГ, що призведе до необхідності проведення заходів щодо його життєзабезпечення. Ключовим заходом життєзабезпечення відселеного населення є організація харчування у районах лиха і тимчасового розселення. Тому організація приготування й роздавання їжі в умовах радіаційного, хімічного та бактеріального забруднення (зараження) є

важливим завданням органів місцевого самоврядування.

Організація життєзабезпечення постраждалого населення передбачає заходи, що здійснюються центральними та місцевого органами державної виконавчої влади, виконками місцевих Рад народних депутатів, штабами цивільного захисту, адміністрацією підприємств, установ і організацій завчасно, а також у разі надзвичайної ситуації з метою створення умов для виживання населення, яке може опинитися (опинилось) в осередках ураження [33].

Заходами життєзабезпечення населення, спрямованими на задоволення мінімуму життєвих потреб громадян, які потерпіли (можуть потерпіти) від наслідків надзвичайних ситуацій, надання їм побутових послуг і реалізацію соціальних гарантій на період проведення рятувальних та інших невідкладних робіт, є:

- тимчасове розселення громадян в безпечних районах;
- організація харчування у районах лиха і тимчасового розселення;
- організація забезпечення населення, що потерпіло, одягом, взуттям і товарами першої необхідності;
- організація подання фінансової допомоги потерпілим;
- забезпечення медичного обслуговування та санітарно-епідеміологічного нагляду в районах тимчасового розселення [33].

Приготування їжі дозволяється на місцевості з рівнем радіації до 5 Р/год. При більш високих рівнях радіації прийом їжі дозволяється в спеціально обладнаних машинах, сховищах. Слід зазначити, що використання навіть найпростіших сховищ та будинків при дотриманні відповідних правил значною мірою знижує дозу опромінення людей та захищає від важких променевих уражень [31].

При виникненні надзвичайних ситуацій на території Теробовлянської об'єднаної територіальної громади створюються пересувні пункти харчування (ППХ) та пересувні пункти продовольчого постачання (ПППП). Створення зазначених пунктів накладається на службу торгівлі та громадського харчування Теробовлянської ОТГ.

Пересувні пункти харчування створюються для забезпечення гарячою їжею працівників рятувальних служб та потерпілого населення. Він складається з трьох ланок: дві ланки приготування та роздача їжі та ланка забезпечення. Всього – 25 осіб, автомобілів – 5 та дві похідні кухні.

За 10 годин роботи пересувний пункт харчування здатний забезпечити одноразовим харчуванням 1200 осіб. Він вміщує запас продовольства для приготування гарячої їжі на три доби.

Пересувний пункт продовольчого постачання призначений для забезпечення продуктами харчування (сухим пайком) працівників рятувальних служб та населення, які постраждали від стихійних лих, при відсутності забезпечення гарячим харчуванням.

Він створюється на базі підприємства торгівлі продовольчими товарами та складається з двох ланок: фасування та роздачі сухих пайків – 12 осіб, та двох автомобілів з причепами. Він може укомплектувати та видати 5000 сухих пайків. Вміщує запас продовольства для комплектування сухих пайків на три доби.

Суттєвість дослідження полягає у всебічному вивченні умов, які можуть скластися при надзвичайних ситуаціях, а також їхнього впливу на стійкість роботи суб'єкта господарювання – Теробовлянської міської ради.

Вихідними даними при дослідженні є: можливий вплив на суб'єкт господарювання конкретні вражаючі фактори надзвичайної ситуації (якщо розрахунок ведеться для конкретного елемента дії надзвичайної ситуації); повна характеристика суб'єкта господарювання в цілому та його окремих елементів (цехів, захисних споруд, КЕМ і т.п.) (конструкція, міцність, вогнестійкість); характеристика найбільш можливих метеоумов, місцевості, де розташовані суб'єкти господарювання сусідніх об'єктів (особливо ПНО).

Дослідження стійкості роботи Теробовлянської міської ради при надзвичайних ситуаціях містить три етапи (рисунки 6.3):

1 етап – підготовчий (термін 1...2 тижні) – організація, планування, створення працюючих розрахунково-дослідницьких груп, постановка завдання.

2 етап – основний (до 3-х місяців) – проведення безпосередньо

дослідження з оцінки стійкості роботи СГ в цілому або окремих його елементів.

3 етап – заключний (1...2 тижні) – узагальнення підсумків роботи та розробка переліку (плану) заходів з підвищення стійкості роботи СГ або його окремих елементів (наприклад, цеху).

Для забезпечення стійкості у 2018-2019 роках проведено реставрацію приміщення Тереховлянської міської ради. За рахунок цього було підвищено опірність будівлі до можливих вражаючих чинників. До кінця 2019 року, також мають реставрувати ратушу із годинником, яка після її будівництва у 20ст. зазнала значної руйнації, та створювали додаткову загрозу при надзвичайних ситуаціях.

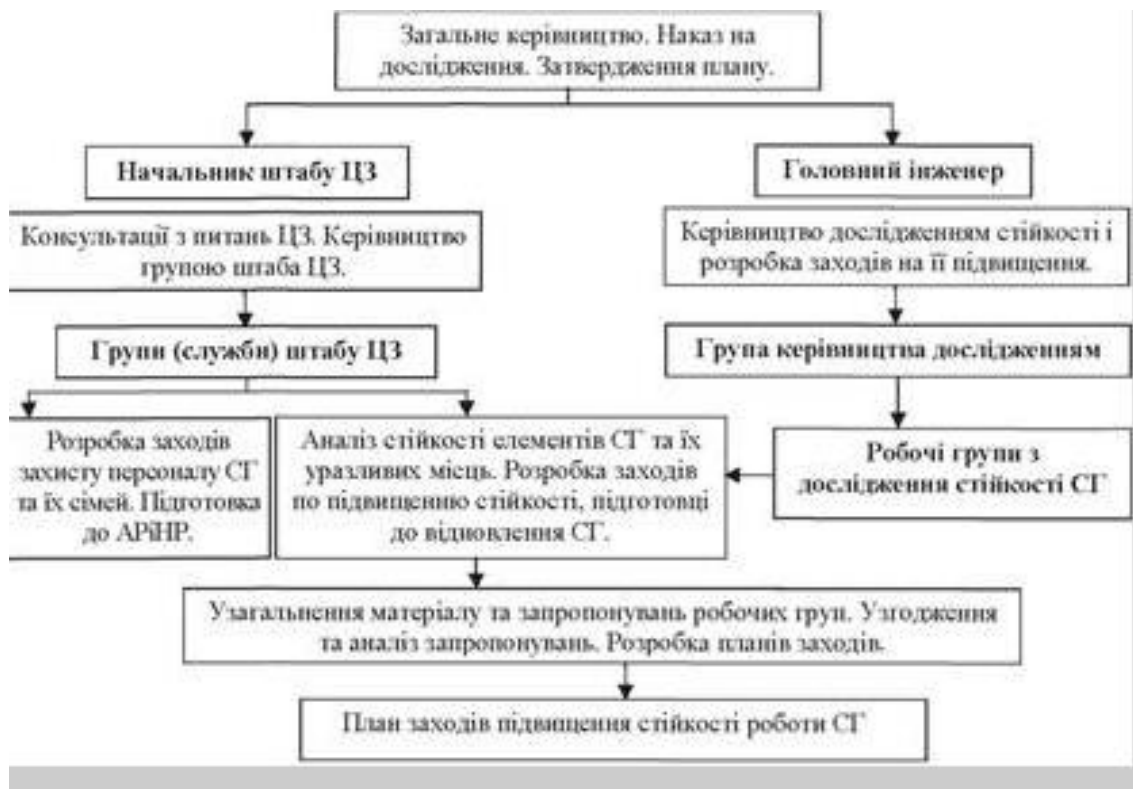

Рисунок 6.3 – Організаційна структура дослідження стійкості роботи організації

На двох поверхах будівлі є план евакуації в разі надзвичайних ситуацій. Будівля оснащена автоматичною протипожежною сигналізацією.

Інструкція та план (першого поверху) евакуації Тереховлянської міської ради подані відповідно у додатку В та Г.

РОЗДІЛ 7

ЕКОЛОГІЯ

7.1. Вплив соціально-економічних чинників на управління ресурсами підприємств

Територія Теробовлянської громади має вигідне географічне положення, розташована на Подільській височині, зазвичай рівнинна територія. Територія Теробовлянського району має помірно континентальний клімат із не спекотним літом, м'якою зимою і достатньою кількістю опадів. Теробовлянський район входить до складу Центрального агрокліматичного району області, який називають «холодним Поділлям». Але попри те, що тут найкоротше і найхолодніше літо, найбільше днів із сніговим покривом, порівняно з Північним та Південним агрокліматичними районами, тут є всі умови для життя і господарської діяльності людини. Також достатньо світла, тепла і вологи, тобто всіх життєво необхідних чинників, для росту сільськогосподарських рослин [34].

Оскільки Теробовлянщина знаходиться в зоні лісостепу, то найпоширенішими є лісові опідзолені ґрунти. В Теробовлянському районі достатньо світла, тепла і вологи для росту сільськогосподарських рослин. Найпоширенішими в районі є чорноземи опідзолені з глибокою гумусованістю (80-90см). Гумусовий горизонт нетривкої порохувато-зернистої структури сягає 45-55см, у верхньому горизонті міститься 3,6-3,9% перегною. Ґрунти містять значні запаси поживних речовин (азот, фосфор, калій) тому придатні для вирощування основних зернових і технічних культур, характерних для лісостепової зони[35].

Найбільшою річкою, яка протікає територією району, є річка Серет. Загальна довжина – 218 км, а в межах району – 88 км. На Теробовлянщині Серет протікає у вузькій долині з почленованими ерозією, залісненими схилами. Річки живлять переважно талі снігові та дощові води [34]. Окрім великих річок на території району протікає 27 струмків і потоків загальною протяжністю 211 км.

Вони являють собою постійні водотоки завширшки 0,5-2 м. Джерелом їхнього живлення є, в основному, виходи ґрунтових вод на поверхню і опади. Вони використовуються для розведення риби, водоплавної птиці, водопостачання населених пунктів, промислових підприємств. На території Тереховлянського району немає природних озер, проте є багато ставків. Більшість з них розміщені в басейнах Серету, Стрипи і Гнізни. Тереховлянщина має запаси підземних вод. Вони складаються з ґрунтових вод і власне підземних вод. Ґрунтові води залягають на глибині 4-10 м. Запаси підземних вод є в трьох водоносних горизонтах, які розташовані на глибині 5-16 м, 30-40 м, 60-80 м. Усі води використовуються для господарських потреб промислових, сільськогосподарських підприємств та побутових потреб населення [34].

Запаси корисних копалин та їхнє багатство тісно пов'язане з геологічною будовою району. Розміщення Тереховлянського району в межах Східно-Європейської платформи зумовило утворення тут корисних копалин осадового походження. Серед них чільне місце посідають нерудні копалини [34]. В основному це родовища вапняків, поклади будівельних пісків, поклади каменю, гончарних і вогнетривких глин, крейди, поклади гіпсу та фосфоритів [35].

Вони використовуються як будівельні матеріали та сировина для їхнього виробництва. В основному це родовища вапняків. Застосовується цей камінь у будівництві для виготовлення облицювальних плиток [34]. Будівельні піски використовуються для виготовлення розчинів та у дорожньому будівництві [34]. Тереховлянщина багата покладами каменю, так званого тереховлянського червоного пісковика. Сіро-зелений, сіро-рожевий або червоно-бурий тереховлянський дрібнозернистий камінь-пісковик близько семисот років видобувають і використовують як будівельний матеріал для фундаментів чи для спорудження будинків загалом, храмів, оборонних споруд, мостів, доріг, для виготовлення тротуарних плит і бордюрів, парапетів, сходів і карнизів, пам'ятників, чеканів для печей тощо [34].

Серед різних пластів у кар'єрі трапляється і різний за якістю камінь. Найміцніший, близький до граніту видобувають у нижніх пластах. Верхні шари

дають відносно м'якший, більш піддатливий для обробки матеріал[34].

На особливу увагу заслуговують гончарні і вогнетривкі глини, великі запаси яких знаходяться у Теробовлянському лісі. На їхній основі працюють цегельні заводи [34].

Теробовлянський район багатий на крейду. Ці породи трапляються невеликими ділянками біля с. Кам'янка, та на березі річки Гнізни. Вони представлені піщаними мергелями жовтуватого кольору, а також жовтувато-білою крейдою. Великі поклади крейди знаходяться в районі с. Золотників[34].

На околиці с. Конопківка є запаси сірководневої води, яка джерелом виходить на поверхню землі. На цій воді і сірководневих лікувальних грязях функціонує Микулинецька обласна водогрязелікарня і санаторій «Медобори» в с. Конопківка. Сірководневі води є також у районах сіл Сороцьке, Великий Говилів, Мшанець, Гумниська. У с. Сороцьке сірководнева вода джерелом виходить на поверхню в долині потічка Сороцький [34].

7.2. Концепції ресурсозбереження в умовах розвитку ринкових відносин

Природні ресурси є одним з основних елементів виробничого потенціалу національної економіки, що використовуються для досягнення цілей економічного розвитку [36]. Ресурсозбереження є одним із ключових напрямків в політиці управління сучасними підприємствами [37]. Сам термін «ресурсозбереження» був уведений до наукової лексики в середині 80-х років. На сучасному етапі варто виділити два підходи до його трактування.

Відповідно до першого підходу, ресурсозбереження являється будь-якою діяльністю, спрямованою на охорону навколишнього середовища (С. Дорогунцов, Ю. Пітюренко та інші). По суті він передбачає орієнтацію на «консервування» природних ресурсів, яка тісно пов'язана з категорією природно-ресурсного потенціалу (ПРП). Сучасне трактування ПРП зводиться до визначення його як сукупності виявлених і придатних для використання природних ресурсів при даному рівні розвитку виробництва (у світі, країні, регіоні, на локальному рівні).

Другий підхід є більш широким і стверджує, що ресурсозбереження

передбачає раціональне використання усіх без винятку ресурсів, включаючи природні (С. Мочерний, В. Іфтемічук, Л. Липницький, А. Хижняк та інші) [37].

На думку авторів, поняття ресурсозбереження необхідно розглядати у нерозривному зв'язку із еколого-економічною безпекою, що більш повно характеризує його сутність на сучасному етапі досліджень у даному напрямку. Тому під ресурсозбереженням необхідно розуміти такий механізм проектування, виробництва та реалізації продукції, за якого не порушуються життєво важливі інтереси суспільства, суб'єктів господарювання та навколишнього середовища в результаті виникнення загроз у процесі здійснення взаємовідносин з приводу природокористування і збереження якісного стану навколишнього природного середовища [36].

Далі постає питання про визначення базових елементів ресурсозбереження. За видами діяльності І.М.Сотник виділяє виробничо-технічну, організаційно-економічну, правову, маркетингову (комерційну), освітню (інформаційну), науково-дослідну, соціальну та екологічну складові [36].

Виходячи із сучасних тенденцій до глобалізації та цілей щодо підвищення рівня еколого-економічної безпеки України, на думку авторів, до перелічених елементів ресурсозбереження слід додати міжнародну діяльність(рис.7.1).

Рис. 7.1 – Базові складові ресурсозбереження за видами діяльності

На сьогоднішній день ресурсозбереження є напрямком в економіці. Державна служба статистики України надає інформацію про інноваційну діяльність в країні, а це є складовою у структурі ресурсозбереження [36].

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В першому розділі магістерської роботи висвітлено теоретичні аспекти дослідження впливу діяльності об'єднаної територіальної громади на соціально-економічний розвиток регіону, виокремлено ознаки об'єднаної територіальної громади та дано визначення терміну “об'єднаної територіальної громади”, виявлено форми та особливості діяльності об'єднаної територіальної громади, розкрито механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону.

Розглянуто різні підходи щодо визначення об'єднаної територіальної громади. Характеризуючи територіальну громаду, переважна більшість соціологів і юристів сходиться на тому, що вона є необхідною демократичною протиположністю центральній владі. Передача повноважень територіальним громадам дозволяє запобігти концентрації влади на центральному рівні.

Охарактеризовано особливості та форми об'єднаної територіальної громади. Особливостями об'єднаної територіальної громади є: розподіл повноважень територіальних громад на власні та делеговані; діапазон та правова природа об'єктів їхнього впливу; нормативно-правова основа їх діяльності.

Основними формами діяльності територіальних громад належать місцеві вибори, референдуми, загальні збори громадян за місцем їхнього проживання, місцеві ініціативи, громадські слухання та ін.

Якщо говорити про механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону, то, перш за все, варто наголосити на практиці прийняття регіональних і комплексних програм. Виходячи із економічної сутності бюджетної політики, механізми поділяться на: механізми формування бюджетних ресурсів; механізми розподілу та використання бюджетних ресурсів; механізми регулювання міжбюджетних відносин; механізми управління місцевими запозиченнями. Через створення регіональних та комплексних програм, через залучення коштів місцевих бюджетів місцеві громади мають можливість вирішувати важливі проблеми на місці.

В розділі 2 здійснено дослідження діяльності Теробовлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону, охарактеризовано склад та структуру Теробовлянської ОТГ, проаналізовано вікову діаграму населення Теробовлянської об'єднаної територіальної громади та ринок праці регіону, вивчено вплив публічної діяльності Теробовлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону.

Встановлено, що вплив публічної діяльності Теробовлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону виявляється в:

- плануванні соціально-економічного розвитку регіону;
- підтримці розвитку підприємств, в соціальному та культурному розвитку регіону;
- плануванні бюджету громади, забезпеченні надходжень до бюджету, а також в управлінні доходами та видатками бюджету.

В даному розділі проаналізовано показники соціально-економічного розвитку Теробовлянської об'єднаної територіальної громади та зроблено висновок, що окрім економічного розвитку громади, керівництву Теробовлянської ОТГ потрібно звернути увагу на культурний та соціальний розвиток регіону.

Здійснено оцінювання впливу Теробовлянської об'єднаної територіальної громади на розвиток регіону, встановлено, що найбільший вплив на розвиток Теробовлянської об'єднаної територіальної громади має бюджет та ряд цільових програм. З проведеного аналізу видно, що питома вага загального фонду складає більше 98%, а спеціального фонду – трохи більше одного відсотка протягом трьох років, а власні доходи в загальній сумі надходжень загального фонду бюджету громади за 2018 р. склали 41,7 % (48,35 млн. грн.).

Також, проаналізовано переваги та недоліки Програми соціально-економічного розвитку Теробовлянської ОТГ на 2019 р.

В розділі 3 магістерської роботи надано шляхи вирішення соціальних проблем та шляхи надання підтримки місцевого бізнесу Теробовлянської ОТГ, та запропоновано шляхи залучення інвестицій, подано перелік ділянок для інвестування.

Встановлено, що основними шляхами вирішення соціальних проблем Теробовлянської ОТГ є:

- надання підтримки громадянському суспільству;
- розвиток та удосконалення надання публічних послуг та інфраструктури;
- підтримка місцевого бізнесу;
- залучення інвестицій;
- розвиток туризму.

Розроблено пропозиції для інвесторів. Описано 8 основних інвестиційно привабливих проектів, зокрема: 2 пропозиції в агропромисловому комплексі, 5 – у сфері послуг, та 1 – виробництво альтернативних видів палива. Визначили ефективність проекту будівництва СТО, визначили що окупність даного проекту займе 3 роки.

Проаналізовано ресурсне забезпечення програми соціального та економічного розвитку 2019-20 років. Згідно із даних, основна частина витрат покривається із обласного та місцевого бюджету, лише незначна частка із державного.

Згідно із проведеним опитуванням встановлено, що створення ОТГ має позитивний вплив на розвиток місцевого бізнесу, вони є «теплицями» для розвитку місцевого бізнесу. Також, потрібно створити раду підприємців Теробовлянської ОТГ, для об'єднання підприємців та впровадження прозорих правил ведення бізнесу, прозорості конкуренції.

В 4 розділі даної роботи проаналізовано основні показники розвитку регіону, в межах якого функціоную Теробовлянська ОТГ. Та встановлено, що пріоритетними галузями розвитку є сільське господарство, зокрема рослинництво.

Також, дослідили організаційно-правові аспекти регулювання діяльності Теробовлянської об'єднаної територіальної громади.

У 5 розділі проаналізували ефективність впровадження програм соціально-економічного розвитку та пропозицій для інвестування. Розраховано економічну ефективність реалізації проекту із будівництва станції технічного обслуговування.

Із створенням СТО буде досягнуто декілька цілей для громади: створено нові робочі місця; отримання надходжень до бюджету громади – орендна плата та податок на прибуток; ефективне використання вільних земельних ділянок.

У 6 розділі розглянули питання охорони праці у Теробовлянській ОТГ. Проаналізували умови праці та пожежну безпеку на прикладі Теробовлянської міської ради. Внесено пропозиції про проведення реставрації деяких частин будівлі та про встановлення автоматичної пожежної безпеки.

У розділі з безпеки в надзвичайних ситуаціях було розглянуто питання організації приготування й роздавання їжі в умовах радіоактивного, хімічного і бактеріального забруднення, основні заходи його забезпечення.

Розроблено вихідні дані заходів дослідження надійності роботи Теробовлянської міської ради при надзвичайних ситуаціях.

У розділі 7 було розглянуто питання впливу соціально-економічних чинників на управління ресурсами підприємств. Представлено концепції ресурсозбереження в умовах розвитку ринкових відносин.

Бібліографія

1. Альошина Н.М. Поняття й ознаки територіальної громади. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3186/1/Aloshuna_173.pdf
2. Білуха Л.А. Поняття територіальної громади. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-1/doc/3/02.pdf>
3. Поняття територіальної громади. URL: <http://terhromada.if.ua/site/checkmodule/117>
4. Форми діяльності територіальних громад. URL: https://pidruchniki.com/18421120/pravo/formi_diyalnosti_teritorialnih_gromad
5. Форми діяльності територіальних громад. URL: https://studopedia.com.ua/1_65400_formi-diyalnosti-teritorialnih-gromad.html
6. Механізми впливу органів місцевого самоврядування на соціально-економічний розвиток регіону. URL: file:///C:/Users/PC/Downloads/Tpdu_2010_2_27.pdf
7. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні“. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
8. Конституція України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96вр/page>.
9. Гейда О.В. Види територіальних громад в Україні та особливості їх правового статусу: загальна характеристика. URL: [file:///C:/Users/PC/Downloads/evpe_2012_3\(3\)__4.pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/evpe_2012_3(3)__4.pdf)
10. Качний О.С. Бюджетний механізм як інструмент соціально-економічного розвитку регіону. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/7_2018/21.pdf
11. Про порядок розроблення, затвердження та виконання регіональних програм. URL: <http://uazakon.com/document/spart07/inx07760.htm>
12. Стратегія розвитку Теребовлянської громади Тернопільської області на 2017-2025 рр. URL: <https://terebotg.in.ua/strategiya-rozvytku-terebovlyanskoyi-gromady-na-2017-2025-roky/>
13. План соціально-економічного розвитку Теребовлянської ОТГ на 2019

рік. URL: <https://terebotg.in.ua/strategiya-rozvytku-terebovlyanskoyi-gromady-na-2017-2025-roky/>

14. Паспорт Теребовлянської ОТГ. 2018. URL: <https://terebotg.in.ua/pasport-gromady/>

15. Теребовлянський район. Вікіпедія, 2019. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Теребовлянський_район

16. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.09.2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>

17. Скупченко Д.О. Нормативно-правове забезпечення розвитку територіальних громад в Україні. 2017. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/3/07.pdf>

18. Про добровільне об'єднання територіальних громад. Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. Дата оновлення: 01.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

19. Про співробітництво територіальних громад. Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

20. Про засади державної регіональної політики. Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

21. Про внесення змін до Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців" та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Закон України від 26.11.2015 р. № 835-VIII. Дата оновлення: 01.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-19>

22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг. Закон України від 10.12.2015 р. № 888-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-19>

23. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування

окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів. Закон України від 08.09.2016 р. № 1509-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1509-19>

24. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин. Закон України від 28.12.2014 р. № 79-VIII. Дата оновлення: 01.01.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-19>

25. Створення об'єднаних територіальних громад в Україні 2015-2017. Аналітична доповідь від громадськості. Київ, 2018. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Detsentralizatsiya-v-Ukrai-ni-2014-2017-rr.pdf>

26. Закон України про охорону праці. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>

27. Стаття 43 Конституції України. URL: https://kodeksy.com.ua/konstitutsiya_ukraini/statja-43.htm

28. Державна політика в галузі охорони праці. URL: <http://dspif.gov.ua/news/153-derzhavna-poltika-v-galuz-ohoroni-prac.html>

29. Рішення про затвердження Місцевої програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на період 2019-2023рр.

30. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 28.12.2105 р. № 1908-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14>

31. Радіаційна розвідка: організація та проведення. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/dpju/24484/>

32. Дослідження стійкості роботи суб'єктів господарювання. URL: https://pidruchniki.com/86989/bzhd/doslidzhennya_stiykosti_roboti_subyektiv_gospodaryuvannya

33. Кодекс Цивільного захисту України від 28.11.2019. № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

34. Паспорт Теробвлянської ОТГ 2017. URL: http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/32345/pasp_terebo12017.pdf

35. Програма зайнятості ОТГ . URL: <http://www.vassr.org/node/3597>

36. Концепція ресурсозбереження у контексті забезпечення еколого-

- економічної безпеки національної економіки. URL:
http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/acticles/issue_35/
37. Ресурсозбереження як альтернативний спосіб господарювання на підприємствах. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1971>
38. Обласна програма розвитку малого та середнього підприємництва на 2019-2020 роки Тернопільської області. URL:
<http://www.oda.te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/48192/program19-20.pdf>
39. Туристично-інформаційний центр. URL: <https://tic.terebovlia.info/>
40. Бюджет Теребовлянської міської об'єднаної територіальної громади. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/19525000000/info>
41. Путівник інвестора 2019. URL: <https://terebotg.in.ua/partneru/investoru/>
42. Платформа реалізації ідей для покращення твоєї громади. URL:
<https://terebovlya.pb.org.ua/>
43. Доходи об'єднаних територіальних громад Тернопільської області за 2018 рік. URL: <https://terebotg.in.ua/dohody-ob-yednanyh-terytorialnyh-gromad-ternopilskoyi-oblasti-za-2018-rik/>
44. Теребовлянська міська рада. URL:
<https://terebovlia.info/organizatsii/terebovlyanska-miska-rada/>
45. Структура Теребовлянської міської ради. URL:
<https://terebotg.in.ua/struktura/>
46. Архітектурні пам'ятки Теребовлянської ОТГ. URL:
<https://terebotg.in.ua/gostyu/arhitekturni-pam-yatky/>
47. Теребовля. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
48. Молодіжна міська рада. URL: <https://terebotg.in.ua/partneru/molodizhna-miska-rada>
49. Про державну службу: Закон України, від 10.12.2015 № 889-VIII.
50. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України, від 13.12.2018. № 2246-VIII.
51. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України, від 09.11.2019. № 2629-VIII.

52. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України, від 12.10.2018. № 1264-ХІІ.
53. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру: Закон України, від 01.07.2013. № 1809-ІІІ.
54. Про пожежну безпеку: Закон України, від 01.07.2013. № 3745-ХІІ
55. Про інвестиційну діяльність: Закон України, 18.09.1991. № 1560-ХІІ.
56. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», від 01.04.2014 р. № 333-р
57. Авер'янова В.Б. Державне управління : теорія і практика / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К., 1998. – 432 с.
58. Державне управління / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015. – 246 с.
59. Державне управління в умовах розвитку інформаційного суспільства : навч. посіб. / Н.В. Грицяк, Л.В. Литвинова. – За заг. ред. д. держ. упр., професора Н.В. Грицяк. – К. : Вид-во К.І.С., 2015. – 108 с
60. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с
61. Змієвець О.С. Проблемні аспекти взаємодії законодавчої та виконавчої влади в системі публічного управління в Україні / О.С. Змієвець // Матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. : «Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації української держави» «Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації української держави», 25-26 травня 2016 р. / Укладачі : І.П. Голосніченко, Т.О. Чепульченко., В.Ю. Пряміцин. – К. : Політехніка, 2016. - 302 с. – С. 293-294
62. Інформаційна складова державної політики та управління : монографія / Соловйов С. Г., та ін. ; заг. ред. Грицяк Н. В. ; Нац. акад. держ. упр. При Президентові України, Каф. інформ. політики та електрон. урядування. — Київ : К.І.С., 2015. – 320 с.

63. Кінащук Л. Організація та правове забезпечення контролю як функції управління / Л. Кінащук // Підприємництво, господарство і право. – 2014. – № 5. – С. 57–59.

64. Колесникова К. О. Співвідношення державного управління та публічного адміністрування у процесі суспільної трансформації / К. О. Колесникова // Публічне управління: теорія та практика. – 2013. – Вип. 3

65. Мартиненко В. М. Інноваційна стратегія демократичного розвитку України: від місцевої демократії до демократичної держави: [монографія] / В. М. Мартиненко. – Х. : Константа, 2014. – 225 с.

66. Сторонянська І. З. Фінансова спроможність регіонів у контексті бюджетно-податкової децентралізації / І. З. Сторонянська, Л. Я. Беневська // Фінанси України. – 2015. – №6. – С. 57.

67. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

68. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні / Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва. – К., 2013. – 55 с.

69. Основні структурні показники діяльності суб'єктів господарювання. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

70. Щодо пріоритетних завдань удосконалення політики розвитку малого підприємництва в Україні: аналіт. запис. Нац. ін-ту стратег. дослід. – URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1455/>

71. Аванесова Н. Е. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом : теоретико-методичні засади : монографія / Н. Е. Аванесова, О. В. Марченко ; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. – Харків : Щедра садиба плюс, 2015. – 195 с.

72. Вишиванюк М. В. Стратегічне державне управління розвитком регіонів України : концептуальні положення, методологічні підходи, практика застосування : монографія / М. В. Вишиванюк ; Акад. муніцип. упр. – Донецьк : Юго-Восток, 2012. – 434 с.

73. Сироткін СЛ., Кильчевская В. Р. Економічна оцінка інвестиційних проектів. - М: ЮНИТИ-ДАНА, 2011.
74. Сухарев С М., Чудак С О., Сухарева О.Ю. Технологія та охорона навколишнього середовища: Навч. посіб. - Львів: Новий Світ - 2004. - 256 с.
75. Дорошкевич Д. В. Стратегічне управління інвестиційним процесом у регіональних транспортно-логістичних системах : проблеми теорії і практики : монографія / Д. В. Дорошкевич. – Херсон : Грінь Д. С., 2014. – 319 с.
76. Економічні та організаційно-правові аспекти іноземних інвестицій в Україні : монографія / В. Г. Федоренко, Т. О. Проценко, В. В. Солдатенко, Д. В. Степанов, О. М. Мойсюк ; під. наук. ред. В. Г. Федоренко. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2012. – 397 с.
77. Єрмошенко М. М. Проблеми державного регулювання інноваційного розвитку підприємств і шляхи їх розв'язання / М. М. Єрмошенко // Актуальні Проблеми Економіки. – Київ : КиївЦНТЕІ, 2010. – № 3. – С.45–54.
78. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України – 2013 Фонд «Ефективне управління» ; Всесвітній економічний форум. URL: http://competitiveukraine.org.ua/uploadfiles/ckfinder/files/reports/2013/FEG_report_2013_body_ukr_web.pdf
79. Мелень О. В. Інноваційні та інвестиційні процеси на промислових підприємствах України : сучасний стан і передумови розвитку : монографія / О. В. Мелень, Л. С. Стригуль. – Харків : Щедра садиба плюс, 2014. – 375 с.і
80. Правові механізми взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні: історичний досвід і виклики сучасності : наукова записка / [Горбатенко В.П. (кер. авт. кол.), Кресіна І.О., Кукуруз О.В., Тимощук В.П., Стрельцова О.В., Матвійчук Л.О.]. – К. : Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2013. – 82 с.